

ACTORUM
ERUDITORUM,
QUÆ
LIPSIÆ PUBLICANTUR,
SUPPLEMENTA.
TOMUS VI.

*Cum S. Casarea Majestatis & Regis Pol. atque Ele-
ctoris Saxonie Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JO. FRID. GLEDITSCHII Fil.
THOMAM FRITSCHIUM
& FRID. GROSCHUF.

Typis VIDUÆ JOH. CASPAR MULLERI.
A. MDCCXVII.

❖ (1) ❖

ACTORUM
ERUDITORUM,
Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA,
Tom. VI Sect. 1.

*BULLA NOVITIA PONT. MAX. CLEMENTIS
XI cum fulmine damnationis vibrata contra doctissimum Vi-
rum P. QUESNEL, ejusque NOV. TESTAMENTUM,
sub examen vocata a JO. WOLFGANG JAEGERO,
D. Academiæ Tubingensis Cancellario.*

Tubingæ, literis Josephi Sigmundi, 1714, fol.
Plag. 14.

Autor hujus scripti, de quo nonnihil diximus in Actis A. 1715
M. Jan. p. 27, est Theologus & Senex Academiæ Tubingen-
sis celeberrimus, *Jo. Wolfgang Jegerus*, Sereniss. Ducis Wur-
tembergici Consiliarius, Abbas Adelbergensis, Cancellarius A-
cademiæ Tubingensis, & in dicecesi eadem Superintendens Ge-
neralis, cujus pro veritate cœlesti zelus ex pluribus aliis doctrinæ
& integritatis suæ documentis orbi dudum innotuit. Scopus
præsentis operis eo redit, quod quamplurimæ propositionum, a
Clemente XI per bullam ejus novitiam damnatarum, partim in
D. Augustino, aliisque Patribus orthodoxis, totidem fere lite-
ris & syllabis legantur, partim vero a Clemente IIX P. R. in
bulla sua, contra Ludovicum Molinam edita, non minus ac a
Conciliis quibusdam integris in Africa & Gallia celebratis, ap-
probata fuerint publice. Arguit inde Autor noster veneran-
dus manifestæ Clementem XI P. R. fallibilitatis, cum per bullæ
suæ Anti-Quesnellianæ anathemata gratiam Christi medicina-
lem, in ipsiis sacris Literis assertam, profus enervaverit, & Pela-
giano-

gianorum de liberi arbitrii viribus sententiam in ecclesiam revocaverit. Non tamen omnes & singulas bullæ propositiones Jægerus doctissimus excutit; sed tantum *decem* earum altius expendit, de iisdemque *totidem dissertationibus* sententiam suam exponit. Prima propositionum examinarum, primum etiam inter propositiones Quesnellii, a Clemente XI damnatas, locum tenens, hæc est: *Quid aliud remanet anima, quæ Deum atque gratiam ejus amisit, nisi peccatum & peccati consecutiones, superba paupertas & segnis indigentia, hoc est, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?* Hanc propositionem damnando errorem quendam capitalem in jure & facto commisisse Pontificem summum, ex eo evincere annititur Jægerus dissertatione prima, quod doctrina hujus propositionis in Scriptura S. ut Joh. III, 6, Rom. VII, 14, 15, Eph. II, 1, 5, manifesto fundata, & tum a Concilio Arausicano, tempore Leonis I celebrato, nec non a Felice IV & Bonifacio II, PP. RR. approbata, tum a D. Augustino & Prospero Aquitanico contra Pelagianos graviter vindicata fuerit. Circa secundam in ordine propositionem damnatam id sub initium dissertationis secundæ Jægerus observat, quod ejus damnatio unice facta sit in gratiam Jesuitarum, qui jam dudum cum Ludovico Molina, Jesuita Hispano, gratiam divinam naturæ nostræ humanæ subjecerint & subordinaverint. Affirmat autem illa propositio: *quod gratia Jesu Christi, principium efficax cujuscumque generis, necessaria sit ad omne opus bonum; & absque eadem non solum nihil fiat, sed nec fieri possit.* Ast damnatum esse per expunctionem & rejectionem hujus propositionis non solum ipsum D. Augustinum, quem vero cum Prospero & Fulgentio in dogmate de gratia aliquantum a vero aberrasse Jesuitæ hodie non negant, sed eos etiam ex ipsis Pontificibus Ecclesiæ Romanæ summis, Jægerus ostendit, qui auctoritatem Augustini in doctrina de gratia & libero arbitrio sancte semper habendam præceperunt, ut Cœlestinum, Bonifacium, Hormisdam, maxime vero Clementem VIII, qui seculo superiori lites de gratia & libero arbitrio ad unius D. Augustini tribunal agitari jubebat. In examine propositionis damnatæ sextæ, quæ *id esse discriminis, ait, inter se-*
du

*us Judaicum & Christianum, quod in illo Deus fugam peccati exigit, & implementum legis a peccatore, relinquendo tamen hunc in impotentia sua, in hoc autem Deus det peccatori, quod jubet, illum gratia sua purificando, hæc Jægerus dissertatione tertia præmonet, quod fœdus Judaicum, seu legis, opera exigit, at non vires largiatur ad operandum; sed fœdus Christianum, seu gratiæ, fidem exigit in Christum, & simul quoque vires subministrat, per verbum evangelii, ad credendum. Observatum fuisse hoc discrimen, verbo Dei etiam passim confirmatum; Augustino accuratissime, id ex iis hujusdem Patris locis comprobatur a Jægero, quibus ante gratiam nullam legis adimplerionem dari, & sine gratia nullum opus bonum esse, sedulo inculcat. Quarto loco propositionem damnatam decimam octavam, quæ *semen verbi, quod manus Dei rigat, semper fructum afferre* affirmat, in terminis istis, prout jacet, innocue anathematis stigmate notatam ex eo Jægerus comprobatur, quod qui talia damnat, ipsi verbo divino partim obstrepet, quod luculentis testimoniis efficaciam verbi divini assereret, partim Clementi VIII P. R. contradicat, cujus verba, contrarium docentia, ex Actis Controversiæ de auxiliis gratiæ proferuntur. Quinta dissertatione propositionem damnatam trigessimam octavam, quæ *sine gratia liberatoris liberum non esse peccatorem, nisi ad malum*, asserit, adeo fundatam esse in Augustino Jægerus evincit, ut qui illam damnet, ipsum Augustinum aperte, contra constitutiones Pontificum veterum, damnationis fulmine percutere, & Pelagium in numerum doctorum ecclesiæ orthodoxorum referre videatur. Idem fere sentit Autor dissertatione sexta de propositione damnata quadragesima, qua asseritur, *quod sine gratia nihil amare queamus, nisi ad nostram damnationem*; quæ propositio veritatibus in sacro Codice traditis prorsus est consentanea. Dissertatione septima nec eam Quesnellii propositionem, numero inter damnatas quinquagesimam secundam, quæ *omnia salutis media in fide, tanquam in suo germine & semine contineri; sed fidem quoque non absque amore & fiducia esse* dicit, damnationis fulmen meruisse, ex eo probatur, quod eam in verbo Dei, pluribus quidem in locis, fundatam ipsa Ecclesia*

Pontificia ex parte suam fecerit semper, eandem vero Augustinus prorsus defenderit. Dissertatione octava per damnationem propositionis in ordine octogesima, quæ *lectionum scriptura S. pro omnibus esse* affirmat, non Pontificem solum Romanum, Clementem XI, sed & omnes ejus Consultores, criminis se summi reos reddidisse, Noster urget & indignatur, quandoquidem id, quod Deus expresso mandato hominibus omnibus injunxisset, Pontifex contra cum consultoribus suis evertere non esset veritus. Dissertatione nona propositionem damnatam octogesimalam quintam, quæ ita fluit: *Interdicere Christianis lectionem Scriptura S. præsertim Evangelii, est interdicare usum luminis filiis lucis*, adeo conformem esse Pauli, Petri, Joannis & reliquorum Apostolorum doctrinæ, Noster docet, ut ipsi saniores & meliores in Papatu Doctores veritatem hujus propositionis semper agnoverint, quorum adeo testimonia aliquot exhibentur. Dissertatione demum decima & ultima propositionem damnatam nonagesimalam primam, & his verbis conceptam: *Excommunicationis injusta metus nunquam nos debet impedire ab officio implendi debitum nostrum*, in sensu affirmante tam divinam esse Noster contendit, ut Salvator ipse eam definiverit, eademque Apostolos suos ad officium Apostolicum impigre obeundum firmaverit. Sed confirmasse eam etiam addit Theologos Venetos contra Paulum V P. R. pluribus argumentis e Scriptura S. depromptis; eademque occasione monet, quod Protestantes nullam causam habeant, fulmen excommunicationis, quod singulis annis Romæ solenniter contra illos vibratur, extimescendi; nisi quidem, juxta Gersonem, Cancellarium illum Parisiensem, Venetis ex eodem capite laudatum, esse velint asini, timidi lepores aut fatui. Subjicit postremo loco Autor P. Quesnellii ad Clementem XI P. R. Epistolam anno MDCCXII. scriptam, juxta cum cogitatis quibusdam suis in eandem, quibus autoritatem & infallibilitatem Clementis XI, bulla ista novitia admodum labefactatam, sigillat.

HISTOIRE

HISTOIRE SECRETE DES INTRIGUES DE
la France en diverses Cours de l'Europe.

h. e.

*HISTORIA ARCANA OCCULTARUM GAL-
liæ negotiationum in diversis aulis Europæ; ex monumen-
tis authenticis, tam MSctis, quam typo vulgatis, de-
scripta & ex Anglico in Gallicum idioma
translata.*

Tomii duo.

Londini, 1713, 8. Alph. I pl. 15.

Autor Anonymus præsentem rerum faciem intuens, haud supervacaneam operam se collocaturum speravit, si callida Galliæ negotia, quibus ad tantam potentiam viam sibi paravit, apertius delinearet, & antea gesta cum iis, quæ nuper admodum acciderunt, componeret; ususque adeo libris optimis, e quibus ipsa etiam Autorum verba affert, tum & documentis nonnullis MSptis varia congestit non ubique obvia. Nos a partium studio alieni, quædam, quæ notata digniora nobis visa sunt, enotabimus.

Incipit ab iis temporibus Autor, quibus Fratres de Witt, oppresso ferme Arausionensi, in Belgio rerum potiebantur, quos odio Arausionensis occæcatus totos se Gallis addixisse demonstrat, quamvis portentosa inde damna patriæ aliquando proventura facile præviderent. Ut enim gratiam ipsorum aucuperetur Jo. de Witt, Galliæ Regi permisit, ut duodécim magnas naves omnibus ad bellum necessariis instructas in Belgio ædificaret, alias parata pecunia sibi compararet, & omnia, quibus ad naves restaurandas, imo ad navigationem Indicam opus esset, libere commeret; quin & navium magistrōs & exercitores illi submiserat, qui Gallos artis nauticæ adhuc plane rudes ad damna Belgis eorumque commerciis aliquando inferenda præpararent; ex quo Rex Galliæ Portum Telonii, Brivates, Dunquercam navibus virisque brevi compleverit; quod antea prohibentibus Belgis ipsi haud licuerat. Ceterum eundem Jo. de Witt, quem τὸν πο-
46.

Tom. I.
p. 4.

- ἀτιμώτατον sui temporis faciunt Scriptores, non eundem omnibus esse vitium, sed hominem potius fraudum & vanarum cogitationum plenum, ex literis Legati Gallici Lionnii Noster comprobat. Cum ortum esset bellum Anglos inter & Belgas, Gallorum potissimum artibus, quibus Anglorum cum Belgis amicitia semper invisa fuit, ut Anglorum vim maritimam quovis modo infringerent, persuaserant istis, Belgas A. 1667 classem neutiquam instructuros, eodemque tempore Belgis clanculum autores fuerant, ut classem citius solito conficerent, quo factum, ut Belgæ eodem anno Anglos ad Chattanum in proprio littore improvidos imparatosque summo gentis dedecore opprimerent. Sequuntur nonnulla de triplici Fœdere Anglos, Suecos, Belgasque inter concluso, quod tandem Wittii & Angli, callidis Gallorum artibus inducti, maxima animorum contentione iterum deferuerunt. Galli vero cum obtinuissent, quod anxie desideraverant, haud dubitaverunt, arcana Anglorum, quorum fides ipsis fuerat venalis, pandere; siquidem Colbertus, Gallorum ad Anglos legatus, Abbati Primi in mandatis dedit, ut historiam negotiationis illius conscriberet, concessis ipsi documentis, actisque publicis, quæ ad conficiendam eam videbantur necessaria, cujus Historiæ Tomi duo Gallico æque & Italico sermone cum Privilegio Regis Galliæ, sub nomine Comitis St. Majoli, prodierint. Cum vero Angli, qui librum magno suo præjudicio scriptum asserabant, Autorem ad supplicium trahi & suppressi librum postularent, id obtinuerunt, ut libro damnato, Autor carceri manciparetur, e quo tamen elapso duodecim dierum spatio liberatus est. Porro vocis *Cabala* apud Anglos origo refertur, quæ a Cliffordio, Arlintonio, Buckinghamio, Ashlejo, & Lauderdalio, qui summas rerum apud Carolum II tenebant, literisque horum nominum initialibus fuit formata. Ducissam Aurelianensem Caroli II for orem, ex Anglia ad maritum reducem, ob sinistros quosdam rumores veneno extinctam, communis fere fert opinio, quam porro documentis nonnullis comprobata Noster dedit. Mortem deinde tragicam Fratrum de Witt ejusque causas enarrat Autor, plebemque adversus Jo. de Witt eo præsertim concitata fuisse perhibet, quod
- permo-

permoveri non posset, ut hominem gente haud obscura prognatum, qui cum aliis occidendi animo eum inceserat, intercedentibus licet cognatis & suadentibus ipsis Wittii amicis, incolumem dimitteret. Hinc porro Noster Caroli II in Gallos favorem singularem describit. Bellum certe contra Belgas, a Gallis concitatus moverat, quo, ut demum justis fuorum querelis finem faceret, finito, nihilominus 10000 Anglorum in castris Gallorum militare permiserat, ex quo factum, ut magnam pecuniam vim quotannis, non tantum durante bello, sed & pace facta a Gallis obtineret, ne commodis nimirum Gallorum ullo modo adverteretur. Tandem foedus arcanum inter Jacobum II & Regem Galliae factum evidentissime probare conatur; ubi hoc praeter aliis notatu dignum occurrit, Jacobum II in Gallicas partes usque eo fuisse pronum, ut Gallis Portum Magnum tradere, copiasque ipsorum in Angliam intromittere animo agitaverit. De Epistola huic Tomo subjecta, ut & altera, quae secundo Tomo praemissa legitur, quoniam modernum tantum rerum statum, imprimisque pacem Ultrajectinam, mire perstringunt, nihil addimus.

p. 154.

206.

229.

249.

In Tomo secundo Wilhelmi III memoriam contra malevolorum hoc tempore sermones, ut & infusa commenta, quae P. Aurelianensis in Historia motuum Anglicorum protulit, defensus nonnulla de consiliis & ausis Ducis Monumethensis contra Jacobum II praemittit. Is filius nothus Caroli II R. patris imprimis gratia valens, sed a Jacobo Regis fratre, tum Duce Eboracensi, odio semper habitus, infidiarum adversus Patrem & Eboracensem accusabatur, cumque innocentiam probare non posset, vel saltem nollet, exilio tandem ad breve tempus multatus est. Profugum Araufionensis in Belgio omni honoris cultu prosequabatur, quae res adeo pupugit Jacobi animum, ut Chudleigho Legato suo injungeret, ut, quantum haec sibi displicerent, Araufionensi significaret. Is ergo morem mandatis gerens non verbis solum acerbioribus Wilhelmum compellavit, sed & summos Militiae Belgarum Praefectos Monumethensem more militari salutare prohibuit; quibus offensus Araufionensis vix sibi temperavit, quin manus inferret Legato, Carolus II interea, quamvis rerum suarum

Tom. II.

p. 5.

7.

8.

rum apprine gnarus, fratris consilio omnia agebat, ne, quæ vitio verti possent, sibi soli tribuerentur. Mortuo Carolo II regnum pervenit ad Jacobum II, qui Monumethensi apud Belgas adhuc degenti mox vitæ insidias struxit, quas ut evitaret, Bruxellas abire necesse habuit; inde tamen ab Hispanis Jacobo obsecundantibus ad Batavos quasi repulsus, exercitui colligendo, quo Angliam invaderet, operam dare cœpit. Igitur parva militum manu & navibus aliquot collectis in Angliam trajecit, sperans multos ibi suis partibus accessuros. Sed cum ipse mox Regium nomen, a Jacobi II exploratore *Fergusonio*, quem sibi faventem putabat, persuasus arriperet, quo plurimos amicorum offendit, Bathoniam præterea & Bristolium, quas urbes primo impetu conjurati occupare decreverant, haud peteret, sed loca montibus septa quæreret & prelium initio averfatus postea, cum duas equitum legiones fortissimas ad locum 20 circiter miliaria disitum, ut tormenta majora adveherent, dimisisset, non expectato ipsorum reditu pugnae se credidisset, exercitu fugato captus, capitis poenam luit. Pessima hæc consilia Monumethensi Araufionensem suggestisse, ut illo occiso propior ipsi aditus ad regnum Angliæ pateret, Pontificios falso criminari, vel inde probat Noster, quod filius nothus superstitibus hæredibus genuinis præferri nullo modo potuerit. Sublato, quem solum fere timuerat Jacobus, Monumethensi, cunctos, quos favere istius partibus senserat, vel quibus opes ad vitam redimendam haud suppetebant, morte multari jussit, missis per omnem Angliam judicibus, ex quibus unus, nomine Jeffrey, se saltem 60000 & quod excedit hominum morti damnasse gloria-tus est. Nec contentus his Jacobus, Leges Regni Anglicani subverttere, omnia pro lubitu agere, summa regni munia Pontifici's conferre, & in Protestantes odio poene insatiabili flagrare cœpit. Fertur aliquando coram P. Peters, qui confitenti ipsi aures præbebat; in hæc verba erupisse: malle se vel uno anno regiminis absoluto martyrem mori, si rara ista felicitas sibi contigisset, ut tria Magnæ Britannia regna in gremium Rom. Ecclesie redacta cerneret, quam triginta annis, hæresi nondum extincta, summa cum prosperitate regnare. Hisce malis oppressi
ferme

P. II.

15.

16.

17.

4, 14. &c.

23.

27, sqq.

123.

oppressi ferme Angli Araufionensis auxilium implorant, cui classem paranti cum se impari cerneret Jacobus, quantum fert occasio, pristina jura reducit, majora insuper pollicitus. Verum cum classem Araufionensis in Angliam cursum dirigentem, magna coorta tempestate hac atq; illac disjectam comperisset, mox ad ingenium reversurus videbatur; quo animos suorum adeo alienavit, ut Wilhelmus illum, relictis brevi navibus, momento fere regno pelleret. Et multa quidem de Pontifice sibi pollicebatur Jacobus, sed quantum spe sua sit frustratus, tum ex Innocentii XI tum Alexandri IX ad Regem exulem literis responsoriis abunde constat. Wilhelmum III & Mariam conjugem Reges ab isto tempore venerata est Anglia, quamvis non deessent, qui pessima de moribus Wilhelmi in vulgus spargerent. Notat hic imprimis Autor acerbum Gallorum in eum odium, qui Principatum Araufionensem identidem occupantes opera munitionesque funditus everterunt. Nam & in bello, quod A. 1672 coeptum est, instinctu Regis Condæus nomine tutoris Longaviliani actionem de hoc Principatu contra Wilhelmum moverat, ubi tanto contemptui habitus est, ut citationibus emissis, alteri verba: *Domino Wilhelmo, Comiti Nassovia, habitanti Amstelodami in Hollandia*; alteri: *Civi Hagæ Comitum*, inscripta deprehenderentur. Et perhibetur Rex ita in Wilhelmum exarsisse, ut, cum Condæus, orto forte de Araufionensi sermone, *non declinatum a virtute majorum hunc Principem*, diceret, protinus adderet: *Nec tu, mi Cognate, desicisti a meritis cujusdam ex majoribus tuis, in seditione adversus aliquem meorum mortui*. Ultimo loco de infidiis Wilhelmo III structis, quas ex doctrina de Obedientia passiva & Non Resistencia natas potissimum putat, disserit Autor, ac tertium quoque arcanæ hujus historiæ Tomum mox proditurum pollicetur.

p. 51.

p. 166 sqq.
conf. T. I.

p. 236.

79.

75.

76.

79.

191. sq.

THORMODI TORFÆI, S. R. M. DANICÆ ET
Norvegiæ &c. Rerum Norvegicarum Historiographi &
in Coll. Consistor. Assessoris, Historia rerum Nor-
vegicarum.

Tomi IV.

B

Hafniæ,

Hafniæ, e typogr. Joachimi Schmidgenii, 1711, fol.

Alph. 24 pl. 15.

Ingenio clarissimi Autoris hujus varia monumenta jam debemus: *Rerum Arcadensium historiam*; de rebus gestis *Fereyensium* Commentationem historicam; quædam de *Grœnlandia antiqua*; *Seriem Regum ac Dynastarum Daniæ*; *Hrolfi Krakii*, Regis quondam Daniæ, historiam, & *Dissertationem Historico-Chronologico-Criticam de tribus potentissimis Daniæ Regibus, Gormo Grandævo, Haraldo Cœrulidante & Sueno furcata barba*. Gloriam, quam per fœtus hos sibi conciliavit, opere hoc triginta annorum reddit splendidiorem; cujus rationem declarandi animus jam nobis est. Quatuor partes complectitur; quarum primam quis *Ante-Monarchicam* appellare possit, quum exponit res ab ætate illa, qua Septentrio adeoque Norvegia habitari cœpta est, usque ad Monarchiam, quam Haralldus Pulchricomus constituit. Secunda ea exponit, quæ ab hac Pulchricomi monarchia usque ad Christianam religionem contigerunt, qua Olafus Trygguinus Norvegiam illuminavit; tertia ab hoc tempore cœlestis doctrinæ ad Regem usque Suerrerem progreditur; & quarta ab hoc Rege usque ad Margaretam Reginam. Quæcunque monumenta ei aliquid conferre potuerunt, ista ad usum suum transtulit; nec fuerunt ei contemnenda, quæ fabulosa sunt & turbatim consignata; sed his ipsis Cl. Autor addidit censuram, quæ facta rerum comparatione nata erat. Islandorum imprimis scripta commendata sibi habuit, quorum fides experta sit, adeo ut & aliis autoribus palmam dubiam facerent. Interdum a suis recedit, parte nimirum III & IV, quibus de Regum Norvegorum in Anglia gestis sermo est, & scriptis Anglorum fidem adhibet. Chronologia & Genealogia ei curæ maximæ fuerunt, quarum ope multa exposuit illustravitque, quæ obscura & diversis autorum sententiis implicata erant. Præmisit prolegomena, quibus non obscure indicat, quod in his literis feliciter sit versatus. Primus historiæ Septentrionali conscribendæ operam addidit *Arius*, qui ex singulari cognitione rerum historicarum cognomen *Frodi* sive *Polyhistoris* accepit. Nituit imprimis

primis anno MCXVII a nato Christo, & CCXL admodum annis, postquam jam terra Islandorum coli cœpta esset. Ex ejus lucubrationibus superest *Landnama* sive *originum Islandicarum* liber, quam continuavit per *Schedas*, quæ nomen ejus præferunt. Sunt, qui ei vindicare quoque volunt, veluti auctori, *Annales Flateyenses*, qui ad calcem *Codicis Flateyensis* membranacei in Bibliotheca Regia adhuc conservantur, quod Auctor noster in medio relinquit. Ario æqualis fuit *Sæmundus* Sigfusi filius, qui auctor est alterius *Edda* Islandorum, *Sæmundiana* vulgo dictæ & metris compōsitæ: reliqua monumenta ejus perierunt. *Polyhistoris* nomen quoque fuerat nactus, quod & accidit *Kolskeggo*, quem existimant duas partes *Landname* addidisse, nimirum de partis Islandiæ Orientalis & Australis occupatione. Post hos eminuit in Islandia *Brandus Sæmundi filius*, quartus diœceseos Holensis Episcopus: e cujus lucubrationibus nihil ad posteritatem pervenit; mortuus est anno millesimo ducentesimo primo. Porro clarus est *Eiricus Oddi* filius, qui filiorum Haraldi Gillii, Sigurdi quippe, Bronchi & Ingii Gibbosi res gestas literis tradidit. His succedit *Karl* sive *Carolus*, monasterii Thingeyrensis in Septentrionali Islandia Abbas, cui debemus Suerreri, Norvegiæ Regis historiam. Celebre quoque nomen est *Gunnlangi*, monachi Thingeyrensis; de cujus scriptis vero nihil certo affirmari potest. *Oddus* monachus, presbyter Thingeyrensis, vitam Regis Olafi Trygguini literis consignavit, quæ edita est typis publicis Skalholti 1689, partibus duabus distincta, quarum prior vitam privatam Olafi usque ad tempus, quo ad imperii dignitatem ascendit; posterior vero ejusdem res gestas complectitur. Præ reliquis laudem meretur *Snorrius Sturlæus*, de quo Auctor noster multa in ipso hoc opere collegit; ab Hæcone Grandævo, Suerreri nepote, Dapifer creatus fuit. Post hunc Snorrium Sturlæum ipse ex altero fratre nepos *Sturlæus Thordi filius*, qui & præerat thesauro numerorum, historiam Norvegicam ulterius produxit. Is est, qui edidit historiam Sturlungorum, qua præcipua momenta rerum, quæ ætate sua in Islandia eveniebant, prodidit & lucem splendidam accendit. Nec prætereundus est *Theodricus Monachus*, qui tempore Suerreri Regis floruit. Scri-

psit Romano sermone Regum Norvegorum historias, usque ad mortem Sigardi Regis Olafi filii, qui *Hierosolymas* dictus est. Ipsum quoque *Regem Suererem* historiam Norvegicam, aut partem ejus quandam, conscribendam curasse, exinde potest colligi, quod multa de Simone Skalpo sibi commemorata inter gestas res fratrum literis consignasse traditur. Cl. Autor noster fusius præfatione de scriptoribus hisce tractat, ut pateat, quibus auxiliis sublevatus opus hoc composuerit, cujusque fidei sint autores, quos duces interdum fuerit secutus. Haud idem pretium statuit singulis, & res ipsas studiose solet introspicere, & instituta earum comparatione, judicat & differit de istis. Ipso præfamine de fatiis historiæ Septentrionalis verba facit, quam primum rudem nec cultam fuisse testatur & probat: danturque omnino fabulæ. Ipsi operi plura monumenta antiquorum, quorum paulo ante mentionem fecimus, interpofuit, quæ transtulit in Romanum sermonem, in qua vertendi opera verbis Autorum maximopere sese accommodavit. Animus adhæc Autori nostro fuit, historiam rerum Norvegicarum ad nostra usque tempora perducere; cujus etiam partem quintam ad Christianum II affectam habebat; sed vasta operis moles & ingravescens Cl. Torfæi ætas ipsaq; mors, quominus integrum opus exhiberi posset, obstitere. Partes distributæ sunt in libros & capita, quæ res ordine temporum continent; & singulis addidit indices præcipuarum rerum.

Partis primæ Liber I diversis capitibus differit de nominibus regionis, de etymologia Scandinaviæ, situ ejus & magnitudine, synonymis, de Hyperboreis, de Thule, cujus nominis significationem exponit, & ostendit id convenire Islandiæ; de Norigone, Norvegia, Normannia, cujus nomen qua ratione a scriptoribus ponatur, demonstrat diligenter, cetera.

Liber II agit de regni Norvegici Chorographia, & primum ipsum regnum describit generatim, addita illius divisione cum antiqua, tum nova. Quibus absolutis, disputat de variis præfecturis Norvegiæ earumque statu, de piscatione circa Norlandiæ littora, de Norlandiæ animalibus, sylvis & morbis frequentioribus, de Finnis, & religione illorum.

Liber III

Liber III agit de Origine gentis Norvegicæ, & quidem Sectione I de gigantibus, horum natura, origine, in varias terras dispersione; item quod Septentrionem omnium primi incoluerint; Sectione II de Gothis Scanzianis, & III de Scythis seu Afis, qui sunt tertium hominum genus, quod Septentrionem & partem ejus Norvegiam incoluit; qua occasione disputat de genealogia & posteris Odini, de statu reipublicæ Asgardianæ & gestis Odini in Scythia, de ejusdem migratione in Scythiam, de legibus ab eo latis, de ejus obitu, exsequiarum solennibus ceremoniis & quæ cetera sunt; Sectione IV de Gothis posterioribus, de Fornio ejusque posteris ad Norem usque, de situ ditionis Forniotianæ.

Liber IV de divisione Norvegiæ & prima progenie usque ad Halfi Herois exitum disputat. Quo nomine historias prodit de divisione Norvegiæ inter tres Nori filios, sobole Raumi, Noris filii, Halfdano prisco, ejusque progenie, item de progenie a Gore, Noris fratre, & Goe eorum sorore descendente, de Augualdo Rogiæ provinciæ Rege, & præsidii Augualdznesciæ eponymo, de Alrecho Vegeto Hordiæ Rege, de Hiore Josuris filio, Vikare, Vatnare, Hialdo & Sniallo, de Hiorleifo Mulieroso, de extracto a piscatoribus Tritone, de gestis Halfi Regis seu Herois, de Utsleini gestis in aula Eysteini Daniæ reguli, & de Hrocho Nigro.

Liber V exponit res gestas Vikingi, Thorsteini, Fridtgiolfi & Gantreci; cui accessit appendix, qua tabula genealogica tota Thorii, Gothorum, Finorum Quenorumque Regis progenies, excepta linea Haraldi Pulchricomi exhibetur. Thorrio tres liberi fuerunt, Nor, Gor & filia Goe. Nor habuit duas uxores, priorem Hoddam, Suadii gigantis filiam, Rolfi de Rupe sororem; posteriorem, cujus nomen non exprimitur; Noris autem ex Hodda filii sunt Thrandus, Gardus, dictus Agdius & ex posteriore uxore Raumus.

Liber VI continet vitas Orvaroddi, Boduaris Biarkii, & Sörlis Robusti. De Orvaroddo observat præter genus, educationem & studia, quod ei Volva sive femina fatidica prædixerit longam vitam, quod conatus fuerit; eludere oraculum; liberave-

rit captivum Norvegum; quod dederit se religioni Christianæ in Aquitania & petierit Hierosolymam, & quæ cetera sunt de morte ipsius, vaticinio Volvæ respondente; de sepultura ac statura.

Libro VII traduntur vitæ Eysteini Thrandiæ Regis ejusque filii Halfdani, Afmundi & Arani, Eigilis Vnmani & Arinnesiæ; Ketillis Hængi & Avis. Extremo libri hujus adjecit Cl. Autor Schema stemmatum ab Ulfo Oargo, seu Generoso, familiæ Hrafnissinæ posterioris Satore, ad celebres in antiquitatibus Islandiæ incolas, cum natalibus singulorum, ad tempora usque cultæ Islandiæ. Quæ Torfæus adhuc exposuit, ea depromta sunt ex libris scriptis; ne autem quædam deesse videantur, subjungit quoque ea Libro VIII quæ Saxo Grammaticus habet, haud temporum ratione habita, quoniam cum monumentis Islandorum nequeat conciliari.

Libro IX exhibet nobis genealogiam Haraldi Pulchricomi, quæ complectitur Niordi progeniem & in ea aliquot Norvegiæ regulos; & Lib. X genealogiam Haraldi Pulchricomi, quæ continet Odini progeniem; cujus libri Sectione I de progenie Odini per Daniæ dynastam Skioldum ad Halfdanum IV Strenuum; Sect. II de genere materno Halfdani Diferti; Sect. III de progenie Halfdani IV Diferti dicti, usque ad Ragnarem Lodbrochem & ejus deinde posteris ad Haraldum Pulchricomum; & Sect. IV de progenitoribus Sigurdi Fafneridicæ, Ragnaris Lodbrochis Soceri, loquitur.

Pars secunda continet decem libros, quorum primo verba facit de gestis Haraldi Pulchricomi: accedunt appendices de anno natali hujus Haraldi & chronologia ad annum usque millesimum, cum dissertatione de Hrolfo Rognualdi Mæriarum Comitæ filio; secundo disserit de primis Islandiæ incolis, sedibus patriis ab iis desertis aliisque in nova patria occupatis; tertius complectitur introductionem in historiam Eirici Blodoxii, sive de iis, quæ Gigilli Skallagrinnio cum Rege Norvegiæ Eirico Blodoxio intercesserunt; ipsius hujus Eirici Blodoxii res gestas illustrat liber quartus; quintus varo Haconis Adalsteini-Alumni; sextus Haraldi Grafeldi & Gunnhildidarum; septimus Haraldi Cæru-

lidentis

lidentis Daniæ Norvegiæque Regis; octavus Sueni & Haconis Hladarum Comitum; nonus Olafi Trygguini, christianæ religionis in Norvegia & subjectis provinciis, Islandia præterea & Gronlandia assertoris primi; & decimus Thorsteini Tauripedis; Hallfredi Vandræda-Skaldi, seu Periculosi Poetæ; Kiartani Olafi filii, Augmundi Ditti & Gunnaris Helmingi; Thorualdi Tafaldii, cetera.

Pars tertia incipit ab historia Eirici, Sueni & Haconis, Norvegiæ Comitum; transgreditur ad Olafum Haraldii filium, Crassum cognomine, ad Knutum Magnum Daniæ & Angliæ Regem, item mortem & miracula S. Olafi & alia rerum Norvegicarum momenta resque ad mortem Eysteini Meilæ & initia Suereris. Pars enim quarta complectitur res, quæ acciderunt ab initio regni Suereris usque ad regnorum Daniæ & Norvegiæ juncturam sub Regina Margareta. Quæ potiora sunt momenta & digna lectu, ea studiosus literarum historicarum facili negotio poterit colligere, cujus privatæ industriæ illa quoque relinquimus.

*ELLÆ CAMERARII, PROF. MED. ORD. TUBING.
Conf. & Archiatri Wurtemberg. Dissertationes Taurinenses
Epistolice Physico-Medicæ ad Illustr. Ital. ac German.
quosdam Medicos scriptæ.*

Tubingæ, impensis Joh. Georgii Cottæ, 1712, 8.
Alphab. 1 plag. 1.

Autor Clarissimus per biennium avulsus ab Academia, Serenissimi Principis Hæredis Ducatus Wurtembergici Sanitati Augustæ Taurinorum conservandæ cum invigilaret, quicquid tum cura ea præcipua, ac aliorum illustrium Metropolis istius ægrorum, studiaque & adversa perpetim valetudo temporis indulgere, scribendis ad amicos quosdam, quos vel illa demum urbs splendidissima conciliaverat, vel in Germania reliquerat, Dissertationibus Epistolicis destinaverat, quarum nonnullas in patriam revocatus typis tradidit excudendas, brevibus nunc a nobis, quantum materiarum ubertas permittit, recensendas.

In Dissertatione I morbos magica vi ac diabolica energia hominibus inferri posse probat. In II viperarum languidos ægros reficiendi virtutem illi, quod in hoc animalculo observatur, $\gamma\lambda\upsilon\chi\epsilon\tilde{\omega}$ tribuit, quod blandam nutrientemque gelatinam ac moleculas obvolvendis subjugandisque salium spiculis aptas abunde innuit, propter quod vitam sine nutrimento diu traducunt, & antliæ pneumaticæ vacuum sustinent. Cum igitur viperæ venenum acre externe morfu inflictum lethalia inferat symptomata, merito miratur Clariss. Autor, idem in stomachum animalium admissum haud nocere; putat nihilominus, dilui nimis ac debilitari aliorum miscela succorum illud, antequam ad sanguinem pervenerit; opinionem autem *Mead*, quæ putat, spicula veneni viperini acida in alcali mutari, ex eo argumento refutat, quod eadem correctio aliis in ventriculo venenis similiter non accidat. Qua occasione simul eundem castigat, quod existimet, venenum tarantulæ situm globulorum sanguinis pervertere; hydrophobiam a dolore intolerabili in faucibus & stomacho oriri, hujusque curam per immerfionem in aquam marinam compressioni in omnem corporis superficiem ab aquæ pondere factæ deberi; mercurii sublimati vim causticam a partibus mercurialibus, insinuantibus se in poros acutarum partium salinarum sine earum diffractione, ipsisque majorem soliditatem, gravitatem, & mobilitatem largientibus dependere; cicutæ vim causticæ acrimoniæ effervescenti cum contentis in ventriculo succis, quæ adurat quasi tunicam ejus nervosam, in acceptum esse referendam; exhalationum malignarum ex variis terræ locis prodeuntium vim non mineralibus venenatorum fossilium vaporibus, sed eorundem crassitie, gravitati excessivæ & elateris defectui adscribi debere; malignas atque pestilenciales febres a calida & humida aeris constitutione, quæ ipsi partem adimat elateris sui, dependere. Nec subitanæ mortis causæ a *Dionis* adductæ Nostro ubique probantur. In III Mechanicorum principiorum in Physica ac Medicina usum egregium esse non negat; inter abusum vero refert, quod eundem in aberrantis naturæ phænomenis, ut monstris, valere quidam existimant. Quanquam laudatissimum sit Chymicis atque universale quasi

men-

menstruum aer, ignis etiam æstumatissimus credatur analysta, non minus tamen aquæ debere Chymiam, ac plus imposterum debituram esse existimat, si hydrostaticam profundius excolere Chymiam penitusque libuerit Physicis, Chymicisque modernis, siquidem ad hujus leges præcipuæ Chymicorum operationes reduci queant, ipsaque haud parva spondeat in scrutandis fossilium contentis subsidia, prout hoc in Dissertat. IV fusius exponit. Quid enim sperandum inde non erit, dicit, in tractatione metallorum, eorumque ex mineris educatione, ad majorem simplicitatem minoresque sumtus reducenda. Notum enim est, quid tostione & extinctione tostæ mineræ frequenti mutationis ei inferatur. Ac quid elutio ac lotio valeat, vel sola auri granulorum ex Rheni arena educatione compertum est. Ipsaque stricte sic dicta hydrostatica in detegenda genuina fossilium indeque petitorum ac aliunde quoque desumtorum remediorum indole multum valet, specificum scilicet eorum pondus ejusque ad aquam proportionem, tanquam criterium fallere nescium, indagando. Quin & docimaslica hic sua commoda haud frustra promittat, mineris cum aqua qua gravitatem specificam collatis, earumque hinc vel divitem vel pauperiorem detegendo indolem, e. g. habet penes se Autor tres cupri mineras, & cum prima in aere pondus sit gr. 231, in aqua 157, aquaque proin ad illam uti 1 ad $3\frac{5}{7}$ se habeat, secundæ in aere pondus gr. 133, in aqua gr. 97, ergo aqua ad eam uti 1 ad $3\frac{2}{3}$ sit, tertiæ in aere pondus gr. 85, in aqua 53. ergo aquæ ad eam uti 1 ad $2\frac{2}{3}$ proportio sit, haud immerito hinc infert, duas primas, unam Suevicam, alteram Suevicam, ex fodinis jam cultis extractas tertia esse ditiores: hanc vero non promittere multum, utut lunæ venerisque aliquid ignis detexerit, obtuleritque. Quanquam igitur Monspelienfium Socium, *Rideux*, admodum laudet Autor, quod dissolutiones, præcipitationes, ac crySTALLISATIONES ex genuinis deducere principiis allaborans, ad Geometrica Hydrostaticaque recurrat principia, in eo tamen cum hoc non consentit, quod rationem redditurus, cur solutæ in mensstruis metallorum ponderosissimorum moleculæ natent, ad inæquale quadratorum cuborumque decrementum refugiat; id enim saltem suspensam dubiamque

que reddit suam mentem, quod gravitas specifica corporum, mutata eorum massa ac partium numero texturaque, mutetur, nec se ad superficiei vel tardiora vel celeriora decremента, quae talia, restringi patiatur. In Dissertat. V. Montis, cui Magni Bernardi nomen est, difficilem transitum ob nives profundas adumbrat, sub quibus cadavera aliasque res diu conservari commemorat, allegatque conservationem corporum in quibusdam locis naturalem ac diuturnam, in quibus & loci siccitas & temperies, exsicca corporum quorundam dispositio, aeris remotio, &c. concurrunt, imo & artificialem, arcendo aerem. De Sanctorum quorundam mortuorum hac ratione conservatorum, ut & vivorum corporum, atmosphaera suavi hac occasione agit, huiusque phaenomeni causas reddit. In Dissertat. VI, ubi de terrae motibus disserit, multum tribuit sulphuri, multum ignis, aerisque efficaciae, sed plurimum aquae, sive salinas terrae portiones abundantiores solventi, sive porosae terras lapidesque pervadenti ac sensim laxanti, sive calorem sua in poros insinuatione atque periculosas effervescentias excitanti, tum & mole sua atque pondere irruenti, gravanti, urgentique, nunc sub schemate fluidae aquae, nunc in halitus resolutae. In Dissert. VII historiam allegat viri, ex cuius salivationem mercurialem sustinentis, ore copiosus fluxit sanguis, cuius phaenomeni aetiologium sequentem suppeditat. Chirurgus scilicet ulceratam linguam orisque fissos parietes ac impuros, & tactu inter mundandum duriori, & acris nimis ad depurandum adhibitis remediis, nimium irritavit, laceravit, ac laceravit, corpusque universum nimis larga ac frequenti unguenti mercurialis inunctione imbut. Aeger olim jam gonorrhoea laboraverat, magisque tum praedominante ac manifesta lue venerea. Sanguis dudum erat cacochymicus, diuturna febrium anomalarum series massam ejus, sensim magis magisque vappescentem, spissiore acrioremque effecerat, accessit venerea post novam accessionem acrimonia. Evacuantibus potius febribus ac diuturno cacochymiae cursui obviam iverat Chirurgus, quam alterantibus, acrimoniam corrigentibus, blandas roscidasque partes restituentibus ac anticachecticis remediis. Hinc vappidus sanguis, serofus, multis salibus tinctus,

ctus, nimis fluxilis, seu ad fusionem pronus, hinc, subsequenti universali ac largissima inunctione, magna promptaque feri sub salivationis decursu profusio, ac nimia sanguinis per læsi ob ulcus oris vascula effluxus vix commode sistendus. Alius certe constitutionis fuit sanguis in juvene, qui ex mercurii usu ad salivationem nullo modo perducere potuit, a lue tamen liberatus fuit. Ægros, qui talismodi curam mercurialem sustinent, a diætæ erroribus quibuscunque gravissime affici, notum est, idque suo exemplo docuit vir munere militari inclytus, qui declinante ad finem fluxu incautius sese lavans ac humectans in febrilem insultum atque pedis erysipelas, non sine periculo in ulcus sinuosum transiens, sed tandem curatum, incidit. Miles e contrario gregarius, accedente sub ipso jam largiore fluxu insultu æstuque febrili, sui non compos ex hypocausto se proripuit, ac sub dio in nive volutavit, inde tamen nihil finistri passus, nec fluxus cohibitus fuit. In Dissertat. VIII de tonitru Autori sermo est, ad cuius obscuram indolem explicandam lucem se prætulisse existimat *Homborgius*, dum ex commistione duorum liquorum perfecte ad tactum frigidorum, olei scilicet destillati, spiritusque acidi produci flammam, observans, duarum exhalationum ejusdem cum utroque hoc liquore indolis concursum similem in aere inflammationem posse producere, credidit. Frustra autem spiritus illos, simileve exhalationes in sublimi nubium regione supponi putat Noster, fusiusque examinat dilatationem aeris ab aqua calida, & de aere non elastico sententiam, quam lubentes omittimus. In Dissertat. IX contra *Mery* disputat, qui factum sanguine matris nutriri asseverat; inter alia argumenta anastomoses inter vasa sanguinea matris & fœtus nec detectas, nec conceptu adeo faciles esse adstruens, cum ovulum ad uterum devolutum suasque secum gerens secundinas facillime radicibus suis ac filamentis molli utero adhærere, quam vasculum vasculo, osculum osculo occurrere, & coalescere queat, siquidem liquida injecta nullum illorum vasculorum permeare, ac vias illas oculis sistere potuerit *Mery*; accedit, quod sanguis maternus firmiora perluens viscera proportionatus infantili corpufculo non sit; fœtus autem ipse sanguificationis

tionis seu propriæ circulationis organa acceperit. Negat porro, posse cryſtallino humore deperdito in oculo ſuperſtitem eſſe viſum, remque eſſe adeo facilem, diſtinguere in oculo præternaturaliter effecto glaucoma a cataracta. Nec intactam relinquit *Dodartianam* de perpendicularibus plantarum truacis ac caudicibus ſententiam a *D. de la Hire* perfectam. Cum enim hic exiſtimet, radices plantarum ſucco craſſiori ac graviore, caules vero ſubtiliori ac leuore nutriri, & conſequenter poros radicum eſſe maiores amplioresq; quam caulium poros; Noſter in ea verſatur opinione, communem eſſe omnibus plantæ partibus ſuccum nutritium, ex communi terræ promptuario hauſtum, atque ex radice in altiores plantæ partes delatum, indeque perpetua circulationis lege a radice redeuntem, quod *Leeuwenhoekii* obſervationes confirmant de invertendo plantæ ſitu, radicibusque in ramos, ramisque in radices pro lubitu convertendis; ino cum non ſola augeatur radix, ſed ſimul omnes ſua proportione partes acquirant augmenta molis ſuæ, nullum hypomochlium in radice caulisque confiniis admittit, quin potius tenellulam plantæ germinantis texturam uniformem, teneram, poroſam, tenerrimisque vaſculis per textam eidem aqueo terræ fluido ejuſque lubricis moleculis æquabiliter ubique perviam eſſe ſtatuit. In Diſſertat. X in *Simoncellum* invehit, qui longe rectius ſe profundiusque inſtituiſſe examen nervi mollis auditorii putat, quam *Vaſalva* fecerat, quatenus hanc ei aſſignat viam ac diſtributionem per organum auditus, cujus cavitates non inſtar membranæ vel zonæ, ſed filamentum nervoſi ac mollis in modum pervadat, ac magis magisque ſerpentino ductu per varios flexus uſque ad arcus labyrinthi progrediatur, & per duram matrem in ſuperficiem cerebri ſuperiorem ac circum glandulam pinealem ſpargatur. Noſter enim putat, hanc *Simoncelli* *ἀντιβίβου* eo uſque rem proſequi, quo nec oculi, nec manus aliorum facile pertingant, & ipſum illum nervi toties per organi concava circumflexi ad cranii cavitatem cerebrumque reditum turbare magis ſtabilitatem ſatis evidenter formandi percipiendique ſoni rationem; ſuſpicatur potius, ramulum vaſis ſanguiferi furculis ſuis duram matrem cerebrique partes varias perreptantem *Simoncello* impoſuiſſe, atque

que impossibile putat, teneram aeris auris internæ percussionem non saltem ad percutiendum nervulum in organo, sed & glandulas cerebri corticales, novumque ibi tremorem excitandum sufficere. Et si vel maxime illuc transmitteretur tremor, nullas ibi menti fisci aut exliberi harmoniæ, dissonantiæ, similesque soni varietates, sibi persuasum habet; imprimis cum conjectura de recurrente ex quovis sensorio nervo, species ad sensorium commune deferente, admodum vacillet. Præter hæc de præparationibus viscerum Anatomicis fusius agit, & cum Itali insigni Anatomicæ industriæ laude dudum præclari extiterint, miratur non immerito, hos illas hæctenus in usum non convertisse; laudat inde *de Noues* conatus, qui per injectiones & conservationes cadaverum Anatomiam in altius fastigium evehere conatus est; pro re tamen difficili, imo plane impossibili, habet methodum ejus, quam in præparatione integri cadaveris gravidæ una cum foetu adhibuisse se scribit. In Dissertat. XI de epilepsiæ ac catalepticos differentiis ac combinationibus, hujusque certis duobusque signis agit, variasque hanc rem concernentes historias & observationes allegat. Non tamen subscribit Monspelienfium regioque Medico, *Deidierio*, qui sensorii communis humectationem pro genuina catalepticos causa habet; siquidem ut in situ, quem ipsis dederis, membramaneant, vigor ac tensio haud levis requiratur, & iste fibrarum adeo humore turgentium ac relaxatarum status non congruat complicatis affectibus, in quibus æque epilepsia ac cataleptis reciproco dominio sese excipientes faviunt. Multo minus credibilis Autori nostro ætiologia motuum inæqualium epilepticorum in hisce complicatis affectibus a *Deidierio* tradita videtur, juxta quam existimat, eos oriri, quod, vasa sanguinea cerebri cum inæqualiter sint infarcta sanguine turgidaque, spiritus animales cogantur influere inæqualiter ac irregulariter in diversos, non obstructis cerebri partibus correspondentes, musculos. Concludit tandem Noster, rarissimam esse cataleptin puram ab omni convulsione separatam, imo nullam, sed catalepticos immediatam causam esse convulsionem, ita ut fibræ partium jam turgeant antea ea spiritu fortius iis intrusorum copia, quæ ad fortiorem sufficiat fibrarum tensionem,

qua demum cessante, principii nervorum succedere queant convulsiones In Dissertat. XII mentionem facit febrium cum vermicibus conjunctarum, & epidemice grassantium, circa quas tamen advertere suadet, num in morbis diuturnioribus causæ an effectus rationem habeant iidem; atque in anthelmintica simul inquirat. In Dissertat. XIII eundem continuat discursum occasione febrium castrensiū Tubingæ quondam illatarum, ac per aliquot annos sub diverso schemate sævientium; earundemque syndromen symptomatum, difficiles ac periculosas terminationes, anomalias insignes, & vermium connubium, nunc causæ nunc effectus quasi rationem habentium describit. In Dissertat. XIV de magnetica declinatione differens, varias equidem methodos pro ea inveniendam, tum Anglorum, tum Sturmianam, tum Hauteſevillanam, Teuberi, Franc. Tertii de Lanis, aliorumque allegat, atque æstimat; quoniam vero omnes hæc suis ubique non carent incommodis, simplicem, facilem nec incertam suppeditat methodum his verbis: *In trabe seu assere spissiore probe complanato, atque accurate ad libellam sive horizont aliter collocato, inque illo situ immobiliter firmato, ea qua fieri potest dexteritate atque circumſpectione juxta methodum aliquam selectam ac præ aliis certam ducatur subtilis linea meridiana, protendaturque & continuetur hæc pro lubitu. In aliquo ejus puncto erigatur parvulus stylus cylindricus, exigua crassitie, cujus apex ita omni cura acuminetur, ac disponatur, ut impositæ acus magneticae motus quaquaverſum liberrimus esse queat; ita vero insigendus est stylus, ut centrum ejus linea insiſtat meridiana, huic vero humili stylo circumligetur tenue filum sericum longitudinis indeterminata; a centro autem styli exacte incipiendo abſcindatur ex linea ista meridiana portio quedam pro lubitu longior aut brevior, mensureturque in partibus, quantum licet minimis, partium v. g. 1000, 10000. plurium vel pauciorum; in determinatæ hujus lineæ extremitate erigatur perpendicularis: dehinc acus probe constructa dispositaque ac decenter acuminata stylo imponatur, & postquam quieverit filum sub acu (sic tamen ut acum non tangat.) circumſpecte ita extendatur, usque ad lineam in extremitate meridianaè normaliter erectam, ut cum acu exacte sit in eodem verticali ac sub ipso extimo*

timo ejus cuspide protendatur; locus vero seu punctum, in quo filum tenue normalem secat, sedulo notetur, ut portio normalis inter meridianam & filum intercepta in iisdem minimis partibus possit commensurari. Ista vero mensura cognita angulus declinationis amplius latere nequit; servendus scilicet trigonometricè juxta hanc analogiam: Uti determinata pro lubitu meridianæ a centro styli ad normalem longitudo, ad longitudinem normalis inter meridianum ac punctum intersectionis cum filo interceptæ; ita radius seu sinus totus ad tangentem arcus delineationis magneticæ acus, cujus in magnitudinem inquiritur. Sericum enim filum ex eodem cum meridianæ centro protensum cum illa ac prædicta normali triangulum rectangulum constituit, facile hac ratione solvendum, ejus duo latera rectum angulum comprehendente ex ipsa mensuratione nota sunt, ac proin cum se habeant ad invicem, ut radius ad tangentem, analogiam istam suppeditant, poteritque angulus eo accuratius, imo in minutis quoque & secundis obtineri, quo plurium partium meridianæ seu radius fuerit assumptus; manifestum enim est, posse eum pro lubitu extendi. Filum vero sericum quædam quasi acus magneticæ prolongatio est, ipsiusque supplet brevitatem, ac ineptitudinem in determinandis declinationum minutis. Unde totius negotii cardo in eo vertitur, ut filum maneat conserveturque in eodem cum centro ac cuspide acus verticali, quod ipso oculorum sollicitè admotorum judicio commode fieri poterit, ea tamen observata cautela, ut uni tentamini fides non habeatur, sed vicibus iteratis extendatur denuo filum, egregium certitudinis daturum argumentum, si in eodem constanter puncto normalem secet. Interim non potuit non Hallejanam de causis variantis magneticæ declinationis sententiam taxare. In Dissertat. XV circa glossopetras dum versatur, eam fovet opinionem, nunquam fuisse veros dentes dentiformia ista corpora, quæ Riviere in medium produxit; mirum certe eum tenet, quæ ratione isti dentes cetaceorum tanta in copia intra Germaniæ viscera rupiumque durissimarum intervalla penetrent in locis a mari remotissimis; adeo ut vel ipsi Woodwardo facile futurum non sit, cum sua isthæc hypothesi conciliare, cui tamen varia movet dubia Noster. Inque hunc ulterius invehit in Dissertationibus quatuor
fe-

sequentibus, negans, eandem ubique esse terræ faciem internam, imprimis quoad magnam illam testaceorum stratis inclusorum copiam, quam in Anglia observavit Antagonista; nec in eo cum hoc consentit, quod perpetua fundi marini tranquillitas sit; quod stratorum ordo juxta gravitatem specificam se non habeat, & quod unicornu fossile, lapis judaicus, entrochus, asteria, bufonites, glossopectra, cornu Ammonis & alia id genus corpora nil aliud sint quam dentes, ossa, aliaque animalium marinarum in diluvio universali cum aliis relictorum partes. Multo minus concipere sibi potest plenariam terræ dissolutionem diluvii tempore factam, & globo terræ aquis aperto, omnes lapides, metalla omnia ac fossilia totaliter fuisse dissoluta, & in particulas nullo nexu cohærentes divisa, quæ una cum terra & arena, animaliumque & vegetabilium partibus omnibus aquæ fuerint confusa, & in illa sustentata, ut unam communem constituerent massam. Nec credit, in imis terræ visceribus aquarum esse collectionem, vastam spheram centralem constituentem, circa quam strata terræ collocari atque expandi incipiunt; hancque aquam per certos meatus communicare cum oceano, esseque commune centrum aquarum centralium & oceani, ita tamen ut superficies illarum sit adeo plana, uti aquarum marinarum, neque harum superficiei parallela; hasque denique aquas per fissuras stratorum incumbentium ascendere ex hydrophyllaceo suo spherico, & fissuras omnes, omnesque poros & interstitia terræ lapidum aliorumque corporum totius globi terrestris ad peripheriam usque implere. Nec admittit causam terræ motuum a *Woodwardo* allegatam, stupendos illos effectus ab igne subterraneo, aquam abyssi valde rarefaciente, in confusos adigente motus, extendentes se in terram abyssi superstratam, eumque concutientes deducente. Universales enim sic futuros terræ motus, credit, si abyssi aquæ ita rarefierent, percuterentque terram; mavult potius ad aquas confugere, haud ita profunde locatas, caloremque superficiei viciniorem, quanquam nec solum calorem, nec semper accusandum existimet. Porro metalla omnia ac mineralia in terra reperiunda in suis locis a diluvio reposita esse, sibi non persuadet, siquidem semper manet

ma-

maximum κενόμενον dissolutio solidissimorum horum corporum in minutissimas moleculas, sustentatio eorundem in aqua tot vicibus levior, ac lenta adeo subsidentia. Petrificationis causam rejicit *Woodwardus* in aquam fluvialem rapidius ex fontibus suis fluentem & particulas secum seleniticas, argillaceas, &c. convehentem, quæ depositæ iterum, ubi de fluxu vehementi remittit aqua, incrustent corpora obvia. Regerit autem Noster, si nihil aliud requireretur, petrificantes ejusmodi aquas frequentiores esse, quæ tamen in aliquibus regionibus raræ admodum sint; intimiorem sane saxearum, vel si mavis, seleniticarum partium cum aqua unionem, vinculumque arctius requiri, si aptæ esse debeant ad istiusmodi incrustationes; solum rapidiorem ex fonte fluxum non sufficere, nec parem esse solvendis abradendisque sub subitaneo tali transitu lapidum ramentis; necesse proin esse, aquam talem eas ab ipsa sua scaturigine in finu suo gestare, non simpliciter natantes, sed solutas quasi, quæquam diversos dari gradus speciesque, non dubitet, cum alia corpora parum, alia magis incrustata, alia petreficata compareant. Exhalare ex terra tum interno, tum externo Solis calore excitata corpuscula mineralia varia, sulphurea, salina, illaque cum seleniticis, aluminosis, aliisque, convehi præcipue ad thermas, statuit *Woodwardus*, & ea quidem copia, ut hæc natura calidæ aquæ acidulas superent non minus materiæ mineralis copia, quam calore. Noster vero existimat, parum mineralium & in thermis & in acidulis esse, illas hac prærogativa saturationis plenioris, partium scilicet activarum, destitui; difficile esse conceptu, ipsa mineralia crassa ac graviora corpuscula, uti selenitica, sub halituum specie in aerem elata stalactitas, striasque speculares ex cryptarum fornicibus pendentes formare. Ex eadem origine nitri genesin repetit *Woodwardus*, jungens tamen interno terræ calori accessorium, ex animalibus eorundemque recrementis exurgentem. Noster autem pro comperto habet, colligi & asservari fidelius in sicca terra nitrum, quam in ea, quæ perlui frequentiori solent humore. Sulphuris nitrique halitus pro causa tonitruum fulgurumque adducit *Woodwardus*, cui opinioni præter alia hoc opponit dubium Noster, quod in regionibus me-

D

ridi-

ridionalibus, durantibus etiam pluviis, trementibus cœli fragoribus concutiantur omnia. Iisdem halitibus a calore elevatis pestem febresque malignas adscribit *Woodwardus*, cui regerit *Noster*, aliam rationem esse febrium epidemicarum, ipsiusque pestis, facile propagandæ, ubi nec arsenici, nec noxii alius mineræ vestigium possit ostendi, imo ipsa febrium symptomata huic sententiæ refragari. Succinam non esse substantiam gummosam vel resinosa Solis vi ex arboribus extractam, in flumina & mare delapsam, ibique coagulata & indurata, quæ antiquorum fuit opinio, sed esse potius fossile nativum, tempore diluviano in terræ, arenæ &c. stratis primitus repositum, dicit *Woodwardus*, quem tamen breviter refutat *Noster*. Mittimus alias ejus opiniones, circa superficiem terrestris mutationes, fossilium figuratorum ortum, a *Nostro* notatas, hoc solum addentes, clarissimum Antorem in *Dissertat. XX* seu ultima specimen tentaminum simplicissimorum, quibus præcipuas Experimentalis Physicæ studii doctrinas in patria nuper Academia curiosis exhibuit, sistere.

RISPOSTA APOLOGETICA DEL P. MAESTRO

D. Guido Grandi Camaldolese &c.

Id est,

P. MAGISTRI GUIDONIS GRANDI CAMALDULENSIS, Regiæ Celsitudinis Herurariæ Theologi & Mathematici, atque in Pisana Academia Philosophiæ Professoris Ordinarii, Apologética Responso ad objectiones A. M. in epistola ad Ill. B. T. contra ipsum motas; in qua data occasione Galileus atque Vivianus defenduntur, variaque circa doctrinam Resistentiæ solidorum & circa vim Infiniti illustrantur.

Luca, apud Peregrinum Frodianum, 1712, 4-

Alph. 1 plag. 13 cum fig. ligno incis. s.

DUO sunt in secunda editione Tractatus de Quadratura Circuli & Hyperbolæ R. P. Gu. Grandi (de qua in Actis Suppl. T. V p. 260 dictum) quæ Alexandro Marchetto Math. Prof. Pisano displi-

displicuerunt, ut adeo de iis questus sit in epistola ad Illustriss. Bernardum Trevisanum Patritium Venetum typis edita, Primum est locus præfationis, quo Cl. Grandus, qui in Quadratura Hyperboles per infinitas Parabolas in idem cum Nicolao Mercatore cogitatum incidere, ostensurus, quam facile & sæpe eveniat atque accidere possit, ut diversi Geometræ circa idem argumentum versati, si non eadem, simillima saltem depromant inventa, inter plurium insignium Mathematicorum exempla quibus simile quid accidisse constat, Collegæ sui Cl. Marchetti exemplum etiam adduxit, quod inventæ momentorum rationis ex ponderum & distantiarum rationibus compositæ honorem sibi adscripserit, nescius, Galileo ipsi qui principio isto am diu usus erat in his dialogis, dein Cavallerio, Torricellio & Antonio Roccæ deberi, ut Celeberr. Vivianus (in *Scient. Univers. Proport.*) idclare ostendit. Item quod Franciscus Blondellus octo annis prius quam Marchettus invenerit sphaera Galilei circa solidum æqualis ubique resistentiæ atque loco solidi parabolici Galilei ellipticum substituerit, in opusculo anno 1661 publici juris facto, in quo totum de resistentia solidorum argumentum eodem fere modo ac Marchettus in suo libro anno 1669 edito, saltem non diverso medio, nec diversis admodum diagrammatum formis, pertractavit.

Alterius suæ querelæ fundamentum desumpsit Marchettus ex Scholio post Prop. VII de Quadratura Circuli & Hyperbolæ in novissima editione P. Grandi, ubi Doctissimus Autor inter alia de Censoris cujusdam jactantia conqueritur, qua majusculum ex Grandi Libro sua opera sublatum atque correctum esse errorem in publicum sparserat; quod Grandus instantiam suam, qua quærebatur, qui fieri possit ut id quod per se est nullum, infinita multiplicatione in aliquid commutari queat, una cum responsione ad hanc instantiam, ad quas delendas aut saltem instantiam opinione Galilei de compositione continui ex punctis eludendam hortatus erat Censor, deleverit Autor ex Manuscripto primæ Editionis, quod non expediens duxerit longum contentio- nis filum cum illo producere; atque in secunda Editione totam facti seriem cum suis circumstantiis recenset, ita tamen ut nus-

quam quis Cenfor ille fit, nec nomine neque ullo alio signo indicet. Marchetto tamen neque hæc neque præcedentes narrationes arriferunt sed utramque honori suo & famæ damnosa s forte existimavit, idcirco, ut supra dictum, epistolam septem circiter plagularum eisdem opposuit, quam præsentis scripto Apologetico confutendam sumit Grandus. Quoniam vero hujus responsiones intelligi non possunt quin illius objectiones simul etiam adducerentur & hæc absque multa prolixitate præstari nequeunt, fatius duximus curiosos Lectores ad ipsum P. Grandi librum amandare quam brevi nimis recensione alterutrum argumenta debilitare. Non tamen inconueniens erit, si nonnulla ad scientiæ profectum aut ad historiam literariam spectantia ex doctissimi Autoris libro excerpta serimus. De Viviano in eo inter alia refertur, Celeberr. hunc Geometram olim meditatum esse editionem Vitæ & Operum omnium Galilæi pluribus Tomis in folio latine & italice absolvendam, & Galliarum Regi, qui amplis honorariis Viviani merita remuneratus erat variis temporibus, inscribendam, in ea editione mirabilia Magistri sui reperia amplissimis notis illustrare, adversus malevolos obtrectatores vindicare ac denique cunctas ejus doctrinas ampliare volebat. Sed quia doctrina de Resistentia solidorum notabilem ejusdem editionis partem constituere debebat diversis novis suis inventis augenda, nec tamen quæ super hanc rem in schedis suis & adversariis annotata habebat, in ordinem redigere atque limare potuit prius quam Marchetti Liber eodem de argumento prodiit, ab hoc præventus affectum opus dereliquit magno sane scientiarum ejusmodi damno. Nonnullas enim propositiones falsas notat P. Grandus in Marchetti Libro aliasque minus accurate demonstratas, ut ambiguas expressiones taceamus, quæ omnia evitaturum fuisse Vivianum facile adducuntur ut credant omnes qui alia ejus opera jam evolverunt. Circa solida æqualis resistentiæ elegantia exhibet problemata P. Grandus, eaque generalia in hypothesis Galilei de qua solum agebat Marchettus, corporum scilicet perfecte rigidorum ita ut fibræ eorum non possint extendi quin corpora ipsa fraegantur, horum octo sunt quibus statim solutionem subjungit: eorum præcipua sunt I Data figura horizon-

zon-

zontali trabis muro infigendæ, invenire trabis figuram verticalem muroque rectam ad id ut præscindendo a trabis pondere æqualis ubique resistentiæ existat respectu cujusdam ponderis extremitati trabis extra murum appenso. III Similiter data figura horizontali invenienda verticalis trabis utrinque fulciendæ, ut respectu ejusdem ponderis ubilibet inter trabis terminos appensi, fiat æqualis resistentiæ. V Si trabi parieti infixæ sit imponendum solidum prismaticum, aut cylindrus, aut paries æqualis crassitie & altitudinis super ipsam erigendus, infinitas figuras determinare, juxta quas trabs illa in quolibet sui puncto æque resistat oneri superimposito. VI Infinita solida reperire, quæ cum uno sui termino in fixa muro horizontaliter fuerint, respectu sui proprii ponderis, æqualis sint resistentiæ. VIII Infinita solida prismatica datæ latitudinis reperire, quæ respectu proprii ponderis, sive in utroque sive in altero duntaxat extremo sustineantur, æqualis sint resistentiæ. Postremum caput Autoris nostri impenditur correctioni duarum propositionum 14 & 20 ad calcem Libri de Quadratura Circuli & Hyperbolæ, in quibus solvere conatus est problema Bernoullianum de transmutatione curvarum algebraicarum in alias algebraicas diversæ speciei sed ejusdem longitudinis cum propositis, sed loco novarum curvarum prædictæ propositiones tantum suppeditant eandem curvam ad alium tantum aliumque axem relata; quod ipse P. Grandus agnoscit, atque adeo totidem novas prioribus illis substituit, sed quarum una in quadraturis spatiorum fundata problema non prius solutum exhibet, quam modus ostensus fuerit areas illas figurarum generaliter quadrandi; altera propositio fundatur in coevolutione Curvarum & principio Catoptrico. ab Illustri Leibnitio in Actis Erudit. 1705 breviter & absque schemate tantum indicatis, abs Hermanno vero Cl. Autori nonnihil fusius expositis per literas, ut ipse id diserte fatetur.

QUINTUS HORATIUS FLACCUS
ad fidem codicum manuscriptorum emendatus.

D 3

Tra-

Trajecti Batav. apud Guil. van de Water, 1713, 12.

Plag. 10.

AMbulantibus cum primis & iter facientibus accommodatam procuraturus editionem Horatii Cl. Burmannus hanc sibi antiquissimam curam duxit, ut textum quam emendatissimum exhiberet, & quanta fieri posset diligentia ad fidem optimorum codicum restauratum. Qua mente non potuit quin Viri summi Richardi Bentleji vestigia sequeretur, quem veluti salutare Vati nostro fidus apparuisse libens gratusque agnoscit. Enimvero cum eruditissimi Bentleji diligentia non tantum in textu restituendo laboraverit, sed etiam ad ipsam sese demiserit Orthographiam, atque eam ad veterum membranarum auctoritatem revocarit, in utroque & Noster operam sibi ponendam putavit. Expressit igitur scribendi rationem ut ea in Bentlejano Horatio est, nisi ubi secum ipsa minus consentit, quod sæpius usu venire Cl. Burmannus exemplis allatis confirmavit, in suaque contra Editione omnia ad eundem tenorem redigere est conatus. Quamquam ipsam illam orthographiam jam ab elegantissimo Heinio adhibitam non probare undiquaque videtur, propterea, quod non rudiores tantum, quorum equidem non adeo habenda ratio esset, sed & doctiores, quo pacto verba sint accipienda, divinare vix possint. Quam in rem affert exempla lib. I Od. XXIX:

*Cum tu coemptos undique nobilis
Libros Panasti &c.*

& Od. XXXI: *Non opimae*
ac Epod. IX. 17: *Sardiniae segetes feracis,*
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Caesarem.

Ubi Bentleji editio: ad hoc *fremenis* &c. Sed istud exemplum quod etiam Cl. Burmannus agnoscit, pro orthographia ista facit potius, cum receptam sequentes in incerto relinquunt, utrum *fremenis* ad *equos* an ad *Gallos* sit referendum, quod secundum illam manifeste ad Gallos pertinet. De cetero satis esse nobis videtur, si illa antiquitati conformis est; quod difficultatibus quibusdam suis nonnunquam laborat, id causam, cur reprehendatur, idoneam nullam æquis rerum æstimatoribus suppeditaverit

rit

rit. Quod ad textum attinet, Bentlejanis ille correctionibus maxime exsplendescit sed iis fere, quæ non sola conjectura sed insuper librorum veterum autoritate nituntur. Ceteras blandientes & ingeniosas fatetur Cl. Burmannus, sed non eas esse credit, quibus tuto fidere liceat, ut quæ novi & non inspecti adhuc codicis lectioni loco deturbari suo facili negotio possint. Quocirca retinuit Od. I lib. I antiquam lectionem:

Palmaque nobilis

Terrarum Dominos evehit ad Deos.

quod Doct. Bentlejus malebat: palma nobilis - - evehere ad Deos. Retinuit insuper interpunctionem post vocem *Deos* & infra post vocem *aveis*, neque Rutgerfii explicatione neque aliorum adoptata, qui voces *nunquam dimoveas* ad præcedentes voces *hunc, illum* trahunt, fortassis quod hæc ipsa pronomina pariter ab verbo *juvare* & *evehere* regi existimat, ut sensus sit *hunc juvat evehitque ad Deos* &c. Qua ratione si quid nimium est in phrasi *evehit ad Deos*, cenferi possit, illud mitigari altero verbo *juvat*, quod simul ex superioribus repetendum est. Alio tamen fortassis loco dicet uberius sententiam Vir doctus de locis Horatii, in quibus suum potius iudicium quam Bentlejum sequitur ducem, id quod & promittere quodammodo videtur. Miramur autem Cl. Burmannum nondum adversarium veterem dimittere ex animo potuisse, in quem acerbius ac par est inventum eum hoc loco esse sane nollent, qui neutri addicti famæ utriusque student.

**CAROLI ARNDII P. P. SYSTEMA
Literarium, idque Historico-Pragmaticum.**

Lipsiæ & Rostochii, apud C. G. Garmannum, 1714, 4.

Alph. I plag. II.

Neminem hactenus, qui scientiam literariam methodo systematica traderet, repertum esse dolet Clarissimus Autor, eoque spartam illam ipse subit, ac tredecim annorum collectionem, quam adornavit, cum Eruditis communicare instituit. Eum in finem in præfamine totum opus delineat, ac tredecim classes constituit, quarum prima ad ipsam scientiam manu-
ductionem

ctionem quandam præbebit, secunda catalogum Virorum doctorum texet, tertia historiam religionum enarrabit, quarta disciplinas Philosophicas artesque mechanicas in apricum producet, quinta inventiones tum Philosophicas tum Mechanicas colliget, sexta Societates Literarias, septima Ephemerides, octava Academias, nona Bibliothecas recenset, decima Symbolorum farraginem dabit, undecima numos seliget, duodecima in genealogiam inquirat, & denique decima tertia circa heraldica versabitur. Hac vice tres priores in lucem prodeunt, quarum contenta commemorabimus, & simul ac reliqua successu temporis prodierint, de illis nonnulla superaddemus. In prima igitur classe seu sectione doctissimus Autor ortum scientiæ literariæ ab Adamo repetit, & Patriarchas animi sensa non per literarum commentaria sed per rudimenta hieroglyphica revelasse censet. Progressum hujus scientiæ apud Græcos Romanosque & Patres Ecclesiæ in monumentis tum deperditis tum residuis ostendit, ac defectum in seculis barbaris notat, sed studium istud ope Germanorum rursus effloruisse probat. Modernum statum in studio literario imperfectum pronunciat, cumque cultores facile in errorem incidere queant, facile etiam illis veniam concedendam esse monet, ac totum caput Isagogicum adjecta Nicolai Richteri Gedanensis dissertatione, in qua olim historiam literariam delineatam illustratamque dedit, concludit. In secunda sectione, quam Biographicam vocat, Viros præ ceteris claros ordine chronologico sistit, & quæstionis: num in descriptione vitæ hominis eruditi minima etiam considerari debeant? mentionem facit. *Βιογράφοι*, qui vel ad nationes, provincias & urbes, vel ad doctorum virorum nomina & omnia, vel ad dignitates, vel denique ad quatuor Facultates, Theologicam, Juridicam, Medicam & Philosophicam respexerunt, una cum *ἑντροβιογράφοις* quibusdam recitat, & Jo. Christoph. Winckleri Tabulam Biographicam, quæ notitiam præstantissimorum virorum armis literisque inclutorum repræsentat, annectit. Tandem in sectione tertia, quæ Religiosa dicitur, de Christianis sermonem instituit, ac Scriptores, qui de indaganda veritate religionis Christianæ solliciti fuerunt, advocat, Ecclesiarumque

rumque tum Orientalium tum Occidentalium, nec non speciatim Lutheranorum, Pontificiorum, Reformatorum, Arminianorum, Socinianorum, Fanaticorum, Naturalistarum, Superstitiosorum, Indifferentistarum, & Syncretistarum historiam supeditat. Postea de Gentilibus, Judæis & Mohammedanis agit, ac ortum, progressum statumque hodiernum istarum religionum considerat, enarratisque Scriptoribus Historiæ religionum generalioribus, Alex. Rossæo, Jo. Hoornbeckio, Frid. Spanhemio, Hier. Kromayero, Andr. Sennerto, Ed. Brerewodo, Gebh. Theod. Meiero, Paul. Heigelio, Jo. Groningio, Gottfr. Zennero & Sever. Lintropio, Gebh. Theod. Meieri Exercitationem Theologicam de Religione ejusque differentiis in Academia Julia olim defensam appendicis loco subjungit.

GEORG. GUIL. KIRCHMAIERI, P. P. Commentatio de Witteberga Saxonum, quoad Nomen, Originemque, ac eadem omnium Divum, & ejus Conditorum verum, reliqua.

Wittebergæ Sax. apud Christianum Schröder, 1713, 4.
Plag. 12.

Quæ in præfenti Commentatione Clariss. Autor, occasione vacantis anno 1713 Historiarum Professionis in Academia Wittebergenfi, ad disceptandum proposuit, ea sunt, quæ, cum ante annos aliquot Pro-Rectoratum deponeret, complexus est oratione. In genere primum de gentibus, quæ migrationis suæ tempore Saxoniam occuparunt oram, prolixius disputat, quæ Sec. VI, demigrantibus hinc Vandalis, aboriginibus Saxoniam, fuisse Slavos, & horum speciatim propaginem, Sorabos, ex pagis & oppidis multis, Slavonicis notatis nominibus, evincit. Hos demum, post alia fata, Sec. XII ab Henrico Leone, Saxoniam Duce, & maxime Alberto Urfo, Marchione Brandenburgensi, debellatos, & Albi adjacentes omnes excussos, refert. In quorum locum Flandros & Hollandos, cum in Flandriam suo tempore Carolus M. Saxones, acerbo adversus eos odio adductus, relegasset, revocatos esse, Autori iterum ex vestigiis nominum

Flandricorum & Hollandicorum, in regionibus nostris passim obviis, patet. Dehinc ad specialem de Witteberga tractationem transit, ejus, ut complurium initia urbium, originem Henrico I Aucupi, Saxoni ac genere Wittekindeo prognato, certe posteris hujus, tribuens. De nominis derivatione variis Autorum sententiis adductis, subjungit suam, qua vocabulum *Witte*, non ab albo colore, sed a sapientia rectius deducit, tanquam originis Gothicæ, linguæ a Sueonum Dalecarlorum sermone in effigie repræsentatæ, ex qua demum in Germanorum, Anglo-Saxonum cumprimis, lingua obsoletarum vocum origines explicandæ sint. Ad terminationem *Burg* ex Schurzfleischio refert, eam vocem primum per quemcunque habitationis locum, in formam castrorum aptatum, deinde, ex Francocorlingorum usu temporum, per oppidum in genere explicatum esse. Quod autem mutata sit in *Berg*, simul appellationis Latinæ, Leucoris, cum Wittebergam circa montes veri nominis non dentur, causam existimat fuisse fortuitam, & cum Jo. Fleccus, Doct. Theol. ipso inaugurationis Academiæ die, e suggestu sacro pronunciaverit, fore, ut ex albo hoc monte sapientiæ ac vitæ flumina in universum terrarum orbem dimanent, inde occasionem fortasse comminiscendæ, animo non malo, vocis Vitebergæ datam esse.

In reliquis circa sacellum seu templum omnium Divum occupatur, quod communiter quoad originem suam Rudolpho II tribuitur. Ipse autem ex Rodolphi, Patris, testificationis solennis & confirmationis instrumento 1353 edito, sanctione Clementis VI Pontificis data Avenione, exemplo literarum Rodolphi II filii, ædem redivis aliis munificentius locupletantium, 1361, ac tandem Epistola publica Ottonis, Præfulis Magdeburgensis, 1343, ubi delictorum gratiam per 40 dies pollicetur iis, qui circumeundo altare solennes fuderint preces, evincit, Rodolphum I rogatu Conjugis, Kunigundis, Regis Cracoviæ filiæ, ædificasse. Omnis autem error inde est, quod putaverint Autores, Rudolphum II Principem Electorem, contra Anglorum Regem, Eduardum III, Gallorum Regi, Philippo Pulchro, opem tulisse, ac in præmium navatæ fideliter

UNAM

unam e corona Christi spineam donam accepisse, eidemque in honorem sacellum hoc condidisse. Nodum hunc explicat Autor. Quod Philippus VI Valesius cum Philippo IV Pulchro fere perpetuo confunditur, quorum ille Sec. XIV, is maxime XIII vixit, idemque hic ab illo trium Regum, Ludov. X, Philippi V & Caroli IV, interventu sejunctus, ac æqualis Eduardi I Angliæ Regis, cum Eduardo III, qui, mortuo deinceps 1314 Philippo IV, infans tantum biennis fuit, de successione nunquam contendit. Sed acta hæc in Philippi Valesii ætatem manifesto incidunt, qui cum Eduardo III, acerrimo regni competitore, arma contulit, cui Rodolphus I, qui nondum vita excefferat, auxilio venit, cum Rodolphus II 1357 patri successerit, ætatem Philippi Valesii, jam pridem fato functi, assecutus. Hic, occasione, quod Rodolphus ab Autoribus Princeps Elector passim nominetur, obiter de hoc titulo disquisitionem instituit, ac affirmat, Ascanios duces, licet in possessione juris eligendi Cæsaris fuerint, nunquam tamen titulum hunc ipsos usurpasse.

Tandem prolixè demonstrat, Templum omnium Divum, licet a nullo Cathedrali, sed a Pontifice ipso immediate semper dependere deprehendatur, Collegiatum tamen, non Cathedrale unquam, fuisse, ubi de differentia nominum istorum, simulque de origine Cathedralium agit, quæ refertur ad Carolum M. cui erant loca, ubi e sella elatiori & honoratiori linguæ & artes, imprimis SS. Oracula, ab idoneis Magistris, Canonicis a Canonis sacri prælectione salutatis, explicarentur, adjunctis Inspectoribus, Decanis & Præpositis. Hæc omnia nervosè proposita, Clariss. Autor promittit aliquando fusius se persecuturum, & in super Physicam Tractationem de Aere, Aquis, Terra, Plantis, Herbis, Fructibus &c. ingressurum esse. De quo instituto illi gratulamur eo impensius, quod ad ipsa Archiva, quæ Vitebergæ custodiuntur, aditum jam illi factum esse comperimus.

**Warhafftige und gründliche Beschreibung
der Nürnbergischen Universitäts Stadt
Altdorff ꝛc.**

h. e.

VERA ET ACCURATA DESCRIPTIO
urbis ac Universitatis Noribergensis Altdorffii; Autore D.
JOH. JACOBO BAIERO, Professore Medicinæ
Primario.

Altdorffii & Noribergæ, apud Wolfgang Michahelles, 1714, 4.
 Plag. 15 Fig. tab. æn. 5.

JAM ante sex annos Clarissimus Autor, aliorum hortatu, editionem libri hujus molitus est, ac, licet plagulæ priores jam prelo fuerint liberati, obstacula tamen quædam editionem plenam ad hunc usque annum reservatam voluerunt. Totum Opus XX Capitibus absolvitur, quorum priora IV de origine tenuiori, incrementis, situ æque ac fatis, & hodierna tandem Altdorffii facie agunt, ubi præcipue, quibus fatis oppidum hoc Noribergensem Rempublicam dominam agnoverit, accuratius exponitur. Capita sequentia usque ad XIX incrementa Academicæ referunt, quæ in Privilegiis communibus Academicis per Gradus ascendit, & cum jam 1578 fundata fuerit, 1622 primum a Ferdinando II licentiam Licentiatos & Doctores Juris & Medicinæ, ac 1696 demum a Leopoldo potestatem Theologiæ summum Gradum conferendi, accepit. Quos ab initio Academia Rectores & Professores in Facultate quavis aluit, nomine recenset Autor, & solennes actus publicationis privilegiorum aliosque sigillatim describit; de Bibliothecæ vero notabilioribus nihil commemorans, eorum copiam factam fore in prodituro Catalogo accuratiori promittit. Tandem Capite XX ex Templo urbano ac cœmeterio descripta epitaphia varia agmen claudunt.

REFORMATION OF MANNERS &c.

i. e.

REFORMATIO MORUM ALIQUOT SPECIMINIBUS
promota, quæ agunt de Correptione, Ebrietate, Concupiscentia,
Juramentis, & die Dominica; Autore SAMUELE
WALKERO, M. A. & Vicario Grostensi in Co-
mitatu Lincolnensi.

Londini, apud Johannem Knight, 1711, 8.

Alph. 1.

Profi-

Profitetur Rev. Autor nomen inter eos, qui in Anglia omne studium in corrigendis hominum moribus collocant, quod propositum maxime laudat commendatque, cum ob necessitatem, tum ob summam utilitatem, quæ ex hac correctione in Ecclesiam & Rempublicam redundat. Etenim Magistratum tum demum recte suo officio fungi credit, cum severioribus legibus coercet vitia seculi. Cum vero tanta degeneris Christianismi sit corruptio, ut leges Politicæ corrigendis malis moribus vix sufficere videantur, omnes quidem, quibus sensus inest, de promovenda gloria Dei hominumque saluti sollicitos esse debere, curam tamen hanc omnino ad Ministros Ecclesiæ pertinere, unde Autor & suarum partium esse putavit, quamprimum ad sanctum hoc proventus fuerat munus, institutum hocce omnibus promovere viribus. Elegit vero methodum officio suo convenientem, nempe, ut vitia indicet, taxet, serioque homines ad meliorem frugem hortetur, castigationes pœnales aliis relinquens; satius enim esse statuit, a vitiis abstinere leges servando, quam supplicium pati, illas transiliendo, majoremque esse virtutem, Deum timere amore conscientiæ, quam formidine pœnæ. Unde sperat, nullum in Anglia fore Magistratum, qui non optet, ut pœnæ vitiis indictæ honesta populi vita intercipientur. Totus liber ad Theologiam pertinet Moralem, accurate, ut Anglis fere proprium est, elaboratus. Nos potiora saltem e priori specimine, quod decem constat sectionibus, excerpemus, unde de reliquis judicari facile poterit. Sect. I ostendit, quantum adulatio correctioni adversetur, ipsamque experientiam testari docet, multos viros bonos, imo principes ab adulatoribus esse perditos. Hinc naturam & turpitudinem hujus vitii perspicue exponit, & duobus maxime modis illud nocere asserit. Primo, quod tollat differentiam boni & mali, vitia virtutis specie pallians, virtutem vero vitii nomine deturpans. Deinde nocere quoque adulationem, cum homines quasi fascinet, ut neque de se, neque de actionibus suis recte judicare valeant. Quod Sect. II pluribus it probatum, admonens, adulationem summo odio esse detestandam, cum impediatur, quo minus homo se ipsum noscat; adultores enim laudare culpanda, & culpæ laudanda, sicque mentem & oculos

P. 1.

9.

- excecari eorum, qui adulatorum obsequantur blanditiis, accedere, quod irrationali superbia animus turgeat, quam primum adulatione infectus sit. Nec dici posse, quam difficilis sit reditus ad saniores mentem, cum quis correctionem pati nequeat. Nimis fero fascinosos hosce miseriam sentire suam, putare enim sese esse valde beatos, cum perditioni & interitui sint proximi. Cum vero non satis sit aliena cernere vitia, nec cuivis competat, alios texare, Sect. III, IV. & V requisita quædam correctori necessaria suppeditat, ut, qui alium corripere velit, serio, non perfunctorie id agat, hinc parum profecturum censet, qui non sigillatim ostendat, ubi, quomodo, & contra quam legem prævaricatus sis, simulque hortetur, ne ulterius pergendo conscientiam lædas. Quod Johannem Baptistam Marc. VI & Paulum Actor. XXIV observasse probat. Sic & autoritatem personæ, amicitiam, statum, temperamentum, aliasque circumstantias probe attendendas esse, si correptio optatum obtinere debeat finem, quod vel Nathanis, divino mandato Davidem castigantis, exemplo constet, 1 Sam. XII. Cavendum semper esse, ne correptio in ignominiam cedat, unde magna prudentia opus esse censet. Quæ cum probe fuerint observata, Sect. VI & VII ostendere satagit, correptionem adulatione longe meliorem esse, felicesque prædicat, qui obedientes monitoribus præbeant aures. Quanta vero temporalia & spiritualia mala ex obstinata correctionis rejectione proveniant, multis testatur exemplis. Sect. VIII & IX, quæ ultima sectione de subtractione divinæ gratiæ, ut & de executione, & induratione finali sequuntur, tribus includit propositionibus, ex quibus sententia Autoris de absoluto, ut vocant, decreto, & reprobatione, intelligi potest, quæ a rigidiorum Reformatorum doctrina multum recedit. *Primum* enim, hominem præfracta contumacia posse divina beneficia amittere, credit. Quo in casu considerandam esse monet, tum divinam justitiam, quæ antegressis hominum peccatis provocetur, tum miseram hominis conditionem, quæ duritiem hanc cordis sequitur. Amitti vero plerumque gratiam & divina beneficia, cum homo stationi suæ non invigilat, viresque a Deo concessas parvi pendit. Tum enim Deum solere hominem permittere

propriæ voluntati, gratiamque detrahere suam, quod interdum fieri solet ad tempus, ut pateat in Nebucadnezare, interdum vero perdurat ad vitæ finem, quod Pharaonis probet exemplum. Nulla autem re Deum magis ad iudicium hoc provocari, quam si homo præfracta mentis contumacia omnia media, quibus ad meliorem vitam redigi potest, contemnat, quem in finem adducit, Psalm. LXXXI, 12, 13, Esa. XXIX, 10, 14, Rom. I, 23, 24, 26, 27, Thessal. II, 10, 11, 12, Luc. XIX, 41, 42, Matth. XII, 32, ex quibus locis constare dicit, quam tremendum sequatur iudicium, cum peccator spretis omnibus adhortationibus, correctionibus, mediisque, quæ ipsum intra extraque ad reversionem vocant, in peccatorum persistat tenebris. Quam doctrinam hominem instigare posse asseverat, ut a peccatis conversus caveat, ne in excecationem incidat. Quamvis caute hic procedendum esse moneat Autor, ne de hoc excecationis iudicio temere pronuntietur, cum gratiæ & patientiæ divinæ terminus captum nostrum transcendat. *Secunda propositio* iustitiæ divinæ processum, quem parabola de vinea Es. V, 3, 4, & ficu infrugifera Luc. XIII, 7, illustrat, ita defendit, ut probet, Deum homini omnia ad salutem necessaria & sufficientia exhibere media, quibus repudiatis peccator duritiei cordis, tandemque Satanæ relinquatur potestati, fierique interdum, ut hoc modo induratus vitam longius producat, quo alii iudicium hocce videntes resipiscant, caveantque, ne in eandem incurrant pœnam. Quibus bene ponderatis manifestum fore, credit Autor, singulare Pharaonis excecati exemplum a multis non recte explicari nec intelligi. Non putandum esse, Deum cor Pharaonis antea indurasse, & tot plagas ipsi populoque postea inflixisse, sed Deum pro iustitia sua antecedentia cum ipsius Pharaonis tum antecessorum peccata castigasse. *Tertia propositio* miserrimum hominis excecati statum graphice proponit, ostendens, talem hominem in hac vita esse mancipium suorum affectuum, intellectum ejus esse corruptum, voluntatem vero refractariam, & conscientiam sauciatam, accedere haud minus malum, quod influxum gratiæ divinæ spiritualiumque donorum ipse impediat, seque ipsum divino lumine spoliaret: longe majora autem esse illa, quæ in futuro mundo erunt perpetuanda.

p. 80.

p. 88.

VIN-

VINCENTII PARAVICINI SINGULARIA

de Viris eruditione claris.

Basileæ, impensis Thurnisiorum fratrum, 1713, 8.

Plag. 14.

ERuditorum, qui nominis celebritatem adepti sunt, mores, virtutes, singulares animi dotes, nævos etiã, casus, atque calamitates describere, ac prolixiorẽ vitæ enarrationem interdum superaddere, totumque opus aliquot centuriis absolvere conabitur perquam Reverendus Autor, verbi divini Minister & Gymnasii Basileensis Con-Rector. Itaque nunc tres priores Centurias communicat, doctosque Viros in illis enumerat, qui vel ob ingenii bonitatem, vel ob memoriæ præstantiam, vel denique ob dicendi gravitatem & copiam præclara quæque moliti sunt. Passim nonnullos *αὐτοδιδάκτες, ὀψιμαθὰς, πολυγράφους* commemorat, nec omittit, qui partim in componendo unico libro operam per multos annos collocarunt, partim peculiari modo animum ad literas applicuerunt. Ubi ad fata progreditur, nunc oblivionem memorabilem, nunc duram pauperiem, nunc varia violentæ mortis genera exemplis illustrat, ac bibliothecas privatorum flammis obnoxias aut alia ratione dispersas fuisse ostendit. Porro de doctis spuris, militibus, *ἀγάμοις*, abstemiis, die natali defunctis loquitur, ac eorum mentionem facit, quorum amor in libros cum primis deprædicatur, sententiæque, dicta & facta notari merentur. Speciminis loco unum vel alterum excerptere, ac primo loco repetere juvabit, quod *Picus Mirandulanus* certis characteribus, quos nemo post ejus obitum legere potuit, in colligendis meditationibus usus fuerit. *Pierius Valerianus* oblata beneficia recusavit, sibi que vivere & Musis sacra facere maluit. *Georgius Trapezuntius* in edita quadam commentatione assertum ivit, Joannem Evangelistam debitum naturæ nondum solvisse. De *Erasmo* refertur, quod aliquando cum T. Moro de præsentia corporis Christi in sacra cœna disputaverit dixeritque Morus: *Crede, quod habes, & revera habes corpus Christi*. Abeunti postea Erasmo honoris causa Morus equum suum commodavit, quo veheretur ad littora maris usque: Erasimus

p. 10.

15.

43.

71.

mus vero trajecit equum in Hollandiam, & ad Morum, qui cum ipso prolixè expositulaverat, sequentem in modum scripsit:

Quod mihi dixisti nuper de corpore Christi,

Crede, quod habes, & habes:

Hoc tibi rescribo tantum de tuo caballo,

Crede, quod habes, & habes.

Caspar Peucerus in carcere tempus omne lectione Bibliorum & pangendis versibus consumpsit, ubi chartam ei suppeditarunt margines & folia vacua libri Concordiæ, atramentum vero crustæ panis crematæ & cerevisia dilutæ, & calamos anserum alæ, quas ad pulverem & araneorum telas tollendas impetraverat. p. 122.

Henricus Stephanus pleraque sua carmina equitans composuit. 142.
Primus Ephemeridum Gallicarum autor *Hedovillius* præ mœrore obiit, quod centum millia Joachimicorum ludendo perdidisset. Plura non addimus; illud tantum monemus, singularia, quæ a Nostro proferantur, pleraque autoritate Scriptorum fide dignorum muniri. 179.

JOHANNIS MEYERI FUNDAMENTA

Theologiæ.

Pars I & II.

Harderovici, 1713, 8. Alph. 2 plag. 18.

Judæorum simul Doctorum subnixus testimoniis Celebrerrimus Autor, Theologiam hic adornat non nisi multo cum fructu perlegendam. Paucis eloquitur multa, observationibus eruditus dives, inaniumque verborum religiosus osor. De Religione naturali principio statim erudite agit, & Scripturæ divinitatis, librorum imprimis Mosaicorum, characteres, quorum non ultimus hic, quod Moses spectantibus 600 millibus, secus quam cum Ægeria Numa, & cum Gabriele Muhammed, sua peregerit, postea urget, Mosaicorumque Scriptorum integritatem, passim allatratam, rectissime vindicat. Neque multum adeo abfuisse ab Adamo Mosen, commemorat, dum inter utrumque sex saltim homines, Methusalem, Sem, Jacob, Levi, Kahat & Amram interfuissent. Quæ dum diligenter exquisit, Peyrerium, Spinozam, Hobbesium Simoniumque passim perstringit, narrationem vero de Mosis morte a Josua additam, 15.
17.
20, 29.
24.

F

unum-

destinationem decretum quoque de damnandis notare: versare
 item eandem circa Angelos: utramq; tum Supralapsariorum, tum
 Sublapsariorum sententiam orthodoxam, hanc tamen facilio-
 rem, tutiorem, & ad tranquillandas conscientias, adversario-
 rumque criminationes evitandas commodiorem esse: Fœdus
 Dei cum hominibus non esse universale, qua thesi Lutherani no-
 minatim castigantur. Sufficere, sublato nationum discrimine,
 ad omnes credentes pertinere promissiones fœderales: Sacra-
 menta remittere peccata non virtute propria, sed improprie
 sub ratione signi: Christum pro solis electis satisfecisse, solosque
 hos electos vocari ex proposito salvandi &c. Sed pergendum
 est ad alia, observatione digna, quæ numero hic minime pauca
 obveniunt. Locutio scripturæ liberior circa res turpes Medi-
 corum sermoni, quo morbus rectius curetur, assimilatur, Dei-
 que inter nomina, erudite explanata *שׂר א מר* effundendo, ob
 cumulum beneficiorum deducitur. Distinctionibus Dei vo-
 luntatis in absolutam & conditionatam, efficacem & ineffica-
 cem, antecedentem & consequentem ob abusum Autor absti-
 nere jubet, Spiritum vero Sanctum sub specie columbæ apparuis-
 se, mirum non esse, cum Targum Cant. II, 12 vocem turturis
 vel illam per Spiritum S. vertat. Christum Judicii extremi diem
 ignorasse Marc. XIII, 32 ratione humanæ naturæ, & *τὸ θεῶν μορ-*
φῆν ποί naturam Dei exponit divina gloria, Majestate &c. quæ
 in oculos incurrat, uti Gen. XVIII Ex. III vestitam. Augustanæ
 Confessioni additi in capite de Electione deferuntur, benepla-
 citu paulo durius urgetur, nec horrible hoc esse decretum,
 stupendum potius, quodque vel ad Angelos quoque pertineat,
 denuo docetur. Mundi conditi initium autumnus constituitur,
 & per aquas supracœlestes nubes Autori veniunt. Mentis sedes
 figitur in cerebro, crearique animæ ac infundi corporibus cre-
 duntur, posthabita aliorum tamen sententia, qua tres hominis
 partes essentielles admittuntur. Esus carniū ante diluvium
 hic dubius est, fatique vocabulo abstinendum, dum Scripturæ
 loqui sententiis magis conveniat.

Quibus ita disputatis, Pars postea subjicitur altera de Fœ-
 deribus, Christo Mediatore, salutisque impetratione & acquisi-
 tione.

- p. 534. tione. Fœdus dispescitur in operum ac Gratia, legisque natu-
 539. ralis fundamentum Dei sanctitas constituitur. Nec Symbola
 & Sacramenta, ut verba fluunt, Fœderi operum negantur, Para-
 545. disus scilicet & arbor vitæ. Animarum creatio adstruitur pas-
 575 seq. sim, תַּמְטַל Gen. IV, 7, non ad peccatum, sed ad Abelem,
 cui ut primogenitus dominari debuerit Cain, refertur. Pro o-
 604. mnibus spondidisse Christum peccatis diserte pronuntiatur, ve-
 605 seq. riusque ille pro Fidei iussore, quam Expromissore habetur. Quot
 cuilibet Decalogi Tabulæ præcepta debeant assignari, contem-
 678. dere Noster vult minime, sufficere ratus, modo præceptorum
 699. servetur numerus. Dubium, quod die demum septimo Deus
 opus perfecit, Gen. II, 2, & toto tamen illo die feriari iusserit,
 ita solvit: Deum, quamprimum dies advenerit septimus, opus
 suum consummasse. נְתַנְיָם Levitarum, ut Levitæ sacerdo-
 728 seqq. tum, ministros fuisse, dum Eiræ temporibus Nethinæi, quos Gi-
 beonitas dixerit Josua, vocati fuerint. Quæ Jura sint moralia,
 738. positiva, ceremonialia, datis criteriis, monstratur, oraculum ve-
 840. ro Gen XLIX, 10 de magno Judæorum Senatu e medio pedum Ju-
 dæ h. e. terminis regni Judæ, nec auferendo, donec Schilo vene-
 947. rit, exponitur. Ne El. VII Immanuel & Prophetæ filius Schearja-
 schub inter se committantur, diligenter cavet; pluresque postea,
 948 seq. præter tres vulgo notos, fidei actus, eosque essentialis (notitiam
 ne quidem pro assensus actu essentiali, quin, pro ejus potius re-
 quifito hebet) admittit, 1 assensum, 2 agnitionem miseræ, sui
 abnegationem & amorem Christi, 3 famem sitimque Christi,
 4 fiduciam, 5 actum reflexum ex conscientia & sensu fidei or-
 1001. tum: Justificatio peccatoris a justificatione justis nervose di-
 1003. stinguitur, & ad conciliationem Pauli cum Jacobo via commo-
 1018 seq. da paratur; totaliter vero non excidere electos, omnem, qui
 1024. habeat fidem, sentire etiam eandem regenerationem in bapti-
 1028. smo significari, corpus & sanguinem Christi in Cœna esse rem si-
 1011. gnificatam, consubstantiationem admittere Lutheranos, &c. no-
 tandæ potius eruditissimi Autoris sententiæ sunt. Locum 1 Cor.
 XV, 29 de pollutio propter hominis cadaver, & sic quasi mortuo,
 postea vero lavato, velutique redivivo atque ad Ecclesiam ite-
 rum admisso, exposuit, mundique aliquando non annihilatio-
 nem,

nem, sed immutationem expectat. Pauca sunt, quæ libavimus ex libro segetem amplissimam exhibente, quemque majori cum voluptate quilibet pervolverit ipse. Sive enim de Scriptura Sacra, velut ex instituto, de nominibus Dei, Trinitate vel Judæis etiam asserta, Decretis ac viis Dei; sive de Anima, Sabbatho, methodo convincendi Judæos, κ. τ. λ. aliquis erudiri velit, inveniet hic sane, quo exfatiare cupiditatem abunde possit.

RECUEIL DES VERTUS DE LOUIS DE FRANCE

Duc de Bourgogne, & ensuite Dauphin.

h. e.

COLLECTIO ET DESCRIPTIO VIRTU-
tum LUDOVICI, Burgundie Ducis, & Gallie postea
Delphini; Autore R. P. MARTINEAU. Edi-
tio tertia.

Parisiis, apud Joannem Mariette, 1713, 8.

Alph. 1 plag. 4.

Magnum caducitatis humanæ exemplum, luctuosumque acerbissimæ calamitatis spectaculum in Gallia nuper dederunt trium Delphinorum, Patris, Filii, & Nepotis funera unius anni spatio elata, & ab aula non minus, quam universa Gallia peracerbe defleta. Et tamen calamitas & luctus publicus non impedivit Autorem nostrum, qui Ignatiani Ordinis sacerdos, Delphino filio a confessionibus fuit, quo minus in ejus laudem commentarium hunc adornaret, & virtutes ejus describeret. Quem libellum Gallis non solum, sed exteris etiam placuisse, vel inde intelligitur, quod semel iterumque & nunc tertia vice auctior impressus & in Hispanicam, aliasque linguas, ut in præfatione indicatur, translatus fuit. Perplacuisse etiam Magno Hetruriæ Duci, apparet ex ejus literis datis ad Autorem nostrum. Qui Principis hujus exemplo ostendi posse confet, omnem *spiritualitatem*, ut loqui amat, h. e. vitam Christi exemplo & regulis exacte conformem monachorum claustris non contineri inclusam, sed inter laicos etiam & seculares eximia interdum, & illustriora inveniri sanctitatis omniumque virtutum exempla, quam in ipsis sacri ordinis viris. Natum esse constat Delphinum hunc

d. 6 Aug. 1682, & solemnī baptismatis ritu initiatum d. 18 Jan. 1687, denatum autem d. 18 Febr. 1712, die sexto a Serenissimæ Conjugis excessu. Peregrinè educatum, & in divīna humanaque sapientia institutum fuisse, Autor noster refert, & prædicat de eo, quod non solum legendis & recitandis martyrum historiis in pueritia sese oblectavit, sed cum fratre etiam utroque conjunctissime vixerit, nec unquam cum iis redierit in gratiam. Quod tamen minus consentire videtur cum eo, quod alibi relatū legimus, * nostrum nimirum Burgundiæ Ducem & fratrem ejus natū minorem perpetuas fere aluisse similtates, multumque studii in eorum animis subinde conciliandis posuisse Ducem Andegavensem, quin & ipsum Regem, cum Burgundiæ Dux, primogeniti abusus jure, Duci Berrensi colaphum aliquando impegisset, & hic illatam injuriam stricto gladio ulcisci voluisset. Noster in Duce Burgundiæ laudat pietatem publice coram divino cœtu, in templis & processionibus, privatimque declaratam, integritatem conscientiæ, frequentiore sacramentorum usum, ardorem in precationibus, attentionem item ad se ipsum, dicitque, eum quolibet mense bis, & tot vicibus annis singulis vitæ peractæ rationem reddidisse sacerdoti, quem a confessionibus & cura animæ habuerit. Moderationem ejus, & animum divini voluntati subjectissimum nunquam magis apparuisse ait, quam eo tempore, quo conjugem dulcissimam filiumque amiserit. Celebrat præterea obedientiam Ecclesiæ & conscientiæ directoribus præstitam, obsequium item & honorem Avo & Patri exhibitum, nec satis laudare potest animum ejus purioris doctrinæ tenacem, & a Janseniana hæresi alienum, quem literis etiam, ad Rom. Pontificem exaratis, declaravit. Artes & literas eum amasse, historiam sacram & profanam, ac Francicam imprimis, cum doctrina morum, Jurisprudētia Romana ac Francica, exacte tenuisse, e linguis etiam præter Hispanicam & Italicam ita calluisse refert Latinam, ut integrum *Tacitum* converterit. Quo propiorem se vidit post Patris mortem throno regio, eo major eum occupavit tristitia & tremor, si credimus Autori, qui taciturnitatem Principis probaturus, exem-

pli

* V. *Lettres Historiques & Galantes Tom. II. p. 30. 32.*

pli loco allegat pacem cum Sabaudia Duce clanculum factam, cuius præcipua conditio fuit ejus cum Maria Adelheida matrimonium. Hanc rem ante tres menses scivisse, & scite dissimulasse dicitur, quam suspicio ejus apud aulicos, aut mentio publica fieret. In communi rei numaria difficultate sumptibus, quoad fieri potuit, pepercit, & amplissimos reditus sibi Delphino post patris mortem pendendos, ultro deprecatus est, & modico contentus augmento, reliquum ad usus publicos, & sustinendam belli molem, voluit impendi. De reliquo in ætatis flore febris, quæ finem vitæ attulit, correptus fuit, cujus violentia ægroto meditando ansam suppeditavit de tormentis purgatorii, quod vehementer reformidasse videtur. Contra quem metum hoc ab Autore nostro solatium accepit, posse fortassis hunc febris ardorem, si fortiter & tranquille eum toleraret, suumque dolorem cum doloribus Servatoris conjungeret, ei prædesse, ne igneos purgatorii cruciatus experiretur. Sub libelli finem comparent Romani Pontificis allocutio ad purpuratos, nec non literæ ejus ad Gallia Regem scriptæ, quibus ei mærorem, ex morte hujus Delphini conceptum, significat, eumque solatur.

ETHICESCOMPENDIUM IN USUM ACADEMICÆ JUVENTUTIS; Autore DANIELE WHITBY, S. T. P.

Londini, impensis Gul. Innys, 1713, 8.

Plag. 20.

HOcce compendio, tertia vice nunc edito, præcepta bene beateque vivendi traditurus Cl. Autor, felicitatem hominis objectivam constituit in Dei Opt. Max. fruitione, qua sola satiari possit hominis appetitus. Extra Deum quippe non restare majus bonum desiderandum. Neque enim vel boni aliquid deesse, vel mali quippiam adesse posse ei, qui Deo ἀμεγίστως conjungatur, ejusque visione clara & perpetua fruatur. Eadem ratione probat, Deum esse ultimum hominis finem. Libertatem homini in moralibus concedere, in spiritualibus autem eadem denegare, hominum esse putat parum considerate loquen-
ti-
P. 3.
10.

14. tium, atque in maximis rebus errantium. Actionem, quæ nec cadat sub præcepto prohibente, nec iubente, indifferentem esse pronuntiat. *Ῥῆμα ἀργόν* Matth. XI, 36, de quo ratio reddenda erit in die iudicii, non verbum otiosum, sed falsum & maledicum, sive contumeliosum interpretatur. Neminem enim facile sanctorum & fidelium esse, qui non aliquando otiosa verba quædam proferat, quæ nec dicenti, nec audienti utilitatem aliquam afferunt. Adæquatam conscientiæ regulam dicit voluntatem Dei, lumine sive naturæ, sive Scripturæ revelatam, utpote qua ad omne officii sui munus instruat. Dari naturæ legem, iusti item & iniusti, recti pravique æterna esse principia, nec hominum ingeniis excogitata, neque ad eorum arbitrium mutanda, argumentis ad absurdum ducentibus & ex firma omnium consensione, insitaque prænotione deductis, probat. Duos esse generalissimos affectus, amorem & odium, docet. *Ἀλεξ*, chartis pictis, aliisque ludis animi recreandi causa institutis, interdum vacare fas esse iudicat. Quæ enim Deus nusquam prohibuit, quæ nihil in se mali continent, ea illicita esse non posse.

BIBLIOTHECA BULTELLIANA, SEU CATALOGUS librorum Bibliotheca V. Cl. D. CAROLI BULTEAU, Regi a consiliis & Secretariorum Regiorum Decani, digesta & descripta a GABRIELE MARTIN, Bibliopola Parisiensis.

Parisii, apud P. Giffart & G. Martin, 1711, 8.

Alph. 4 pl. 5.

INter selectiores Bibliothecarum Catalogos suo merito Bultellianus iste commendandus est, qui libros exhibet 8819 (volumina vero longe plura) ordine satis concinno dispositos, in quibus cum omnium Facultatum libri occurrant selectissimi, præcipue tamen Juridicorum ac Historicorum apparatus ingens conspicitur. Eam vero rationem secutus est Martinus in illo concinnando, ut plerorumque librorum Germanico aut Anglico idiomate conscriptorum titulos Latino sermone exprimeret, additis saltem voculis *Germanice* vel *Anglice*; quas cum non adeo sollicitè adderet Autor Gallus Catalogi Historici, nobis A. 1714 p. 488 memoratus, & nihilominus Bultellianam Bibliothecam frequenter sequeretur, non potuit non manum Menckenianam sæpissime provocare. Ceterum publice vendita fuit hæc Bibliotheca, cum Cl. Bultellus, Rothomagi 1627 natus, qui & *ἀνομήτως* scripsit *de la presseance des Rois de France sur les Rois d'Espagne*, & Ruinarto multa communicavit ad Gregorii Tur. editionem, A. 1710 die

28 Maji decessisset.

* * *

ACTORUM ERUDITORUM,

Qua Lipsiae publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. VI Sect. II.

MOERIS ATTICISTA DE VOCIBUS ATTICIS & Hellenicis. GREGORIUS MARTINUS de Graecarum Literarum Pronunciatione.

Oxoniae, e Theatro Sheldoniano, 1712, 8.

Plag. dimidiat. 13.

Libellos, quos praemanibus habemus, haecenus ineditos debemus industriae Viri Cl. Jo. Hudsoni, qui tamen hic nomen suum reticuit, ut in Dionysio Longino $\pi\epsilon\rho\iota\ \upsilon\psi\alpha\varsigma$ Oxonii A. 1710 in 8 pariter ab ipso edito. In Epistola ad Georgium Harbinium, a quo apographum Moeridis ex Jo. Pricæi schedis descriptum acceperat, praemissa, primo quidem, quid in editione ejus praestiterit, declarat, scribens, quod, cum voces quidem singulas juxta Alphabeti elementa collocatas invenerit, minus accurate tamen istis in literis, quae primam cujusque vocabuli literam insequuntur, ordinem paululum mutarit, eaque methodo disposuerit, qua Lectores quaerendi labore aliquantulum levaret. Praeterea, quod operam dederit, ut vitiosa corrigeret, & luxata ac lacunis hiantia suo quaque ordini ac integritati restitueret, Codicis tamen MS. verbis fideliter ad imum paginae subjectis, & interpolationibus uncis inclusis. Dein ad aetatem Moeridis perveniens, certius aliquid magisve definitum non suppeditat, quam quod Photium tempore antecesserit, &

G

Phry-

Phrynicho fuerit recentior, cum hunc laudet, & ab illo laudetur. De nomine denique observat, quod aliis cum MS. suo Eumœrides (Eumœris, quod addere nobis liceat, audit ill. Spanhemio, qui in not. ad Aristophanem plus vice simplici illum allegat) dicitur, aliis vero Mœris ex Photio. Postremam appellationem se amplexum esse ait, quod pro illa faciat Usserii, Salmasii, Ducangii, & Menagii autoritas. Ut vero Enchiridii mensuram quadantenus impleret Mœris, se addidisse e Cl. Seldeni Museo Gregorium Martinum (de quo vid. Athen. Oxon. Vol. 1 p. 169) de Græcarum literarum pronuntiatione: quem comtum, elegantem, subtilem, & acutum appellat. Hæc summa Epistolæ Cl. Editoris, qui bene satis de Mœride, quod scribit, præstitit, & præterea etiam, in notis textui eam in rem subjectis, loca quædam Hesychii, & Thomæ Magistri, vel ex Mœride, vel occasione Mœridis, emendavit. Sic p. 1 apud Hesychium pro Ἐρμῆς, τὸν Ἐρμῆν ὅτι πῶσεως, ἰδέας ἔλεγον, ex Photii Lex. MS. in Ἐρμῆς legendum putat, Ἐρμῆς, τὸν Ἐρμῆν ὅτι πῶσεως ἰδέας ἔλεγον. P. 4 pro Ἀμβλώσσειν, ὁμοιοκεῖν, Ἀμβλώσκειν, ὁμοιοκεῖν. P. 23 pro συνελῶντες in Ἰλισπῶντες, συνειλῶντες. P. 45 pro Φέψαλος, Φέψαλος. Et p. 5 apud Thomam Magistrum in Ἀμφίετες, pro ἀΦημέρινον, ἀμΦημέρινον. P. 49 ψίλαξ pro ψύλλαξ. In ipso Mœride voces Atticæ & Hellenicæ inter se conferuntur. E. c. ἈποΦράδες ἡμέραι, Ἀττικῶς, ἐν αἷς τοῖς κατοικομένοις χῶρας ἐπιφέρουσιν, ἢ αἱ πρὸς [πράξεις] ἀνεπιτήθειοι. ἀπηγορευμέναι δὲ πρὸς τὰς πράξεις, Ἑλληνικῶς. In fine Index vocum Hellenicarum, & Autorum a Mœride allegatorum adjectus est.

Quantum ad Gregorii Martini libellum de Græcarum Literarum Pronuntiatione, Autor illum inscripsit Henrico, Comiti Arundeliæ, & Adolphi Mekerchi libello de recta Græcarum Literarum Pronuntiatione opposuit. Speciminis loco nonnulla inde excerpemus. Voluerat Mekerchius, β pronuntiandum esse ut *b* Latinorum, quia, quod in Græco est Ἀλφάβητον, Latine redditur *Alphabetum*, & quod Latine dicitur *Tiberius*, Græce scribitur Τιβέριος. Hanc rationem eo redire observat doctissimus Martinus, ut ostendat, ea, quorum alterum transfertur in alterum, dum voces transmutantur, eodem modo sonare quoque
inter

inter pronunciandum. Falsam tamen argumentationem esse, probat exinde, quod *Junius* Græce sit Ἰούιος, *Jesus*, Ἰησῦς, ibique i Latinorum reddatur per *iōta* Græcorum, quod nunquam ut consonans legatur. Sic & κ apud Latinos reddi animadvertit per *c*, & e contra, ut Σκύθαι, *Scythæ*, Σκιπίων, *Scipio*, Σκυτάλη, *Scytale*, *Cicero*, Κικέρων, &c. Existimat autem, plurima in his tribus linguis in se invicem transmutari, non quod eodem modo efferantur, sed quod literæ sibi invicem respondeant in serie elementorum. Dicit e. gr. *beeth*, β. b. Inde homines trium linguarum peritos, cum alteram istarum alienis characteribus exprimere voluerint, eas inter se literas vicissim transfulisse, quæ majorem inter se cognationem & loci & dignitatis, & (si hoc quoque ad rem pertineat) etiam figuræ, quasi in sua quæque republica, obtinerent. Itaque *beeth* Hebræum Latine semper reddi per *b*, sonum autem imitari tum, cum punctulo *daghe/ch* insigniatur, idque per accidens: nam per se & absque isto puncto in universum vim habere consonantis *v*, etiam apud Hebræos, quibus sua quoque *vau* consonans sit ejusdem prorsus potestatis. Hinc mirum videri non debere, si Græci homines, qui aliter non possint, sonum *v* consonantis in *b* effinxerint. Hos enim, quod Hebræi scribunt דָּוִד & Latini *David*, utriusque per *v* consonantem, dicere Δαβὶδ per β. Quod autem non inusitatum sit apud Hebræos *v* consonantem legere, cum *beeth* litera scribitur, probat ex אַבְרָהָם, *Aurabam*; זְבֻלֹן, *Zevulun*; צְבָאוֹת, *sevaoth*; בְּעֵת־לֶחֶם, *beveeth-lehem*; שֵׁבַע, *Seva*. Hæc omnia vero Græcos legere per β. Ex istis vero aliisque dictis infert, nondum sibi ineptum aut depravatum videri, aut contra morem antiquitatis, ut ea litera, vel Græca vel Hebraica, per quam redditur *b* Latinorum, & e contra, pronuncietur nihilominus ut *v* consonans. Illud vero in β Græcorum apud majorem partem doctissimorum Virorum semper obtinuisse, vel illud argumento ipsi est, quod *Valerius* Græce scribatur Βαλέριος, & *valere*, Βαλῆς apud Zosimum, & *Severus*, Σεβῆρος apud Herodianum. Ut alia jam taceamus. De η contenderat Mekerchius cum aliis, quod pronunciari debeat per *e* longum, isto inter alia argumento utens, quod Christus in cruce exclamaverit Ἡ'λὶ, Ἡ'λὶ per *e* longum. Inde enim adstantes dixisse,

xisse, *Heliam vocat iste*. Sed respondet Noster, hæc dici, quasi Christus Hebræa locutus fuerit Græcis characteribus. Exclamasse quidem illum אֱלִי, אֱלִי, *Eli, Eli*, sed hoc nihil facere ad sonum vocalis η, cum Hebræa locutus sit. Argumentationem interim Mekerchii eo tendere observat, quod, cum Hebræi legant אֱלִי per e longum, idcirco Ἠλὶ Græcorum similiter proferendum esse; ejusque generis & esse Ἀμὴν, Ἰησοῦς, Ἐμμανουήλ, quæ in Hebræo scribantur per e longum. Sed ad hæc reponit; magnam esse apud Hebræos affinitatem inter *Chirek magnum & tzere*, sive i longum & e longum. Inde & cognata puncta appellari, & in conjugatione Hiphil vicissim commutari. Ex eo factum, ut Græci, qui e longum non habeant præsertim vocalem, eas Hebræorum syllabas, quæ scribuntur per *Tzere*, in η seu i longum cognatam vocalem transmutaverint. Nec tamen hanc rationem transferendæ pronunciationem arguere. Nam & *Chirek parvum* Græce reddi per e, ut אֱלִי, Ἐμμανουήλ, Matth. I, אֱלִי יֵשׁוּעַ, Psalm. LXXII, sono tamen non convenire. Cumque Mekerchius vel unum Autorem ex omnium ætatum memoria sibi opponi jusisset, qui istum tam attenuatum sonum vocalis i in η Græcorum probet, hæc ex Eufathio affert Martinus: Ἰρι vocativus & ἡρη nominativus ἐν διαφόρῳ γραφῆ τὸν αὐτὸν ἦχον ἔχουσι. id est, *cum dissimiliter scribantur, similem sonum habent*. Addit, eundem auctorem esse, apud priscos Grammaticos ortam esse contentionem de ἰνῶμαι & ἰνόμην, aliis affirmantibus ab ἰνω deduci, aliis vero ab ἡνω ejusdem significationis. Propter similitudinem nimirum pronunciationis Suidam quoque η cum ι, υ, ε consociasse, quod sono cognata ista sunt, & conjuncta. Sed hæc speciminis loco ex doctissimi Martini libello sufficiant.

LES PLAINTES DES PROTESTANS CRUELLEMENT opprimez dans le Roiaume de France.

hoc est;

**QUERIMONIA PROTESTANTIUM IN GAL-
lia oppressorum; autore CLAUDIO.**

Editio nova.

Colo-

Coloniæ, apud Petrum Marteau, 1713, 8.

Plag. 18¹.

JO. Claudius, celeberrimi nominis Theologus Reformatus, cuius Opera posthuma, quinque Tomis comprehensa, A. 1688 & 1689 diligenter recensuimus, huncce libellum, ut ex Præfatione p. 13 & ex ipso libro p. 62 & 103 discimus, sub initium anni 1686 ediderat, haud dubie ἀνωρύτως. Eum nunc longissima adornatum Præfatione (liber enim paginas 126 implet, præfatio 166) alius Anonymus denuo publicat, adductus, ut videtur, novo Regis Galliæ edicto, A. 1713 promulgato d. 18 Septembris, cuius & exemplum annectitur in fine libri hujus p. 123-126. Nimirum postquam *Cap. I Præfationis* graviter questus est, Reformatæ religionis persecutionem in Gallia inde ab abrogatione edicti Nannetensis ad præsens usque tempus durasse, adeoque ejus truculentiam persecutionibus ethnicorum, quæ brevi durarint tempore, longe superiorem esse, *Cap. II* ostendere conatur injustitiam edicti novi modo memorati, quo Rex tum Reformatis, tum novis Catholicis, imperio suo subjectis, interdixit regno suo exire sedesque alias petere: simulque ministros suos iussit meminere eorum, qui olim ex Gallia se alias receperunt in regiones, imo nec horum liberos, exteris licet in regionibus natos, in regnum suum admittere. Hinc memoriam factæ persecutionis refricans, *Cap. IV* contendit, morem illum, quo Clerus Gallicanus Reformatos coegit sumere sacramentum Eucharistiæ, non solum adversari honori huic sacramento debito, sed ipsis legibus Inquisitionis Romanæ, immo & Conciliorum decretis. *Cap. V* docet, ex persecutione illa multum damni redundasse in remp. Gallicam, quippe tanto hominum numero orbatam, qui artes fructuosissimas in alias regiones detulerint. *Cap. VI & VII* pugnat, prætextus violentè convertentium esse falsos, veramque causam esse ambitionem, quam regnum affectat in religione, ut nec ferre possit dissentientes: idque confici ex violento convertendi modo, qui plane contrarius sit illi, quo Christus usus & Apostoli. Simul ostendit, quam exiguos habuerit successus violenta illa conversio, cum plerique omnes facti sint hypocritæ, & quam religionem externe profi-

profiteri cogantur, in animo abominentur. Hinc *Cap. VIII* deducit, Reformatorum Gallorum constantiam in religione probare ejus veritatem, itemque sinceritatem & innocentiam Doctorum, quos quondam habuerint. *Cap. IX* instituit parallelismum persecutionis olim ab Imp. Constante factæ & ab Athenasio descriptæ, cum persecutione recentissima. *Cap. X* & quatuor subsequentibus *παράλληλως* inter se contendit veterem Ecclesiam Africanam & Reformatam hodiernam, ostendens, utramque idem sensisse de auctoritate Episcopi Romani, de justificatione & gratia, de Eucharistia, item utramque rejecisse cultum hostiæ sacræ, angelorum, sanctorum demortuorum, reliquiarumque. Hac occasione ostendit, Bullam Clementis *XI P. M.* Anti-Quesnellianam doctrinis ecclesiæ Africanæ, maxime Augustini, quas & Reformati sequantur, aperte refragari. *Cap. XV* ex Victore Vitenfi historiam texit persecutionis Ecclesiæ Africanæ, factæ sub principibus Vandalis: additque, eosdem, qui nuper in Gallia, ibi adhibitos esse dolos artesque. *Cap. XVI* & *XVII* rursus differit de illa Pontificis Constitutione, qua Quesnelli Novum Testamentum notis moralibus illustratum condemnavit, contendens, si Galliæ clerus eam recipiat, quod quidem facturus videatur ob libertatem suam oppressis Reformatis valde imminutam, eum refragari & Augustino & Cælestino Papæ, item statuto A. 1682 facto, quo omnis Clerus Galliæ declaravit, judicium Papæ etiam in rebus fidei posse emendari. *Cap. XVIII* & quod postremum est, *XIX* Reformatos adhortatur, ut in sua religione, antiquæ quippe ecclesiæ conformi, constanter perseverent, religionisque accuratam sectentur scientiam, ut eo magis incitentur ad eam & defendendam & suum in solatium convertendam.

Jam liber ipse sequitur duas divisus in partes, quarum priore historia persecutionis proxime in Gallia factæ secundum capita enarratur, posteriore aliquot super ea judicia proponuntur. Prius idcirco se facere scribit Autor, ut Gallici Cleri dolo obviam cat, qui exteris persuadere conetur, nullam in Reformatos expromptam fuisse crudelitatem, sed lenissimas adhibitas esse rationes. Præmittit autem causam, quæ ad suscipiendam hanc persecutionem Regem impulerit, eamque tribuit fidelitati a Reformatis

mat̄is Regi præstit̄æ in bello civili, sub initium imperii ejus orto. Scilicet illi Reip. salutem suis opibus restituerant: quæ res cum amore Regis erga Reformatos accendere debuisset videatur, e contrario metum ei, Nostro judice, injecit & odium. Malivoli namque Regi repræsentabant vires Reformatorum maximas, quas uti tunc converterint in præsidium Regis, ita alio tempore diversaque occasione adhibere possint in regni exitium. Unde concludebant, eos occupandos esse opprimendosque. Hinc statim progreditur ad enarrationem modorum, quibus Reformati oppressi sunt.

Primo nimirum in foro civili Reformati denegabatur justitia, semperque pronuntiabatur secundum ipsorum adversarios, qui ita excitabantur ad illos proterve accusandos & honore opibusque spoliandos. *Deinde* iidem suis privabantur dignitatibus, imo & spes munerum publicorum ipsis adimebatur, adeoque & modi honeste se sustentandi: exuebantur etiam jure exercendi artes & opificia, atque ita ad mendicitatem redigebantur. *Tertio* variis modis Edictum Nannetenſe violabatur specie interpretationis: cujus rei varia exempla afferuntur. *Quarto* novæ ferebantur leges in fraudem Reformatæ religionis, e. g. ne Reformati doctores haberent inter se Colloquia, ne Reformati psalmos canerent in domibus privatis, ne possent esse tutores pupillorum, ne ipsorum doctores auditoribus suis dissuaderent amplexationem religionis pontificiæ. *Quinto* variis modis illudebantur Reformati, ut suspicio in iis minueretur de consilio eos funditus excindendi. E. g. Rex pluribus edictis diserte affirmabat, sese Reformatorum privilegia conservaturum esse: & eodem tamen tempore gravissime iis vexabantur. Immo in ipso illo Edicto, quo Nannetenſe antiquabatur, Rex declarabat, se velle, ut, qui mutare religionem nollent, suam servarent libertatem juxta ac sua bona, nec iis ulla inferretur ob religionem molestia. *Sexto* denique plebs omni studio imbuebatur odio Reformatorum, non solum dispersis libellis famosis, sed etiam eruditis libris hunc in finem editis, qualis est Flecherii Historia Theodosii M. ex Maimburgii Historia Calvinismi. His præmissis aperta vis inferebatur Reformati, ac dimachæ iis immittebantur, a quibus qui Catholici fieri nollent, acerbissime vexabantur, ac non solum

gravis-

- gravissimis afficiebantur cruciatibus, verum etiam opibus privabantur, ut nihil omnino crudelitatis omitteretur. Tandem
- p. 55 A. 1685 d. 18 Octobris Edictum illud solenne publicabatur, quo abolebatur edictum Nannetenſe. Illius ſumma capita recenſet Autor, &, quam acerbe facta ſit ejus edicti exſecutio, ſubjicit.
- 58 Ipſe quidem Claudius noſter, qui ſenior tum erat ſacerdotum Eccleſiæ Charentonenſis, jubebatur viginti quatuor horarum ſpatio excedere Lutetia, & ſine mora exire regno: quem in finem ei aliquis juffu regio adjungebatur, non reſſurus ab ipſo, donec finibus regni exceſſiſſet. Et meminimus, hoc a nobis jam A. 1687 p. 662 relatum eſſe, cum deſcriberemus vitam Claudii, Amſtelodami illo anno editam.

Finita ſic hiſtoria Gallicæ perſecutionis, quatuor ſuper ea meditationes exponit Autor. *Primo* contendit, Regiam majeſtatem eſſe violatam, dum Rex edictum perpetuum, ab Henrico M. promulgatum pro ſe ac poſteris ſuis abrogarit, & iis quidem modis, qui Rege non ſatis digni ſint. *Secundo* perſuadere conatur, utilitatem regni imminutam eſſe hac perſecutione, commerciis quippe turbatis, magna hominum multitudine regno ejecta, &c. *Tertio* exiſtimat, omnes Europæ Principes in poſterum fidem Gallicam habituros eſſe ſuſpectam. Nam, inquit, poſt violatam a Rege fidem publicam, tot modis antea confirmatam, quis exterorum Principum, maxime Proteſtantium, ei fidem habebit? *Quarto* ipſi Papæ & toti Eccleſiæ Catholicæ fraudi eſſe hanc perſecutionem ſtatuit. Ex ea enim cognoſci animum Papæorum erga diverſum ſentientes implacabiliter crudelem. Ubi & oſtendere conatur, hanc perſecutionem omnibus cæteris religionis cauſa factis perſecutionibus, quæ unquam acciderint, ſæviorem fuiſſe. Ceterum cum Galli maculam hac re contractam variis artibus eluere ſtudeant, obviam & his ivit Autor noſter. Ac primo, qui illius perſecutionis violentiam negare auſint, eos demonſtrat contra Solem loqui. Qui vero violentas hæreticorum converſiones deſenſum eunt, ex verbis Chriſti: *compellite intrare*, ex epiſtola Auguſtini ad Vincentium, & ex perſecutione orthodoxorum contra Donatiſtas, eorum ſententiam breviter, & docte tamen refellit: id quod, ut annotatio p. 112 addita monet, majori longe cum appa-

apparatu doctrinæque copia factum est a *Balio in Commentario philosophico*, quem in Actis Anni 1714 p. 55 *sqq.* recensuimus. Tandem Claudius hujus calamitatis focios consolatus, libello finem imponit,

A VINDICATION OF THE CHURCH
of England &c.

i. e.

VINDICATIO ECCLESIAE ANGLICANÆ A calumniis nuperi libelli, sub titulo: Fraus Sacerdotalis perfecta, editi, in qua controversam Clausulam Articuli XX Ecclesie Anglicanae de autoritate Ecclesie ejusdem cum reliquis articulis esse autoritatis, ostenditur, ac impostura in accusatores retorquetur, ab Ecclesia Anglicana Presbytero.

Londini, apud, R. Wilkins, 1711, 8.

Plagg. 19.

JAm olim tempore Caroli I Guilielmo Laudo Archi-Episcopo Cantuariensi a Burtono mota fuit hæc controversia, quam nunc Autor hujus Operis a convitiatore centiori nuper sub titulo: *Priest-Craft in perfection* renovatam sub examen revocat. Verba quippe initialia Articuli inter eos, quos Ecclesia Anglicana habet, XX in quibus asseritur, *habere Ecclesiam de ritibus sive ceremoniis statuendi jus, & in fidei controversiis autoritatem*, Burtonus quidem A. 1628 demum Roma recens accepta articulo huic ab Episcopis dolo malo fuisse inserta criminatus fuerat, nuperus vero accusator inter eos saltem articulos, qui Anno 1562 & 1575 in Synodo publicis Subscriptionibus fuerant munita, desiderata fuisse, indubie ex residuis inter Matthæi Parkeri Cantuariensis Præsulis MSpta, Collegio Corporis Christi Cantabrigiensi legata, utriusque collectionis Articulorum avthenticis exemplaribus evincere se posse jactaverat, idque pro specimine fraudum, quibus Clerus ad amplificandam autoritatem callide abutatur, venditaverat. Noster itaque vindicias Ecclesie suscepturus, ante omnia ipsa verba

H

vindi-

vindicat, in iis, five sint spuria, five genuina, nihil contineri vel Scripturæ, vel Ecclesiarum aliarum omnium juribus, vel ipsius Ecclesiæ Anglicanæ, idem implicite, non minus tamen manifeste articulo VI & XX docentis, fidei contrarium, prolixè ostendens, quo supposito cadere omnem imposturæ tam atrocis necessitatem, omnem collusionis cum Papifino suspensionem, demonstrat. Inde ipsius Laudi defensio adversus Burtonum coram Primatibus Regni speciatim in hanc rem inquirere jusis repetitur, quem ex propria Bibliotheca quatuor Editiones ante annum 1628 publicatas & his quidem verbis non destitutas produxisse, & quod magis, ex chartophylacio Archi-Episcopatus Cantuariensis, (postea incendio Londinensi anno 1666 absumpto,) apographum authenticum, quod ibi tum asservabatur, exempli, Notarii publici fide confirmatum, exhibuisse, in quo memorata verba evidentè comparuerint, ostendit. Frustra vero hic a recentiori cavillatore objici ait, quod Laudus saltim non addat, hæc verba a Parlamento ratihabita fuisse, siquidem certum sit, ipsos articulos nequiquam stricte posse dici a Parlamento ratihabitos fuisse, quibus ab hac Curia non nisi legalis ad subscriptionem obligatio accesserit; neque quenquam esse, qui cum ratione possit sibi persuadere, Laudum ad authenticum monumentum in publico chartophylacio, ad quod nemini non facile aditus patere poterat, voluisse provocare, si vel id plane ibi non existisset, vel verba illa non habuisset, in medio inimicorum, quibus erat cinctus, facile de fraude convincendum, de qua tamen isto tempore altum inter omnes silentium. Enimvero cum adversarius MSptorum Parkerianorum, quæ Cantabrigiæ inter Synodalia pluribus voluminibus compacta servantur, auctoritatem potissimum urgeat, ea quoque præcipue considerantur. Prius eorum continet Articulus 39 cum avtographis subscriptionibus plerorumq; Episcoporum & reliquorum ex inferiori Synodi Curia datis d. 29 Januarii 1562, alterum eosdem articulos, sed ab Archi-Episcopo Cantuariensi & decem ejusdem Provinciæ Episcopis tantum A. 1571 subscriptos. In utroque exemplari verba desiderari concedit Noster, sed, quo minus utrumque pro authenticum habeatur, & ad excludendam Clausulam hanc adhibeatur, multa observat. Ante omnia nec mem-

branis

bramis , ut solent ejnsmodi monumenta , inscripta , nec regia autoritate munita esse , ac quod magis , non in publico , ut decebat , Archivo asservata , sed inter privatos Parkeri libros legata Collegio fuisse docet , quæ quidem omnia authenticis monumentis haud convenient. Speciatim in MSpto Anni 1562 avthenticis monumentis non omnia subscriptorum nomina comparere , minio nonnulla adscipta , obelo transfixa , & alterata esse , subscriptionem ipsam diserte ad aliud avtographum nos remittere , in altero de Anno 1571 ne superioris quidem Curia nomina omnia esse subscripta , imo in numerandis articulis errorem commissum , quæ omnia monumenta avthentica hæc esse non patiantur. Cum vero difficile admodum videatur , rationem reddere MSptorum !, Noster quidem existimat , MSptum antiquius haud dubie esse exemplar articulorum A. 1562 d. 29 Januarii Convocationi , ut subscriptione munirentur , exhibiturum , quo die , cum per dissidia id non posset fieri , factis altera sessione mutationibus quibusdam , extemplo , ne mora disputationes iterum pareret , huic exemplo subscriptum fuerit a Synodo , donec instar aliorum monumentorum membranæ pure inscripta iterum ratihaberentur , inter quod tempus cum alia , tum hæc quoque verba , etsi in isto MSpto non obvia , Synodi tamen illius autoritate absque dolo malo potuisse addi , eaque æque ac reliqua publice fuisse confirmata suspicatur , & tamen eundem diem utrique subscriptioni assignatum , cum d. 5 Februarii , quo die datæ sunt subscriptiones MSpti , saltim res omnis fuerit præter paucas alterationes decisa. Recentiori MSpto ne quidem tantum autoritatis tribui posse manifestum esse judicat , cum statim cessaverint subscriptiones. Post MSpta ad Libros quoque editos provocaverat Adversarius , circa quod argumentum Noster magna fiducia provocat ad Editionem Latinam articulorum haud dubie primam , anno 1563 apud Renaldum Wolfium editam , (cujus exemplar in Bodlejana inter libros Seldenianos habetur , avtographis inferioris curiæ Synodi A. 1571 subscriptionibus firmatum ,) cujus autoritate ipse Seldenus , Ecclesiæ Anglicanæ ceteroquin parum æquus , clausulam hanc genuinam esse asseruit,

ruit, ipsumque Laudum, in cujus documenta circa hanc rem a Parlamento jussum fuerat inquirere, non tantum non accusavit, sed & defendit. Provocatur deinde ad tres Latinas, unam Anglicam, Articulorum Editiones A. 1571 publicatas, quæ hæc verba habeant, aliasque his magno numero succedentes, quanquam non negatur, eo ipso anno ac forte jam antea editos fuisse articulos sine hac clausula, fraude, ut demonstrare nititur, indubia Puritanorum, in quos invidiam imposturæ Episcopis conflatam Laudi exemplo, & eventuum ejus temporis collatione facta, acerbè retorquet. Sed de his quidem fatis.

A CLEAR ACCOUNT OF THE ANCIENT
Episcopacy.

i. e.

*EPISCOPATUS IN ECCLESIA PRIMITIVA
obtinens clara expositio, qua docetur, Parochialem il-
lum fuisse, ac propterea cum moderno Diocesani Episcopa-
tus schemate neutiquam consistentem, & simul nonnulla
pro moderni Episcopatus Jure divino argumenta peni-
tius examinantur.*

Londini, ap. Johannem Laurentium, 1712, 8.

Alph. 1 pl. 5.

AD funesta & post tot annorum decursum nondum deferve-
scentia certamina de Hierarchia Ecclesiastica, quæ
Anglicanam Ecclesiam exercent, spectantem librum novum pro-
ducimus, cujus Autori, a modestia cum primis laudando, id potis-
simum propositum est, ut demonstret, Episcopos, quos Ecclesia
primitiva agnovit, neutiquam tales fuisse, quales posteriora tem-
pora sibi finxere, vastis Diocesium solitario jure imperantes, &
longe diversis ab aliis Ecclesiæ Pastoribus gaudentes privilegiis,
sed Pastores Ecclesiæ unius vel urbanæ vel in pago existentis, quam
nostra tempora Parochiam consueverunt vocare, ac cum *Recto-
ribus*, quos in Anglia appellant, *Parochiarum* omnino conve-
nien-

nientes, & a Presbyteris eadem ratione distinctos, qua nunc in Anglia Curati ab ipso Rectore Parochiæ differunt. Id agens, primo ipsos Angliæ Reformatores non alios nisi duos Ministrorum Ecclesiæ ordines Presbyterorum & Diaconorum, nec ullam divino jure inter Episcopos & Presbyteros obtinentem distinctionem agnovisse, pluribus testimoniis probat. Deinde antiquos Patres Ecclesiæ vel idem divinum differentiæ jus negasse prorsus, vel saltem, quæ apud ipsos de Episcopis memorantur, potius Parochialibus Pastoribus, quam Diocæsanis, quales nunc videmus, Episcopis competere, satis diserte docet. Ita, quæ Clemens Romanus in Epistola ad Corinthios de Ecclesiæ Ministris habet, omnia tantum abesse dicit ut quicquam moderno Episcopatu simile innuant, ut evidens sit, eo tempore Ecclesiæ isti ne quidem Parochialem Episcopum, sed Presbyteros plures præfuisse. Quæ magno ambitu ex Ignatii Epistolis jaçantur pro regimine Episcopali, ea quidem, si Diocæsanos Episcopos innuant, absurditate non carere, sed Pastoribus Ecclesiarum singularium in urbe quacunque uno altari unaque congregatione utentium optime convenire, Justin Martyris τὸν προεστῶτα, Tertulliani Seniores præfidentes, non alios nisi Parochiales Episcopos loqui, ostendit. Ita pariter, quæ in Constitutionibus & Canonibus Apostolicis Episcopo tribuuntur munia, talia esse, qualia in integra Diocesi obire homini uni nullo modo sit possibile, cum vel in una Parochia satis in iis sit laboris, cui vix homo sufficiat, Cyprianum etiam, quanquam is mirifice videatur Episcoporum præ Presbyteris eminentiam evehere, ubique tamen in scriptis suis non aliam nisi quæ Parochialis Ecclesiæ Pastori incumbit, curam præ se ferre, & quæ de sua Ecclesia referat, non amplo per vastam Diocesi disperso, sed unicam urbem habitanti cœtui competere, denique eam in omnibus ministerii actibus Presbyterorum rationem manifeste habere, quæ cum eo, qui hodie jaçtatur, prærogativæ gradu nullo modo conveniat. In universum, ut alios Patres ab Autore adductos taceam, & cum primis Hieronymum, nullas Ecclesias Episcopales, nisi quæ una congregatione terminarentur, usque ad Seculum quartum notas fuisse docet, cujus initio, crescente in talibus Ecclesiis credentium

numero, Sacella peculiaria fuerint constituta, quæ Romæ *Tituli*, Alexandriae *Laure*, alibi *Parochia* appellabantur, Eucharistiæ tamen administratione ad unum Episcopi altare restricta, quod primum agnoscit Diocesani vel Provincialis Episcopatus fundamentum. Unde clarum esse docet, in tota hac de Hierarchia Ecclesiastica decertatione neutiquam de jure ipso, sed de juris extensione esse controversiam, quam ad jus ipsum quicquam facere nemo asserere valeat. Quibus suppositis, asserit, excommunicationis, confirmationis, ordinationis jura neque olim in primitiva Ecclesia ita sibi vindicasse Episcopos, ut Presbyteros, h. e. Curatos illis assistentes inde excludere jure quodam divino sustinuerint, neque talibus Episcopis, quales nunc integras Dioceses administrant, unice posse competere, quibus tam immensi cœtus cognitio non competat, qualis ad hæc jura rite administranda omnino requiritur. Ubi injecta Chorepiscoporum mentione, nequaquam illos ad Seculum quartum demum referendos esse, sed apud Clementem Romanum, qui Apostolos *κατὰ χῶρας καὶ πόλεις* Seniores constituisse doceat, & in Concilio Antiocheno A. 270 eorum manifesta inveniri vestigia defendit. Consideratur deinde prætextus, quo vulgo Apostolorum proprie dicti Successores esse feruntur, quales cum in extraordinariis *χαρίσμασι* nullos habuerint, in ordinariis docendi & Sacramenta administrandi videlicet omnes Pastores sibi succedentes habere docet. Neque in remotas Ecclesias cismarinas necessitate solum, sed voluntarie prorsus Episcopis destitui, & qui in Dania & Svecia eo nomine supersint, non intemperatæ per Episcoporum ordinationem successioni, sed Presbyterorum ordinationi deberi probat, & severissima Dodwelli, Lesleji, ac Hicckesii judicia, ipso Ecclesiarum nomine indignas eas habentium, & extraordinario Dei vel gratiæ vel judicio committentium, abominatur. Succedit aliorum argumentorum consideratio, desumptorum a distinctione inter Sacerdotalia Ecclesiæ Judaicæ munera, ex quibus negat Christianæ Ecclesiæ ordines debere repeti, ad Synagogam Judaicam potius expressos, tum ab Episcopatu, quem Jacobus Hierosolymis, Timotheus Ephesi, Titus in Creta gessisse creditur, quæ & parum tuto niti fundamento, & parum

moderno Episcopatu favere asserit, eaque occasione adversus Pearsonium, prioris ad Timotheum Epistolæ scriptæ tempus iter Pauli Hierosolymitanum, in quo Mileti Presbyteris Ephesiniis valedixit, antevertere, posteriorem non in postremis, sed prioribus Pauli vinculis exaratam esse, contendit. Denique Angeli Ecclesiarum in Apocalypsi memorati considerantur, quos non singulos Episcopos, sed Collegium universum ministrorum in singulis civitatibus docentium innuere supponit. Accedit Appendix brevissima adversus Guil. Whistonum, qua mira Constitutionum Pseudo-Apostolicarum a genuina Clementis Epistolæ dissensio in monstrosè jaëtandis Episcopi prærogativis præ ipsis Regibus Whistono non inepte objicitur, & quam sibi finxerat, inter utrumque opus Clementis convenientia profus repudiatur.

DISSERTATIONS CURIEUSES DE L' AUTEUR INCONNU.

h. c.

DISSERTATIONES CURIOSÆ AUTORIS
incogniti.

Londini, impensis Autoris, 1713, 12.

Plag. 8.

PRæmisit Autor Dissertationibus hisce Dedicacionem ad modernum Galliarum Regem, in qua testatus primum, se vitam pro Rege profunderè paratum, mox graviter conqueritur de persecutione Reformatorem in Gallia, summoque Regi eam rem acerbius exprobrat: quæ causa fuit haud dubie, quod nomen suum celandum utique duxerit. Ipse libellus *quinque* constat Dissertationibus. *Prima* agit de Scriptura Sacra. *Alter*a Divinitatem, sive Deum esse probat. *Tertia* peccatum originis explicat. *Quarta* in Ecclesiæ tractatione occupatur. *Quinta* peculiare dogma non tractat, sed repetit, quæ prioribus fuere exposita. Cum vero Autor materiæ ubertatem concisiori argumentandi modo includere fategerit, singularum dissertationum tra-

tractationem recensendo non explanabimus, sed ex prima saltem potiora, quo de Autoris methodo constat, dabimus, ita tamen, ut scopum etiam Autoris & dissertationum connexionem indicemus. Quandoquidem homo, ante omnia, de salute sua mediisque illam obtinendi certus esse debeat, primo loco de Scriptura S. agendum esse putavit, quia alibi via ad Deum inveniri nequeat. Porro, cum Deus sit Autor Scripturæ, credendum sine dubio esse, quæ de Deo, ejus essentia, realibus distinctionibus (personas in divina intelligit essentia) ut & sanctissimo Trinitatis & incarnationis mysterio in illa nobis revelantur. Cum vero filium Dei in mundum venisse certum sit, ut lapsa per peccatum homini succurreret, a que morte æterna liberaret, hinc de peccato originis differit, tandemque de Ecclesia, ad quam salvandi vocantur, agit. Ut vero ad primam redeamus, scopus Autoris est probare, Scripturam S. solum Deum habere autorem, utque veritatis hujus omnino convincamur, non sufficere, ait, testimonia eorum, qui in eadem nobiscum vivunt Ecclesia, sed quemvis salutis suæ cupidum oportere omni studio & opera verbum Dei legere, & meditari, quo ipse intelligat vera principia, quæ animum de salute certum reddere possint. Nec satis esse,prehendere in Scriptura doctrinæ & miraculorum veritatem, morumque sanctitatem, per hæc enim nondum veritatis convinci nos posse, nisi animus noster per indubitatos alios characteres ante certior factus sit, verbum hoc esse a Deo. Cum enim homo semper fluctuet inter persuasionem & dubitationem, fieri posse, ut incertus sit, an doctrina hæc a Spiritu humano, an vero divino, sit profecta. Sic quoque accidere, quando miracula quis considerat, ut de veritate illorum dubitet, quia præsens non viderit. Et hoc impellere nos debere, ut alia, & ad nosmet convincendum idonea, quæramus media: posse vero illa impetrari, si recte meditemur & investigemus Scripturam, tum enim quinque characteres se nobis aperire, admirandos plane & efficacissimos, quibus perceptis omnes nostræ cogitationes captivæ quasi fidei & obedientiæ Dei tradantur. *Primum* characterem manifestari ex mirabili concentu sive harmonia V. & N. T. ut merito veteres dixerint, *Vetus in Novo patere, Novum vero in Veteri*

Veteri latere. *Secundum* deprehendi in aperta illa Dei protectione, ut qui conservationi foederum horum ita invigilaverit, ut nulla vis tyrannica, nullaque persecutio illa vel destruere, vel corrumpere potuerit. Accedit *tertius*; quod innumerabilis hominum multitudo verbo huic divino adhæserit, totque Martyres sanguine suo veritatem ejus confirmaverint. *Quartum*, patere ex implacabili isto odio, quo mali homines eos semper sint persecuti, qui verbum hoc divinum receperint, & secundum præcepta in illo contenta vitam instituerint suam, idque vel inde probari maxime posse, quod, cum sub quatuor a Daniele depictis Monarchiis omnis generis cultus sit toleratus, una tamen eaque vera Religio nunquam non acerrimis persecutionibus fuerit exposita. *Quintum* denique characterem cognosci ex illis Scripturæ libris, qui Prophetici appellantur: per oracula enim, sive illa veteri sive novo contineantur foedere, Deum omnipotentem se ita manifestare, ut ex vaticiniis eorumque complemento indubitate quivis colligere possit, Scripturam hanc a Deo esse profectam, quod variis e Prophetis adductis probat exemplis, primoque collocat loco notum illud, multisque Interpretum sententiis celebre vaticinium Daniel. II, 31-45 de statua Nebucadnezari per somnium repræsentata, qua uti communem sequens sententiam, quatuor Monarchias, Assyriacam, Persicam, Græcam, & Romanam, significari affirmat, ita divisionem ultimæ Monarchiæ per decem cornua Cap. VII, 7 Danielis prædici credit; per cornu vero quod inter reliqua decem succrescere videbat Propheta, non Muhammedem, ut Lutherus, aliique, sed Pontificem Romanum intelligit, idque inde constare putat, quod omnia, quæ Daniel de ortu & progressu cornu hujus viderit, si conferantur cum aliis Scripturæ locis, in Papa Romano impleri videamus. Refutat hic errorem statuentium, Antichristum unam esse tantum personam, absurdamque esse hanc opinionem, inde probari posse, quod Propheta, singulare hoc seu undecimum cornu ita describat, ut cum reliquis crescere, & cum iisdem finem, quamvis diversa ratione, habere debeat. Quæ ad Daniel. II, 44 observat, satis curiosa videntur. Asserit vero, a

P. 8

p. 13.

nullo Interprete & Critico notatum esse hætenus errorem versionis Latinae sive vulgatae. Unde factum, ut non satis textu originali examinato versionem illam sequentes, vers. 44 reddiderint: *In diebus autem Regum istorum suscitabit DEVS caelorum, regnum, quod in secula non destruetur.* Cum Chaldaicum 𐤍𐤐𐤕 hoc loco plane non significet *suscitabit* sed *resuscitabit*, quod Græcum ἀναστήσει, quo LXX Interpretes usi fuere, confirmet; respicerē enim hoc vaticinium Reformationem Evangelii, quod Vulgatus tunc non observans, de initio regni Christi, seu de Ecclesia Apostolica exposuerit, contra sensum & intentionem Prophetæ, qui prædicere voluerit, quod Deus Ecclesiam, ante reformationem sub idololatria & traditionibus humanis sepultam, & quasi mortuam, sit resuscitaturus, perinde, ut templum Hierosolym. post captivitatem Babylonicam per Nehemiam & Esdram restauraverit. Sed uti Autoris industriam in explicandis quibusdam vaticiniis dictisque improbare non possumus, ita valde dubitamus, an curiositatem suam omnibus sit probaturus: certe non e Lutheranorum modo, sed & Reformationis Theologis paucos habebit, qui explicationibus ejus calculum sint apposituri. Et si enim concedent forte, Danielem, Paulum & Iohannem in Apocalypsi Antichristum, sive Papam Romanum vivis quasi coloribus nobis ob oculos ponere voluisse, restant tamen alia a Propheta de statua Danielis, item de excisso e monte lapide, adeoque toto illo novo regno in secula duraturo, & alia regna destructuro, prædicta, quæ Autor explanare, & ad hypothesein suam applicare debuisset. Sic, quando notat Matth. XXIV, 23-26, Christum superstitionem Pontificiorum, homines modo Romam, mox Parisios, aut Madritum, ad quærendum Christum ablegantium, taxare voluisse, simul eodem dicto præsentiam carnis Christi in S. Cæna retundi, affirmat. Sensum quoque Marci X, 19, de centupla bonorum amissorum restitutione, nisi de mystico Ecclesiæ corpore locus intelligatur, obtineri non posse, asseverat. Denique doctrinam Dæmonum i Timoth. IV, 1 non de malignis spiritibus, sed de cultu genii & separatarum a corpore animarum interpretatur, observans, quarto demum seculo vocem Dæmonis de Diabolo acceptam fuisse. De-

mon-

monstrata Scripturæ S. certitudine & veritate, quid respondendum sit illis, qui de difficultate & obscuritate ejus queruntur, expedit, putatque, facile illa posse superari, si modo considerata Textuum differentia, quos in tres dividit classes, Historicam scilicet, Dogmaticam, & Propheticam, certæ observentur regulæ, quas *Maximas* vocat, exemplisque aliquot explicat. Sed cum regulæ tales Hermenevticæ melius ex B. Franzio, Pfeiffero, Gulichio, Netheno, Surenhufio, aliisque hauriri possint, recensendis illis super sedemus, satis ex hisce, quid de curiositate reliquarum Dissertationum judicandum sit, constare persuasi. Illud saltem, antequam Autorem nostrum linquamus, monendum videtur, ipsum rigidorum, ut vocantur, Reformatorum numero esse accensendum: cum enim in Gallia doctrina de gratia universali alias non fuerit insolens, in Anglia vero, ubi nunc vivere videtur, a multis asseratur, ubique tamen illam impugnat; sed magis mirari quis possit, Episcopalem in Anglia autoritatem adeo invisam ipsi esse, ut intolerabile imo Anti-Christianum quid in Reformatis Episcopis esse affirmet, qui presbyteros aliosque a se non ordinatos rejiciant.

P. 34

P. 147.

THREE PHYSICO-THEOLOGICAL Discourses &c.

h. e.

DISCURSUS TRES PHYSICO-THEOLOGICI
1. De Chaoprimitivo & creatione mundi, 2. de diluvio universali, ejus causis atque effectibus, 3. de dissolutione mundi & futura conflagratione; Autore JOHANNE RATO, quondam Societatis Regiæ Socio. Editio tertia, figuris æneis illustrata & passim ex Autoris MSC.

aucta.

Londini, apud Wilhelmum Innys, 1713, 8.

Alph. 1. pl. 6 $\frac{1}{2}$ tab. æn. 4.

DE Chao primitivo & creatione mundi auctus Autor, sub Disc. I. c. 1. initium testimonia veterum autorum, *Hesiodi, Ovidii, Aristophan-*

I 2

stophan-

- c. 2 *Iſopbanis, Lucani, Euripidis* adducit, qui mundi ex chao originem defendunt: hancque ſententiam Scripturæ minime contrariam eſſe probat, quia *Mofes* ab initio terram inanem fuiſſe pronuntiat, nec in initanti omnia producta eſſe teſtatur. Creationem mundi diſtinctius explicaturus Autor, ſeparationem aquæ a terra continente expendit, cujus *Mofes* montionem injicit, quam ignibus & flatibus ſubterraneis deberi ſuſpicatur; montium vero originem ad terræ motus ab iis excitatos refert. Improbatur eorum opinionem, quibus præſens telluris ſtatus ob montes, valles, colles & promontoria paſſim obvia inſtar ædis collapsæ apparet: ipſe nimirum objectum pulchrum adſpectuque jucundum arbitrat, cum non unus ſit montium uſus. Ventos enim frigidos avertunt, radios ſolares reflectunt, terram habitabilem reddunt, fructuum maturationem promovent, herbas & gramina protrudunt, terram animantium variorum commodis aptant (alia enim loca amant frigida, alia calida, alia humida, alia ſicca & ita porro) in ipſis generantur metalla & mineralia aliaque foſſilia, in ipſis fontes exoriuntur. Progreditur Autor ad animalium creationem: ubi illorum hypotheſi calculum ſuum adjicit, qui affirmant, omnia animantia futura in ovulis majorum contineri, propterea quod foemellæ a prima nativitate ovaria habent. Quodſi objicias, credibile non videri, quod in ovario adeo parvo tantus animalculorum numerus contineatur, quantus ſucceſſu temporis per generationem prodit; viſu non veram magnitudinem ſed tantum rationem magnitudinum percipi regerit, provocans præterea ad infecta admodum exigua & ad materiæ diviſibilitatem. Hypotheſin *Leuwenhoekianam* de generatione animalium ex animalculis a ſe confutatam eſſe ait in ſynopſi methodica animalium quadrupedum p. 37. Ratio ejus præcipua eſt, quia animalculorum myriades in uno coitu in uterum illabantur, adeoque neceſſario maxima eorum pars pereat. Sed huic dubio jam ſatiſfecit *Hugenius* in *Dioptrica* p. 228. Idem nimirum etiam in plantis, frugibus atque arboribus contingere, quotidie obſervamus.

Diſc. II. Similiter in diſcurſu ſecundo primum teſtimonia veterum
 c. 1. gentilium & numos quosdam veteres ex *Kircheri* de arca *Noe*
 libro

libro adducit, quibus veritas diluvii universalis Noachici comprobatur. Provocat ad *Berosum* & *Nicolaum Damascenum* apud *Josepbum*, ad *Melonem* & *Abydenum* apud *Eusebium*, ad *Alexandrum* Polyhistorum apud *Cyrillum* &c. Ex numero causarum hujus diluvii miraculosam aeris in aquam transmutationem excludit, a *Kirchero* in libro supra citato defensam. Non alias admittit, quam quas Divinus Scriptor *Moses* recenset, nempe rupturam fontium abyssi magni & apertionem cataractarum cœli. Per causam posteriorem intelligit vaporum per totam atmosphæram dispersorum in pluviam resolutionem: per priorem autem aperturas ingentes in terra ad aquas subterraneas emittendum factas. Hac data occasione de fontium origine prolixè disquirat. Rejuncta hypothese eorum, qui aquas per fluvios sufficientes reverti asserunt, sed, Nostro iudice, non sufficienter probant, ad aquas pluviales eandem refert & multis observationibus confirmat, aquam pluvialem ad profunditatem decem, viginti, quadraginta, immodicum pedum per poros terræ destillare. Ad hanc theoriam stabilendam inter argumenta alia adducit fontium æstate sicca deficientium exempla. Ita annis 1654, 1655 & 1656 plerisque in Anglia fontibus, quos perennes vocare solent, ex ea causa defecisse aquas notat. Theoriam vero *Halleji* a vaporibus condensatis & nocturno tempore in juga montium præcipitatis fontium scaturigines deducentis in Zona torrida tantum valere largitur, quamvis nec ibi pluviam excludi debere censeat. Adducit epistolam ab amico *Tancredo Robinsonio* ad ipsum exaratam, in qua eadem sententia corroboratur. De effectibus diluvii breviter agit, referens huc potissimum mutationem superficiæ terræ continentis, quam tamen cum *Kirchero* in libro de Arca Noæ p. 192 specialius describere non audeat, nisi quod inter effectus diluvii speciales referat lapides figuratos ex montibus a mari valde remotis effodi solitos & figuram marinorum referentes. Et si autem de hac hypothese a multis viris doctis hodie exulta passim jam dictum sit in his Actis, breviter tamen recensere libet argumenta, quibus post alios ad eam stabilendam utitur Autor. Sapientiæ igitur Dei 1 contrariam censet productionem lapidum figuratorum sine ullo fine (quod *Hooeki* argumentum esse monet:) 2 quod

c. 2

c. 3

c. 4.

lapides figurati figuram marinorum exacte exprimant debitamq; partium proportionem ac determinatam molem habeant: 3 quod quædam fossilia dentes & ossa piscium marinorum non modo ex figura, sed etiam inde agnoscantur, quia calore ignis ante in carbones mutantur, quam in calcem aut cineres abeunt: 4 quod, si natura luderet, nulla appareret ratio, cur non æque ludat in producendis cornubus, dentibus & ossibus animalium terrestrium aut fructibus & seminibus plantarum, quale tamen fosile in nullo Musæo viderit *Eduardus Lbwyd*, in his fossilibus colligendis ac contemplandis admodum curiosus, (dari tamen istiusmodi fossilia, etsi rariora, Musæum *Büttnerianum* loquitur, ut ex his etiam Actis A. 1711 p. 224 apparet:) 5 quod Autores, qui negant, lapides istos aliquando fuisse conchas & piscium ossa, eorum productionem rationabiliter explicare nequeant. Commendat de his fossilibus laudati modo *Lbwydi Lithophilacium Britannicum*,cujus & epistolam de origine fossilium marinorum ipsius nomini inscriptam integram exhibet. Mutationibus Telluris in diluvio universali factis subjungit alias, quæ postea successu temporis eidem acciderunt. Huc pertinent submerfiones regionum integrarum in Oceano, separationes regionum ante continuarum, ortus novarum regionum, præsertim insularum, everfiones montium, agri per alluvium, aliæq; mutationes a terræ motibus, montibus ignivomis, inundationibus particularibus, procellis, imbris, aquis subterraneis profectæ. Singulæ exemplis specialibus illustrantur, quæ hic recenseri non possunt. Probat e. gr. Britanniam olim Galliæ, Siciliam Italiæ, insulam Ceilonensem Indiæ &c. continerminam, sed fluctuum furore disjunctas, Bataviam totam, immo Ægyptum, Chinam &c. aquis obductam fuisse.

Disc. III.

c. 1.

c. 2.

c. 3.

Discursui tertio de conflagratione mundi fundamenti loco substernit dictum *Petri* i Petri III, 11, & *Hammondi* interpretationem rejicit, qui desolationem Hierosolymarum & politiæ Judaiçæ in eo describi contendit. Adducit adeo testimonia ex omni Scriptura, quibus dissolutio universi confirmatur, nempe i Petr. III, 11, Matth. 24, Marc. 13, Luc. 21, 27 & seqq. 2 Thess. I, 7, 8 &c. quæ ab *Hammondo* ad vastationem Hierosolymarum applicantur.

Testi-

Testimoniis Scripturæ subjungit testimonia Patrum, *Justini Martyris, Irenæi, Lactantii, Augustini, Hieronymi, Eusebii, Cyrilli*; iis vero subjicit testimonia Scriptorum gentiliū, *Epicureorum & Stoicorum*, certas inundationum & conflagrationum periodos statuentium. His præmillis ad quæstiones septem respondet. Primo nimirum quæritur: utrum detur in rerum natura aliqua causa nec ne, a qua futura dissolutio universi probabiliter proficisci valeat? Responsio affirmativa est: in numerum enim harum causarum refert Autor 1 inundationes telluris, 2 extinctionem Solis, 3 eruptionem ignis centralis, 4 inflammabilitatem & ariditatem Zonæ torridæ una cum concurrentibus eruptionibus *Vulcanorum*; inter spurias rejicit, quod mundus senescat & ad interitum properet. Quæritur porro 2: num destructio universi profectura sit a causis naturalibus, an a præternaturalibus? Respondet Noster, causam instrumentalem fore naturalem, nempe ignem. Sed subitam & æqualem ignis hujus per universum diffusionem potentia Dei extraordinariæ ac miraculosæ adscribendam esse. 3 Num dissolutio hæc futura sit successiva, an instantanea? Respondet Noster, eam fore subitanam, quia dies Domini instar furis ventura dicitur in Sacris. 4 An signa quædam destructionem universi sint præcessura? Respondet Noster, fore signa arbitraria, qualia ab optimo Servatore Matth. 24 prædicuntur. 5 Quo tempore adventurus sit mundi interitus? Respondet Noster, tempus absolute incertum esse Matth. XXIV, 36, Act. I, 17. 6 Quo usque extendenda sit hæc conflagratio? Respondet Noster, non modo terram, verum etiam corpora cœlestia conflagratura esse. 7 An mundus sit annihilandus, an vero alterandus? Respondet Noster, posterius probabilius esse, utpote Scripturæ, rationi & antiquitati convenientius. Citat eum in finem dicta Scripturæ Act. 13, 21, Matt. 19, 28, 29, Psalm. 102, 26, Hebr. 1, 12, 1 Cor. 7, 13, Jes. 65, 17, 2 Petr. 3, 13, Rom. 8, 21, testimonia Patrum & gentiliū. Rationem hanc reddit, quod ignis corpora non annihilat, sed tantum eorum partes dissolvat, & quia necessario locus aliquis requiritur, qui sit sedes beatorum, itemq; alius, qui sit sedes damnatorum. Sub finem ad argumenta respondet, quæ pro annihilatione mundi in medium afferri solent.

c. 4

c. 5

c. 6

c. 7

c. 8

c. 9

c. 10

c. 12

72 ACTORUM ERUDITORUM
HISTOIRE SECRETE DES INTRIGUES
de la France en diverses Cours de
l' Europe.

i. e.

HISTORIA ARCANA OCCULTORUM CON-
siliorum, quæ Galli in plurimis aulis Principum
Europæ sunt moliti.

Tomus III.

Londini, 1714, 8.

Pl. 19.

CUm de prioribus hujus operis Tomis dictum sit in Supplem.
T. VI Sect. I, nunc tertium quoque, qui nuper admodum
prodiit, perlustrabimus.

P. 8
15.
21
Carolus II æris semper egens, cum 1500000 libras
Sterlingenses absque Parliamenti consensu colligere vellet, clam
suis edixerat, se ei, qui consilio sibi subvenire posset, Magni The-
saurarii munus collaturum. Hujus rei conficius Ashlejus Clif-
fordio aliquando paucis indicaverat, non deesse quidem, unde
Rex tantum pecuniæ cogere posset; esse tamen rem periculi
plenam, ex qua odium inter Regem & Parliamentum concitari
posset maximum. Cliffordius Romanorum sacris imbutus & a
Gallorum aura pendens Regem ex hujusmodi disidiis & Gallis
& Catholicis addictiorem reddere sperans, non ante destitit, do-
nec istius arcani compotem Ashlejus bene potus ipsum fecisset;
id nimirum fore, si quando Rex Cameram Redituum publico-
rum (*Exchequer*) clauderet. Hoc vix comperto Cliffordius
ad Regem properans rem totam ipsi significavit, & præmium,
funesti equidem universæ Angliæ consilii, tulit. Jusjurandum,
quo Suprematui Pontificis Angliæ renunciare tenentur, qui Con-
ventibus publicis (*Parlement*) interesse cupiunt, Comes Bristo-
liensis, licet Catholicorum dogmata amplecteretur, maxima
contentione defendit, Romanæ quidem Ecclesiæ membrum,
non vero aulæ Romanæ mancipium se palam professus. Vesa-
nam Laudi ambitionem ipsi fuisse exitio, Carolus I suo testimonio
com-

comprobavit, cui persuadere serio intendit, ut Principes Europæ Protestantæ Regis autoritate permoti illum Summum Protestantium Metropolitanum nuncuparent; quibus consiliis risu fere explosis, Regem, ut bellum ipsis inferret, sollicitare ausus est. Gallos in compensationem sumptuum a Jacobo II. Hiberniam sibi fuisse depectos, eademque consilia ab ipsis regnante adhuc Carolo II fuisse agitata, fide diplomatum demonstrat. Electorem Bavariæ ut sub ipso fere regiminis auspicio in Gallos esset propensior, annuo 800000 thalerorum stipendio inductum fuisse ostendit, quod deinde foedus matrimonio Delfini cum ipsius sorore magis corroboratum est; idem tamen spe successione Hispanicæ, ex morte Delfinæ haud absque veneni suspitione defunctæ, aliquandiu fuit interruptum. Aurelianensis filiam, Carolo II Hispaniarum Regi junctam, a Gallis, quo propior ipsis aditus ad Hispaniæ regna occupanda pateret, sterilem fuisse factam, ipsa haud una vice testata est. Artes quibus Galli ad Turcas, Hungaros, aliosque in Cæsarem incitandos, & Polonos ab ipso alienandos usi sint, fusius exponit, quæ consulto hic prætermittimus. Metim ab Henrico II Galliarum Rège Imperio nostro fraude fuisse ereptam, nemo forsitan est qui ignoret; rei tamen gestæ seriem secus ac plerique occasione data enarrat. Etenim Montmorancius Gallorum dux, ut transitum sibi, Germanorum libertatem vindicaturum, concederent, Metenses rogaverat, cui plebs novarum rerum cupida facile assensit. At Montmorancius urbem vix ingressus, & subito morbo se correptum simulans primores civitatis ad se convocari curat, ipsos si forsitan mori se contingeret, supremæ voluntatis testes esse cupiens. Interea præfecti ejus portas urbis, quod mandatum ipsis fuerat, vi occupant, ille autem rem peractam præfagiens, subito de lecto surrexit, & Consulem urbis ipsum pugione confodit, reliqui a custodibus corporis trucidati sunt. Galliarum Reginam Ludovico XIV junctam ignorantia Medicorum decessisse refert. Tumorem enim, quo laborabat, leniter in pus fuisse solutum, ut de vita nil pæne extimescendum videretur; sed cum Medici, frustra contradicente Fagonio, venam ipsi incidissent, tota vi morbi pectus adeo gravatum est, ut Regia brevi suffocaretur. Denique singulare sponsonis genus

p. 171.

213.

216.

218.

224.

264.

278.

303.

vetusto MSCto Saxonico notat, quo civis, si intra tempus præstitutum Cicestria ab hostibus non fuisset in potestatem redacta, se vicino duos testiculos daturum promiserat; verum iste, re detecta, velut hostis patriæ, morte mulctatus est.

ARCANA GALLICA, OR THE SECRET HISTORY of France for the last Century, by the Author of the Secret History of Europe.

i. e.

HISTORIA ARCANA GALLIÆ SEculi ULTIMI, ab Autore Historiæ arcanae Europæ conscripta.

Londini, apud A. Bell, 1714, 8.

Alph. f. pl. 11.

Quibus mediis Gallorum libertas fuerit everfa, & Reformatorum sacra penitus extirpata, qui motus duorum Regum pubertatem agitaverint, evidentissime ob oculos ponere Noster induxit in animum, licet in præfenti libello haud ultra Ludovici XIII Gallorum Regis & Richeliifata progrediatur. Ufus est Autor, qui a Gallo illo, quem modo recensuimus prorsus discrepat, fide scriptorum, quorum perpauca Anglis innotuerunt, & quorum pars maxima veritatis studio extra Galliae limites lucem publicam aspexit. Nos exinde quædam notatu digniora promore nostro commemorabimus. Henricus IV sub ultimæ vitæ tempus plerorumque testimonio magis magisque alienus a Protestantibus visus est, quod tum maxime apparuit, cum Mauri Granatenses tumultu adversus Hispanos excitato ipse sese fidei commissuros pollicerentur. Miserat enim eo Panissantium Vasconensem Protestantibus addictum, veste quidem Franciscani indutum, haud irritò, ut videbatur, eventu. Cum vero Rex Catholicorum suasset, ne hæresis ad Mauros etiam serperet, revocato illo hominem Pontificium in locum ejus substituisse, incassum omnis labor cecidit. Ancream Reginae viduæ gratia florentem, non omni vitiorum labe, ut Galli vulgo volunt, fuisse inquinatum, sed patriam maxime, cum gente esset Italus, ipsi fuisse exitio, Autor tradit; artes autem Luynei, quibus Regi persuaserat, ut si se sal-

p. 107

89

106

vum

vum esse vellet, Ancræum interfici juberet, incusat. Commentariorum, quos Galli *Memoires* vocant, fidem Noster valde fuisse p. 90. gillat, eosdemque Romanensibus sæpe fabulis haud dissimiles esse existimat. Ludovicum Cardinalem Guisum Carolam Essartiam, Henrici IV amoribus celebrem, clandestino sibi matrimonio junxisse refert, unde plures liberi fuere prognati, quos vide in Anselmii *Palais de l'honneur l. 3 & observations sur l'histoire des amours du grand Alexandre, edit. 1693 p. 299*, imo horum nomine Carolam post mortem Domicellæ Guisæ ad hereditatem aspirasse narrat Autor *des Amours de Henry IV p. 302 seq.* licet illos legitimis accenseris nunquam passi fuerint Lotharingi, vid. *Memoires du Marquis de Beauvau l. 2 p. m. 70.* Richelius simulandi artifex allato clama nuntio de Cardinalitia dignitate sibi collata tanto gaudio exultavit, ut vix sibi ipsi temperare potuerit, cum vero haud ita multo post Regina Vidua illum ad se vocatum eadem de re certio rem faceret, vultu ad modestiam composito, quasi mundana parum curaret, omnes fere sefellit. Rex tamen nihilo secius astutiam Richelii & superbiam praefagiens, Reginae Matri summa animi contentione aliquandiu restitit, ne Consilio secretiori admoveretur, donec illa suo tandem malo variis artibus id perficeret, licet Richelius vires corporis morborum vi debilitatas simulans munus delatum quodammodo recusaret. Regis autem gratiam Richelio conciliavit suspicio de Fratre Aurelianensi concepta, quem consilia de ipso Regno spoliando & monasterio includendo & Regina uxore, ista forsân haud abnuente, ducenda agitare credebat; Rege gravissimo morbo decumbente, cum spes suas magis nudare coepissent, plurimum ad aucta. Sub initium administrationis suæ Richelius Protestantibus Germanis maxime favit, ut & Cardinalis Rupellani nomine vulgo designaretur, & Pontificis Nuncius indignabundus, illum merum esse Lutheranum, palam criminaretur, quamvis Richelius auxilio illorum adjutus ad labefactandas Austriacorum vires occulto tenderet. Isto adhuc tempore Parliamentum Parisinum summa pollebat autoritate, qua de causa ipse Rex, cum Edicta de exigenda a civibus pecunia confirmare vellet, eo se contulerat; Servientius autem vir consummatae ætatis & prudent-

94

192.

195.

198.

204.

205.

204.

217.

- dentia orationem libertatis plenam exorsus, ut Regis animum desisteret, spiritu vehementius commoto subito cum ipsa velut libertate expiravit. Odium inter Richelium & Buckinghamium inde ortum existimat, quod Richelius cunctos ubivis superare omni ratione niteretur; at Buckinghamius, cum splendore & sumptu excelsio instructus in publicum prodiret, & a foeminis admirari diceretur, nec Richelii favorem, cui haud inferiorem se credebat, sollicitè ambiret, Richelium adeo offendit, ut iram vix occultare posset. Interea quam levi momento summa rerum sapissime constet, exemplo esse poterunt diversa Gallorum studia circa annum 1630 trium Astrologorum praesagii innixa. Namque Fabroni Italus Reginae matri praedixerat, Regem paucis abhinc mensibus moriturum, quapropter ipsa Aurelianensi persuadere conabatur, ut uxorem e Medicis orituram duceret, ne ipsa penitus a rebus gerendis excluderetur. Richelius Campanella Italico confusus, Aurelianensem nunquam regnaturum certissime credebat, qua de causa eundem parvi pendebat. Vallensis (*Duwall*) autem Aurelianensi denunciaverat, Regem, antequam Sol signum Cancris fuisset ingressus, decessurum. Sed Ludovicus XIII gravi morbo tunc decumbens, cum sanitati fuisset restitutus, Vallensem re detecta ad triremes condemnavit. Wallensteinii, qui ad Regnum Bohemiae occupandum ope Gallorum atque Suecorum grassabatur, consilia ex literis Ludovici XIII confirmantur. Richelius secunda fortuna elatus & opibus potens, quod adhuc sibi deesse existimabat, ad supremam potestatem aspirare ausus est, tres Lotharingae Episcopatus, vicinas Abbatias, Ducatum Bullionensem, partem Lotharingici Ducatus, & Suecorum ope Alsatiam sibi vindicare conatus, cum res ista successu mox destitueretur, alia via rem aggredi statuit, & Coadjutorem sedis Spirensis, commendatione Trevirensis, qui isti Episcopatu tum praerat, eligi semet curavit, cui tamen Imperatore contradicente, Pontifex assensum denegavit. Illi etiam affinitate gentem suam insigniorem reddere annisus est Richelius, neptem suam Combaletam Comiti Suesionensi, deinde Duci Saxo-Vinariensi, imo ipsi tandem Regi, ut matrimonio illam sibi jungerent, persuadere serio conatus, quae tamen omnia effectu caruerunt.

C. A.

C. A. H. SPECIMEN EMENDATIONUM CRITICARUM in operibus Ovidii tentatarum.

Nuper indicatum est hîc in Actis A 1714 p. 439, Burmannum, virum doctrinæ elegantia clarissimum, in eo esse, ut novam litteratis exhibeat Ovidii operum editionem. Nec dubitare fas est, quin & sinceriora & luculentiora edere ea paret: spemque eruditi non levem concipiunt ex ejus Petronio ac Phædro. Visum igitur mihi est, ex pluribus, quæ adhuc depravata exstant in Ovidio, decerpta quædam publico nunc examini, adeoque ipsius Burmanni judicio, subjicere. Quod si hæc suffragio suo digna existimaverint Critici, alio tempore plura proferemus. Hoc quidem loco decem mendas eluere animus est.

I. *Tristium lib. I eleg. 1 v. 55. & 56* ita sunt editi:

Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi,

Sit satis. ingenio sic fuga parva meo.

Equidem sic rescribo pentametrum:

Sit satis, ingenio nec fuga parva meo.

Scilicet veretur Poeta in præcedentibus versibus, ne forte lectoribus hæc carmina non videantur ab ipso esse profecta, quippe ingenio ejus satis cognito minora. Hos igitur monet, ut statum Poetæ considerent, qui vel ipsum debilitet ingenium. Addit, se nec famam istis carminibus querere. Jam pergit: Sit satis, inquiens, si nunc carmina studiumque poeticum, quod exilii mihi causa est, non prorsus odi, nec ingenium quoque meum exilio quasi quodam damnatum est. Sit, inquit, satis, me scribere versus qualescunque potius, quam nullos. Trajectio verborum, nec Ovidio nec cæteris infrequens Poetis, corruptioni locum fecit. Ceterum isthuc referri debent, quæ idem scribit *Trist. III, 4, 43 sqq.*

Nil non mortale tenemus,

Pectoris exceptis ingenique bonis.

En ego cum patria caream vobisque domoque,

Raptaque sint, adimi que potuerunt mihi,

Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:

Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.

K 3

II. *Trist.*

II. *Trist. I, 2, 85 & 86:*

*Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.*

V. 83 dixerat, se vota diis facere, iisque se obstringere, ut feliciter ac cito ipsum deducant in locum exilii, quem jam petat. Hinc legi oportere auguror hunc in modum:

Exigo jam facilem per mea vota viam.

Exigo, id est, ardentem oro flagitoque. Tale sane verbum hoc loco requirit orationis series pariter ac scopus. Ex *exigo* facile factum est *exilem facio*. *Jam* inferui exigente metro, & conveniente orationis scopo. Sic Ovidius *Heroid. XVIII v. 52*:

Ut tibi det faciles utilis aura vias.

III. *Trist. I, 2, 102:*

Si satis Augusti publica jussa mihi.

Scripsisse ita crediderim Poetam:

Sique rata Augusti publica jussa mihi.

Profecto non alia est Poetae sententia. Si, inquit, nunquam questus sum de Augusti imperio, sed, quod boni civis est, semper acquievi latis ab eo legibus. Nec repugnat Nostri genus dicendi. Nam ejusdem libri *eleg. I v. 33* inquit:

Queque volet, rata sint.

IV. *Trist. I, 3, 75:*

*Sic Priamus doluit tunc, cum in contraria versus
Ultores habuit proditionis equus.*

Nic. Heinsius totum hoc distichon expungere audeat, tanquam ab aliena insertum manu. Sed nolumus secare, ubi sanationi locus est. Lege sis mecum ita:

*Sic primus doluit, tunc, qui in contraria versus
Ultores habuit proditionis equos.*

Respicit enim Naso exemplum Metii, jussu regis Tulli Hostilii ab equis *in diversum iter concitatis*, uti loquitur Livius *lib. I cap. 28*, distracti. Totam historiam enarrat ille *cap. 27 & 28*, ita concludens: PRIMUM (en quid velit sibi *primus* ille apud Ovidium!) *ultimumque illud supplicium apud Romanos exempli parum memoris legum humanarum fuit: in aliis gloriari licet, nulli gentium mitiores placuisse penas.* Etiam Gelli-

Gellius *Noct. lib. XX Cap. 1* extremo eandem referens historiam *novum* vocat supplicium. Porro Ovidius dicit: *Sic primus doluit, qui, pro ille, qui: tunc pro olim.* Sed hæc levia sunt.

V. *Trist. II, 331:*

Forsitan & dubitem, numeris levioribus aptus

Sim satis, in parvos sufficiamque modos.

Non dubito aliam, quam nonnulli codices habent, præferre lectionem, sed additis parentheseos signis:

Forsan (& hoc dubitem,) numeris, cætera.

Nimirum parenthesis modestiæ causa inserta est. Forsan, inquit, (sed etiam ea de re dubitare possim,) aptus satis sim ad leviora carmina.

VI. *Trist. II, 449:*

Fallere custodem demum docuisse fatetur.

Tò *demum* alienum est hoc loco ac videtur natum esse ex postrema syllaba vocis proxime præcedentis *custodem*. Judicent Critici, an hæc lectio sit vera:

Fallere custodem se condocuisse fatetur.

VII. *Trist. III, 6, 15 & 16:*

Sed mea me in pœnam nimirum fata traherant:

Omne bonæ claudunt utilitatis iter.

Alter versus mirum quantum claudicat. Unde Heinsius rursus cultrum stringit, scilicet rocidens vulnus immedicabile. Sed partem trahit sinceram, cum totum eliminat distichon. Priori quippe versu elegantius nihil est, nihil concinnius. Conabimur proinde & hic pristinæ integritati restituere pentametrum, ita eum refigentes:

Omne ô ne claudant [scil. fata mihi] utilitatis iter!

h.e. utinam calamitas mea non sit perpetua, nec nisi morte finienda! Sic & alio loco dixit *iter claudere*, *Heroid. XVIII, 140.*

VIII. *Heroid. epist. XI v. 19:*

Num minus infestum, funebria munera, ferrum

Femineæ teneo, non mea tela, manu?

Canace, cujus nomine hæc scripsit epistolam Ovidius, *v. 13 sqq.* queritur, patrem suum, tot imperantem hominibus, suæ imperare

perare iræ non posse. Porro v. 17 meminit, se stirpe Jovis editam esse. Sed quid, inquit, hoc me juvat, cum nimis infestum ferrum cogor in mea ipsius viscera immittere? En veram lectionem:

*Cum nimis infestum, funebria munera, ferrum
Feminea teneo, non mea tela, manu,*

IX. *Heroid. epist. XIII v. 104:*

Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.

Inspida hæc sunt quidem certe, aut ego nil sapio. Relegamus, quæ præcedunt, viam ut aperiamus veris ac sinceris Poetæ verbis. Jusserat Laodamea maritum Troiam petentem exire nave postremum, scilicet quia oraculum prædixerat, periturum, qui primus Græcorum Troianam terram sit tacturus. E contrario vult eadem, ut maritus in reditu celeritatem adhibeat summam. *Cum venies*, inquit, id est, cum redibis domum, *remoque move veloque carinam, inque tuo* (hoc est, Græco) *celerem litore siste gradum. Sive latet Phæbus*, (ita pergit,) *sen terris altior exstat*, hoc est, sive nox sit sive dies,

Tu mihi luce celer, tu mihi nocte veni,

hoc est, celer & sine mora ad me veni, sive noctu veneris sive die.

X. *Heroid. epist. XIV v. 82:*

Et queritur, factum sanguinis esse parum.

Quid, quæso, dubitamus sic rescribere:

Et queritur, fustum sanguinis esse parum.

Sed hæc nunc sufficiant.

**MATTHÆI BROVERII DE NIEDECK, JCTI,
de Populorum Veterum ac Recentiorum Adorationibus
Dissertatio.**

Amstelod. excudit Johann. Oosterwick, 1713, 8.

Alph. I pl. 2.

Cum de Deorum apud Gentiles cultu autores plures egerint, Saubertus nimirum, Merula, Outramus, Gyraldus, Stuckius, Cafalius, eos tamen de precibus Veterum, quæ potissima illius pars est, perfunctorie nimis egisse deprehendit Cl. Autor, eoque

eoque hanc potissimum spartam probe exornandam sibi delegit. Ut omittamus, quæ Capite I ad etymologiam & synonymiam vocis adoratio doctè notat, ad Cap. II statim convertimur, quo & Briffonium de Formulis supplet, & formulas adorationum vulgatiores apud Latinos, Græcos & Hebræos affert. Hic dum inter Græcas refert formulam *σάω*, observat, veteres eandem in sternutationibus adhibuisse, clamantes *Ζῆν σάωσον*, Jupiter serva, eaque occasione Sigonium refellit, quippe qui L. I Hist. de Regno Ital. originem hujus ritus a pestilentia Gregoriana temporis deducit, cum tamen Apulejus, qui Gregorium trecentis annis ætate superat, illius mentionem injiciat, & Petronius ita diserte loquatur: *Giton collectione spiritus plenus, ter continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret, ad quem motum Eumolpus conversus, Salvere Gitona jubet.* Dum Cap. III varia Deorum Dearumque cognomina enarrat, inter alia notat, quod solus Jupiter in solenni precatione sit vocatus *Optimus Maximus*, ita quidem, ut *Optimi* nomen *Maximo* semper præponeretur, quia, teste Cicerone, majus gratiusque est prodesse omnibus quam opes magnas habere. Cap. IV ad ipsam adorationem ejusque varios ordines procedit. Antiquissimum divini cultus genus fuit celebratio Numinis sub Jove in montibus ac sylvis. Persæ imprimis quia Diis omnia patere censebant, templa nulla habebant, ut testantur Herodotus L. I & Strabo L. I 5, qua in re hodiernum eos sequuntur incolæ Guineæ. Cap. V de publica imprimis & privata adoratione in templis agit, Sacerdotumque officia exponit, qui certis diebus in magna confluentis populi celebritate verba facere & reliquos quodammodo precibus prodire consueverunt. In Cap. VI Cl. Autor quinque potissimum adorationis species constituendas putat, Salutationem scilicet, Laudationem, Preces Petitorias ac Votivas & Gratiarum actiones; & originem Salutationis ex antiqua salutandi Patronos apud Romanos consuetudine derivat. Capite VII Deos ostendit ab invocantibus ad benevolentiam quasi captationem egregiis laudibus fuisse mactatos. Invocationem vero docet vel verbosiores, uti apud Indos, Romanos Græcosque, vel breviores & tribus vicibus repetitam in usu fuisse.

- Præterea nominibus multis Deos invocare consuevisse gentiles, ne unico nomine & forte parum grato iratos illos sibi redderent.
- p. 90. Capite VIII preces vel fuisse clara voce vel murmure quodam,
 91. ut apud Græcos, prolatas testatur, & clara quidem voce sæpius
 92. adorasse veteres ad ostentationem singularis sanctimoniam, quæ
 93. verò minus honesta videbantur, ea subobscurius fuisse prolata,
 99. quo refert & illud Pythagoricum: *μετὰ Φωνῆς ἔυχθω*. Tem-
 102. pus, ut Cap. IX docet, adorationi maxime idoneum matutinum,
 nocturna vero Sacra apud plerosque haud æque pura existimaba-
 105. ntur. Omnibus porro diebus sacris a labore consueto apud Athe-
 nienses & Romanos abstinendum & silendum fuisse in templis
 107. ex vocula *ἑὺφημίῳ* apud Callimachum aliisque locis idoneis
 Cap. X demonstrat. Indeque Cap. XI impuros omnes, quos
 inter & qui pollutiones nocturnas passi erant numerabantur,
 a templis fuisse prohibitos, & castitatem imprimis adoraturis
 fuisse necessariam, eoque vel aqua fluviali olim, vel fontana vel
 241. marina ante templorum introitum corpus conspersisse Gentiles,
 eleganter Autor probat. Cum itaque purificati hoc modo fuissent
 144. precaturi tum, ut Noster Cap. XIII, velamine abscondebant caput,
 145. si cultum Saturni, Opis & Herculis excipias, unde & pietas ipsa
 obvelato vultu picta fuit. Hinc Cap. XIV purpurea atque can-
 dida veste indutos Deos adire veteres consuevisse, prolixè probat,
 150. quod color imprimis albus lætitiæ maxime convenire crederetur,
 faustus quippe ac felix & Diis immortalibus in primis gratus.
 Cap. XV præceptum Pythagoræ: *Nudis pedibus rem divi-*
 157. *nam facito, & adorato*, quod Jamblichus in ejus Vita cap. 23
 158. refert, illustrare conatur, ejusque observati vestigia apud Hebræ-
 os reperiri arbitratur, Nudi-pedalia tamen proprium Judæorum
 festum fuisse, contra Leonem, Juvenalem, Dempsterum &
 Braunium negat, etsi discalceatos incessisse in magno expiati-
 onis die facile largiatur. Ceterum eundem morem hodie Turcas
 166. sq. servare publice constat. Cap. XVI de superstitione veterum in
 adeundis templis agit. Alii nimirum id curabant, ut dextro
 pede Deorum templa ingrederentur, quia sinistro pede incedere
 sinistrum omen erat; alii oculos demittebant, adeuntes templa,
 in certissimum verecundiæ signum; alii manus fronti Genio
 conse-

consecratæ imponebant, quia frontem pudoris tēplum crede-
 bant; alii denique resolutis crinibus precabantur, luctus signum
 edituri, teste Gregorio Turonensi L. 3 c. 29. Cap. XVII variam p. 175.
 Corporis inflexionem ex Scriptoribus probatissimis producit, &
Genuflexionem quidem apud omnes Gentes usitatissimam sem- 180.
 per fuisse asserit. Cap. XIX, cum erecti animi fortisque speci- 184 sq.
 em præbere stantes crederent veteres, factum inde arbitratur, ut
 plerique, Judæi imprimis & Christiani, erecto olim corpore in
 communionibus sacris steterint. Sed Cap. XIX sedisse etiam vete-
 res, ostendit, præsertim quicumque in funebri solennitate Sacris
 operabantur. Qua occasione Pythagoræ præceptum de hoc ritu
 asserit; *Adoraturi sedenso*, & accurate cum Gyrardo exponit.
 Cap. XX morem considerat ubique fere versus Solem orientem
 adorantium, & verosimile quidem putat ab antiquis Solis cultoribus, 195.
 Persis scilicet, hunc morem profuxisse, atq; ita antiquiorem
 eum Christianismo contra Mercerum evincit, & rationem dupli-
 cem addit, quare Christiani veteres ritum hunc secuti sint, partim
 ut elevent mentem ad Creatorem Lucis, teste August L. 2 de Orat. 200.
 partim ut quædam Scripturæ S. loca de Messia prolata, v. g. Mal.
 IV, 2, Luc. I, 78, hac observatione exprimerent. Cap. XXI. Quia, 208.
 docente Quintiliano, sine manibus trunca est oratio, hinc
 etiam manus in adoratione maxime requirebant, iisque tanta
 vis inerat apud Gentiles, ut ipsam per junctas manus adoratio- 210.
 nem significarent. Dextra imprimis fidei signum erat & a Persis 211.
 quidem sanctissimum fidei pignus censēbatur. Cap. XXII. Deinde 212.
 hęc quoque requirebatur, monente Autore, ut aram apprehen-
 derent, qui Deos precabantur. Cumque in jurejurando Deos 214.
 testes invocarent, altaria quoque tangebant non Christiani tan-
 tum in Eccl. Romana, sed ipsi quoque Græcorum veteres. In 215.
 templi vero ædisque consecratione postem amplectebantur, nu- 216.
 men implorantes, qui templum ædesque dedicaturi erant. Sup- 218.
 plices quoque apud Græcos palmites manibus plerique gestabant
 ut benevolentiam Numinis, cui supplicabant, sibi conciliarent.
 Cap. XXIII. Precibus addere lacrymas solebant veteres, hinc ad 221.
 aram Misericordiæ solis lacrymis litabant, docente Statio Theb. L.
 12, quæ lacrymæ copiosius profluentes rivo passim, flumini, ni- 226. 27.
 vibus-

- vibusque solutis comparantur. Cap. XXIV refert Autor, quod inter publicas preces corpus circumegerint veteres, quod vel ex Pythagoræ symbolo pateat: *προσκυνεί περιφέρόμενος*, quod cum hac Judæorum hypothesi convenit: scilicet circuitionem ad dextram fieri debere in Sacris. Inde autem ortum esse ritum hunc putat, quod Persæ juxta Plutarchum crederent coeli circulum Deum, quia in se omnia complectitur, unde etiam Hermes Deum dixit circulum, cujus punctum ubique, circumferentia nusquam. Cap. XXV de osculo religioso agit, quod non minimum venerationis genus existimabant Gentiles. Dabatur vero illud vel ad *os* p. 231, vel ad *manus* p. 223, vel ad *pedes* p. 235, vel ad *genus* p. 236. Interdum *Postibus* oscula figebantur p. 237. Ingressi aliquam regionem vel in patriam reversi *terram* veluti matrem charissimam osculabantur. Hinc sæpius in Hebræorum phrasi deosculatio idem est ac adoratio. Cap. XXVI de instrumentis Musicis, quæ ad Sacrificia adhibebantur, agit, eaque in Sacris introducta putat propter falsam Gentilium opinionem, quod hisce iratos Deos suos possent placare. Hinc nulla fere olim apud Græcos iuxta & Barbaros Deorum Sacra sine Musica celebrata fuisse, præclare ex Strabonis L. X p. 467 probat. Imo apud Plut. in L. de Anima legimus antiquos Theologos seu Philosophos instrumenta musica in Deorum manibus reposuisse; quia nullum Deo opus convenientius judicabant, quam Harmoniam & Synphoniam. Judæi & Christiani veteres ad inflammandos pietate atque devotione animos in vero Dei cultu Musicam retinebant, Paral. XIII, 8 & V. Hunc ritum mediæ ævi Ecclesia Christiana sequebatur, & hodierna tenet. Cap. XXVII de religiosa Saltatione agit. Ut de Saliis, Martis Sacerdotibus nihil dicamus, tanti certe momenti saltationem habitam fuisse veteribus, Noster ostendit, ut non veriti sint Deos ipsos saltatores facere. Tandem Cap. XXVIII ad Coronarum usum in cultu divino transit Cl. Autor, probatque Deos olim coronis, fertis, floribus ornatos fuisse, aliaque non injucunda addit.

HENRI-

*HENRICI NEWTON, SIVE, DE NOVA VIL-
la, Societatis Regiæ Londini, Arcadiæ Romanæ, Academia
Florentinæ, & ejus, quæ vulgo vocatur della Crusca, So-
cii, Epistolæ, Orationes & Carmina.*

Luçæ, typis Dominici Ciuffetti, 1710, 4.

Alph. 2.

PRæclarum inter eruditos nomen jam pridem consecutus est
Illustris Newtonus, Serenissimæ Britanniarum Regiæ ad Ma-
gnam Hetruriæ Ducem Legatus, cujus summam ingenii felicita-
tem cum insigni prudentia conjunctam cum omnes admirantur,
tum Itali præcipue singulari numo celebrarunt, huic volumini præ-
fixo. Conspiciendam is ex una parte præbet laudati Viri imaginem,
ex altera vero Palladis, quæ ingenii, & alius foeminæ, quæ pruden-
tiæ speciem præ se fert, una cum adjectis verbis: ALTERIUS AL-
TERA POSCIT OPEM. Quæ vero hac in parte excogitavit
artifex, ea Josephus Averanius sequenti disticho inclusit:

*Alterâ poscitur opem alterius, conjungit utramque
Ingenio Newton consilioque potens.*

Idem Itali volumen hoc Epistolarum viri summi procurarunt,
in quibus nativam Romani sermonis indolem, variamque simul
eruditionem deprehendes. Nos pro more nostro specimina quæ-
dam proferemus. Præcipue offendimus illum magnopere com-
moda eruditorum curasse, & quæ in Italia reperiri poterant, sub-
sidia litteraria ipsis pro viribus subministrasse. Exemplo est ce-
leb. Clericus, qui, ut notum est, editionem Anthologiæ huc usque
meditatur. Ejus rei causa illustrem Newtonum adiit, qui dici non
potest, quanto studio rem suam egerit, omniaque conquiverit,
quæ ad persuadendos eruditos, ut Clerico gratificarentur, aliquid
facere videbantur. Epist. 7 ad Benedictum Averanum, Profes- p. 24.
forem Eloquentiæ Pisanum scripta id agit, ut primo quidem se fi-
dem interposuisse dicat, quæ apud orbem eruditum liberanda sit:
demum vero magnæ Averanio gloriæ cessurum profitetur, si no-
men ipsius cum Obsopæo, Stephano, Huetio, Clerico, & ipso deni-
que Grotio conjunctum legatur. Idem agit epist. 9 ad Salvinum

L 3

data, 27.

- data, in qua inter alia hæc addit: *Me, & meministi, olim sponsorem dedi, te fines Imperii literarum hac in parte promoturum; cave, precor, ne vir bonus adhuc, male lesæque fidei posthac insimuler.* Tum operis præstantiam celebrat, quippe in quo *rotam hominum, & rerum, artiumque quasi historiam a Platone, & supra, usque ad Justinianum per mille annos, & ultra, hoc est, quasi ab initio literarum ad finem usque, ea Mundi etate, qua maxime valuerunt artes & ingenia, contineantur.* Ipso vero Clerico epist. 20 nuntiat, se Salvini emendationes & correctiones in primum Anthologiæ librum, item in epigrammata quædam inedita, & ab Holitenio in Stephanum laudata, Amstelodamum transmisisse. Laudes porro ejusdem Salvini addit, quippe qui non inter Criticos solum, sed & inter Poetas recensendus, & antiquis jure suo æquiparandus veniat. Narrat præterea, se Francisci Mariæ Duccii, Laurentianæ Bibliothecæ Ex-Præfecti literas misisse, cum aliquot versibus Orosiani Codicis ad formam MS. Laurentiani delineatis. Nam, ut ex aliquo Bibliothecæ Selectæ loco constat, idem Clericus editionem Pauli Orosii parat, ejusque rei causa Newtonus noster
59. ad jam laudatum Duccium dederat litteras. Amplissimo Cupero
89. epist. 33 narrat, Fittonum Florentiæ confecisse Catalogum numismatum, quæ in Serenissimi Hetruriæ Ducis cimeliarchio adservantur. Quum vero is Latini sermonis quam Græci peritior sit, alium eumque longe pleniorum a Sebastiano Bianchio, rei antiquariæ peritissimo, elaborari docet, publico etiam, ubi absolutus erit, exhibendum. Ex eadem epistola cognoscimus, Cuperum
92. in illustrando clypeo Woodwardiano (cujus nuper Expositionem Dodwellianam in Actis 1715 M. Jan. p. 13 dedimus) versari, quem orbi erudito jam exhibuerunt Sponius in Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis, & nuper doctiss. Hearne in editione Livii Oxoniensi. Epist. 39 ad anonymum quendam data est, in qua statuit, Elegiam Maronis quartam minus commode vel de Pollione, vel Pollionis filio, vel ipso etiam Augusto explicari posse, multo rectius autem de Christo Servatore nostro. Nam ad Sibyllam provocat Virgilius, quæ, perinde ac alii quondam inter gentiles, clare admodum de Servatore nostro ediderunt vaticinia, qui eo, hoc est, Augusti tempore nasciturus erat. Tum verba ipsius optime cum
- Esaia

Esaia propheta conveniunt, qui eodem, quo Virgilius, modo Messianorum temporum felicitatem descripsit. Denique Virgilius puerulum suum infelicem aliquando futurum canit, spernendum, & ab omnibus, Deo quoque ipso, rejiciendum, quæ omnia in Christum quam optime quadrare sibi persuadet. Epist. 53. Cuperam jam laudato eam partem annotationum Christophori Waffii in Gratii Cynegeticon transmittit, quæ de Formidine ac Venatu Siciliensi agit. Editæ sunt illæ Anglica lingua, earumque Auctor, quippe Newtoni quondam Præceptor, propter insignem in arte critica & omnis generis litteratura peritiam commendatur. De eodem agitur epist. 69, ubi labores ejus in Terentium memorantur, quem ille cum plurimis manuscriptis diligenter contulerat, & plenioribus commentariis illustraverat. Sed nescio quo casu opus illud intercidit, ne vestigio quidem inter ejus schedas relicto. De ejusdem fortuna monetur, quod meliore quidem dignissimus, nec tamen omnino infima fuerit usus, quippe ejus munus cum Architypographi celeberrimæ Academiæ Oxoniensis dignitate conjunctum erat, quo ante ipsum gavissus erat V. C. Samuel Clericus. Ad Jo. Clericum porro epist. 64 prolixus est, in describenda illius instituti utilitate, quo Henr. Brenkmannus Florentinas Pandectas de novo contulit atque exinde ingens Romano juri lumen accendere instituit. P. 148.
280.
168.

Orationes hic apparent non nisi duæ, quarum prior ad Magnam Hetruriæ Ducem die ejus natali A. 1705, altera ad eundem, quum eodem anno ex Ambrogiano secessu rediret, habita est: his adduntur libelli duo supplices eidem oblatis. Carmina partim ab ipso Newtono de variis materiis sunt confecta: partim ab Italis in ipsius honorem elaborata, in quibus ille magnis, ut par est, laudibus extollitur.

DOCTORIS THEOLOGI EPISTOLICA DISQUISITIO DE LICITO CONCUBINATU.

Freystadii, apud G. Gafrey, 1714, 4.

Pl. 13.

Jctus celeberrimus, Christianus Thomafius, edidit anno superiori dissertationem publicam de concubinato, in qua hunc neque

que stuprum censendum neque jure naturali aut Sacris Literis prohibitum esse existimat. Dissertationi huic multi, imprimis Theologici ordinis, se opposuerunt, eamque refutarunt. Inter scripta hac de re edita non postremum locum meretur epistola, quam hic recensemus. Principio Autor ab usum juris naturalis perstringit, ostenditque, quanta sit debilitas luminis naturalis, & quæ in moralibus incertitudo regnet, si a verbo Dei recedamus. Laudat tempora acta, & deplorat novissima, in quæ a triginta circiter annis incidimus, optans, ut superiores licentiæ novaturientium præfens remedium afferant. Quod ad controversiam ipsam attinet, sedulo imprimis inculcat axioma illud, in omni quæstione Theologica de matrimonio semper esse respiciendum ad primævam Dei institutionem factam in Paradiso. Cetera esse aut nugæ aut incertissima. Neque missa authentica legis expositione Theologum a neotericis cogi posse, ut cum illis descendat in arenam juris naturalis. Si quis igitur phaleratis dictis aut ex pharetra Naturalistarum depromptis sagittis venenatis impetierit veteranum Theologum, huic sufficere unum illud dictum Servatoris, quo evincat, non fuisse sic sub statu integritatis, nec sub veteri nec sub novo testamento sic esse debuisse. Urget deinde verba Scripturæ: *erunt hi duo una caro*, asseritque, polygamum (multa enim de polygamia inspergit) cum pluribus uxoribus non posse esse unam carnem, sed esse divisam cum pluribus. Et concubinarium æque ac scortatorem, quamvis cum muliere coeunte una caro fieri velit, revera tamen unam carnem non esse, quamdiu animus deserendi penes ipsum residet. I Cor. VI, 16. Præcipuum vero argumentum hoc est, quod Christus atque Apostoli divortium improbant & repudiatam ducere vetantes necessario quoque concubinatum, quatenus hujus solubilis est copula, improbarint. Ad casum celebrem, quo Philippo Magnanimo Landgravio Hassiæ Lutheri & Melanchthonis suffragio bigamia fuit permessa, respondet Noster, esse id exemplum anomalum ex quo non formanda sit regula, suffragium quoque illud fortassis esse supposititium. Debuisse Principem hoc casu jejuniis, precibus & continentiæ litare: at quod maluerit incontinentiam fovere & hanc plenè cyathis in concubinam effundere, eam vero esse petulantiam minime probandam neque

que regulariter indulgendam. Sunt & alia complura, quibus Theologus noster sententiam suam confirmat & adversam confutat: sed e fere omnia jam constant ex libris aliorum, qui de eodem argumento scripserunt.

HENRICI MEIBOMII CHRONICON BERGENSE, ad Reverendiss. Abbatis Simonis Friderici Wolffbardi Abbatiam continuatum a SIMONE FRIDERICO HAHNIO, J. U. C.

Francof. ad Moenum, apud Christianum Genshium, 1708, f. Alph. 1 pl. 6.

Chronicon hoc cœnobii Bergensis, inde a medio Seculo IX usque ad initium Seculi XVII, ab Henrico Meibomio avo conscriptum, & ab ejusdem Nepote ulterius productum, hic ad annum usque 1708 pertexuit Clarissimus Hahnus. Nos ex Abbatum, quos Chronicon in universum numerat LV, Historia pancissima memorabimus. Richarii avo Otto II Imper. Archiepiscopum Magdeburg. anno 968 condidisse notatur, Hildeboldus in cœnobium introduxisse dicitur reformationem Cluniacensem, cui ultra LXX monasteria tum temporis se addixisse, Trithemius notat. Bodonis ætate maxime turbatus fuit status Reip. Magdeb. Sec. XIV, per Burchardum Antiantistitem. Tempore Henrici VI cœnobium propter obsessum Magdeburgum, ne damni aliquid urbi exinde eveniret, dirutum a civibus legitur. Maximam vero sibi cœnobioque comparavit famam P. Ulnerus. Is enim anno MDLXV cœnobium a Papalibus purgavit tenebris, scholam optime instituit, collegiumque bibliotheca ornavit Theologica. Concinnatores etiam F. C. A. MDLXXV, hospitio aliquoties exceptos, humanissime tractavit. Idem in *epitomen* redegit *Explicationem Evangeliorum Dominicorum Jo. Feri*, monachi Dominicani disertissimi, quæ Guelpherbiti primo, deinde Coloniae prodit. A Goebelio Hahnus incipit. Is Dresdensis fuit, atque præstantis-

M

morum

morum Theologorum, ut Wittebergæ Calovii; Lipsiæ Hulfemanni, Geieri, Kromaieri, Carpzovii, Sluteri, doctrina imbutus fuit, Abbatisque honorem consecutus est A. MDCLX. Inter præcipua, quæ cœnobio addidit ornamenta, elegantissima bibliotheca habetur, variis referta libris. Varia ab eo quoquæ confecta litterarum monumenta referuntur, sed quæ non facta sunt publici juris, ut *Methodologia homiletica*, *de partibus divinis universalibus & particularibus* tractatus, *Cornelii Becheri Psalterium ad leges metricas Germanicas conscriptum*, *de fide viva & non solitaria* libellus, postillis Kochii præfixus, quædam etiam e Chrysolomo excerpta, *Enucleatio* item *Catechismi B. Lutheri*, in gratiam juventutis cœnobii composita. Excipit hunc Joh. Conr. Ladeyus. Hic, licet nulla post se reliquerit scripta, propter itinera tamen, per totam facta Germaniam, atque ex hac in Galliam, Angliam, Italiam, Helvetiam, Bataviamque, maximam & eruditionis & prudentiæ consequutus est laudem. Huic successit Sim. Fr. Wolffhardtus, Abbatum quinquagesimus quintus. Is ab ipsa juventute forte usus pertenui, in fumorum virorum, Calovii, Quenstadii, Jo. Meisneri, Deutschmanni, Mich. Walteri, Schurtzfeischii porro, Dassovii aliorumque schola adolevit. Nec nullo in pretio sunt quæ edidit, *de scientia Dei circa futura conditionata*, *de minimo Reip.* *de jure rationis*, *de idea boni secundum Philosophiam priscam*, *de potestate sacerdotali in Ecclesia*, *de persuasione juris circa meum & tuum*. Sed laudes Viri accumulare noluit Cl. Autor, quod tum adhuc in vivis esset, cum hæc scriberet. Decesit vero anno 1709 die 13 Apr. & successorem habuit celeberrimum Halensium Theologum Joachimum Justum Breithaupt. Alteram quasi partem Chronici constituunt Acta F. C. quibus subjicitur demum oratio Halmii, de ortu, incrementis & fatibus Cœnobii.

**DIPLOMA FUNDATIONIS BERGENSIS AD
Albim Cœnobii; recensuit & adnotationibus historicis,
res ævi præsertim antiquioris complectentibus, illustravit
SIMON**

SIMON FRIDERICUS HAHNIUS, BERGENSIS
Magdeb. Adjecta est ejusdem Præfatio de Artis
Diplomatica instauratoribus.

Magdeb. & Lipsiæ, apud Christoph. Seidelium, 1710, 4.
 Plag. 9.

Idem Autor, qui Meibomii Chronicon Bergenſe continua-
 tum edidit, poſt Torquatum, Meibomium, Leuberum &
 Sagittarium, ſiſtit diploma Ottonis II, hoc loco minime præter-
 mittendum. Et primum quidem Præfationem quod concernit,
 in ea primos qui in arte diplomatica aliquid tentarunt nominat,
 Fr. Petrarcham, Joh. Cuspinianum, & Laur. Valliam. Eos in-
 ter, qui plenius in eam incubuere, L. Allatium refert in Ani-
 madverſionibus in Antiquit. Etruſc. Fragmenta; Leuberum in
 tractatu ſuo, quem vocat *gründlicher Discurs über einigen alten*
der Stadt Magdeburg gerühmten Privilegiis, & in altero,
 quem *Diſquiſitionem de Stapula Saxonica* dicit; Daniele Hei-
 derum in Deductione ſua contra diploma Ludovicianum ali-
 quod, quo Lindaviæ Cœnobium dominari urbi contendit;
 Conringium porro in peculiari diplomatis Ludoviciani Cenſura;
 Tentzelium, itemque & Thomam Weltzium, qui collatis ſym-
 bolis Vindicias hiſtoricas pro dicta Conringii Cenſura contra
 Anonymi cujuſdam Deſenſionem diplomatis Ludoviciani edi-
 derunt, hac in materia maxime commendabiles. In eorum
 vero, qui ad ſummum ſaſtigium artem excellentiſſimam evexe-
 runt, numero jure meritoque præcellentes ingenio Viros habet,
 Daniele Papebrochium, & in primis Joannem Mabillonium.
 Mabillonio ſeſe oppoſuit Bartholomæus Germonius, defendit
 Fontanus, de qua diſceptatione uberius in Suppl. Tom. IV Sect.
 VIII & paſſim diximus. Sequitur hinc ipſum diploma, quod
 Noſter ſecundum ſcribendi morem, qui Seculo X obtinuit, exami-
 nat, cumque hiſtoricis confert Ottoni vicinis:

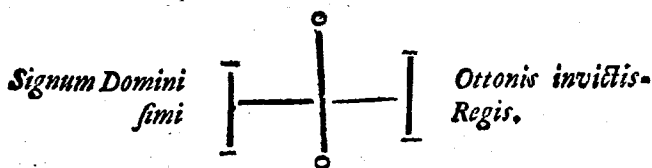
In nomine ſanctæ & individue Trinitatis. Otto divina
clementia Rex. Noverint omnes fideles noſtri, præſentes ſcili-
cet ac futuri, qualiter nos ob amorem Dei omniumque ſanctorum
in loco Magdeburg nominato, Eccleſiam conſruere ſtuduimus,

M 2

Sancti

Sancti Petri Principis Apostolorum, Sanctorumque martyrum, Mauriti, Innocentii, sociorumque eorum patrociniis interesse, illorumque obsequia, quantum suppetit humanitas, inibi ut agantur cupientes. Ad eosdem vero sanctos, & ad usum nutrimentumque congregationis, illic eis servientis, ob memoriam patris nostri, & pro remedio anime ipsius, venerandaque matris nostrae, nostrique & conjugis nostrae, omniumque debitorum nostrorum, nec non & Rudolphi Regis, qui nobis sanctum transmisit Innocentium, consiliantibus nobis Episcopis, qui tunc in presenti erant, Friderico videlicet & Adalago, Archiepiscopis, Baldarico, Thiethardo, Ebergiso, Amatrigo, Burchardo, Bernhar-do & Amalungo Episcopis res nostrae proprietatis, quae subnotantur, in proprium damus. In pago Northuringia in comitatu Thietmari in Magdeburg curtem nostram, cum aedificio, & territorio illuc pertinens, cum omnibus locis, ex occidentali parte, Albis fluminis, ad eandem civitatem pertinentibus vel servientibus, cujuscunque sint beneficia, hoc est, Fridumarsleba, Pre-talze, Buchavi, Frose, Rodardesdorp, Hartharesdorp, Thet-mundesdorp, Ottersleba, Osterwartiga, Suldorp, Nucrowattinga, Istaresdorp, Dudulou, Watenesuneg, Mantesleba, Witerichs-dorp, Unundiscunburg, Bizunici, Zieboltesdorp, Trumpsce, quatuor hobas in Valedorp, & quidquid ad praedictum lo-cum pertinens habuimus, ex aquilonari parte, Horaha fluminis, in locis ita nominatis Mofau, Pelnuzi, Unzoborg, Welbuchi, Zelici, & in comitatu Geronis in Bigera, tres familias litonum, & in comitatu Christiani, in Grimeresleba, quindecim famili-as Slavorum, & omnis census, & venundationis, adquisitio-nisque decimam in Mofsani, Ligrice & Heveldun praefata con-gregationi concedimus, & liceat, ut ligna & herba in usu fixi, & porci saginentur; omnes praefatorum locorum familias, cum cunctis ad hac jure pertinentibus, mancipiis, aedificiis, agris, pratis, pascuis, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, exitibus & redditibus, quaesitis & inquirendis jure perenni in proprium damus. Et condonamus eidem congregati-oni, ut familia eorum coram nullo, nisi Advocato eorum justiti-am secularem cogantur agere, & nulli nisi eidem congregationi
serviat,

serviat, & illa nisi Deo & sanctis ejus, nisi singulis annis, tantum Regi unum caballum, scutumque, lanceas, vel duas crufinas dent, ut sciant in mundiburdio Regis se esse; Electionem ejus concessimus Abbatem inter se eligendi, & Advocatum, quemcunque velint, Abbatem tamen dignum. Et ut hac nostra traditionis auctoritas plena vigeat firmitate, jussimus hoc praeceptum conscribi, per quod sancimus, ut nullus successorum, vel heredum, temere illud presumat infringere. Et si ullus homo in eisdem rebus aliquid injuria facere presumpserit, summa judicis vindicta subjaceat, iramque prae nominatorum martyrum incurrat. Et ut hoc a fidelibus nostris verius credatur, manu nostra subitus illud firmavimus, & annulo nostro signari praecepimus. Data XI. Kal. Octobris Anno Dominice incarnationis 937 Indiēt. XI. Anno vero Ottonis piissimi Regis secundo. Actum in Magdeburgh civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

*Poppo Cancellarius ad vicem
Friderici Archi-Capellani recognovi.*

Nos ante omnia criteria genuini diplomatis observaturi, eorum praesertim deprehendimus in hoc tria. Primum in verbis: *In nomine sanctae & individuae Trinitatis*, quam communem at- 10.
que solemnem fuisse formulam, dicit, qua privilegia sua pro more antiquiorum Germ. Regum ac Imperatorum Otto condecorasse Nostro dicitur. Neque exstare credit alias sincere Ottonis tabulas, quae praefixam eam non habeant, exceptis ingrossaturis, ut ajunt, & diplomatibus ab Ottonis diplomatum collectoribus in compendium redactis. *Otto*. Hic praeter historiam, quam pas- 12.
sim admiscet, alterum criterion contra falsarios diplomatum Imp. hujus observat, qui *Nos Otto*, suis plerumque affingant, scribendi genere eo tempore minime usitato. *Divina clementia*. Jam ter-

- tium damus, sic enim pleraque Imp. præ se ferre documenta docet. *Omniumque sanctorum.* Hic Autor tenebras sec. Ottoniani depingit, Sanctos scilicet & eorum reliquias tanti olim miseros fecisse homines, ut earum & possessione summi Principes, & invocatione cives, solos se cœlestium bonorum fieri posse participes existimarent. *Pro remedio anima.* Quam formulam jam ante Dagoberti I tempora obtinuisse, præter celeb. Fontaninum, ex aliis imprimis monumentorum collectoribus, Pistorio, Goldasto & Leibnitzio probat. *Patris nostri venerandaque matris nostræ.* Hic Noster non nisi animi characteres parentum Imp. exponit. *Et conjugis nostræ.* Hanc Editham, Eduardi sive potius Ethmundi, Regis Anglorum, fuisse filiam dicit, cui multum imprimis Magdeburgum & cœnobium debeant. *Cujus & predictus locus dos fuit.* Explicat hac occasione, & prolixius quidem, locum Taciti de M. G. dotem scilicet non uxorem marito, sed maritum uxori attulisse, quidque discriminis fuerit olim inter Morgengabam, dotem, & Faderhium, ostendit. *Fridérico videlicet:* per quem Moguntinensium istum Archi-præsulem innuit, perfidum hominem, & qui plures turbas isto tempore excitaverit. *Coram nullo nisi Advocato.* Hos Mundiburdos etiam, nonnunquam Vice-dominos, Protectores, Rectores, Defensores, sæpissime Advocatos nominatos observat; quorum inter officia refert, ut concredita ipsis claustra defenderent. Hujus vero cœnobii quis eodem tempore fuerit Advocatus, non constare quidem, Ducibus tamen Brunsvic. Sec. XVI curam ipsius commissam fuisse ab Imp. docet. *Et illa nemini, &c. Regis se esse.* Duplicis hic generis in Imperio olim cœnobia fuisse probat; immediate alia Imperio, alia mediantibus Ducibus, sive Comitibus, paruisse. Illa iterum fuisse duplicia: alia summo tantum Episcopo in rebus ecclesiasticis, nullo mediante Episcopo alio, paruisse: alia, Episcopo quidem, vel Archiepiscopo, in secularibus autem nulli, vel Duci, vel Comiti, vel judiciaria potestati, solo Cæs. excepto. Ejusmodi ergo cœnobia in Regis mundiburdio sita vult dici, quod fuerint *Kaiserliche freye Stifter.* Quo loco vocem etiam Mundiburdi ex *Mund & Bürde* exponit: *Weil ein solcher Tutor und Protector die Mühe und Bürde hatte / vor seine Pupillen zu reden*

den und gleichsam desselben Mund zu seyn. Hinc monasterii ejusmodi criteria dat duo : dona offerenda Imp. quotannis, & liberam electionem, & reliqua. *Anno Dom. incarn. DCCCXXXVII.* Circa hæc diversas scriptorum, qui de anno foundationis Coenobii haud consentire videntur, sententias conciliat. *In civit. Magd.* quam sub hoc Imp. imprimis claruisse probat.

JOACHIMI MEIERI DE BOIORUM MIGRATIONIBUS & origine, nec non de claris Böhmeris, Dissertationes Epistolicae binæ.

Göttingæ, sumtibus Jo. Christoph. Königii, 1709, 4.

Plag. 14.

UTraque dissertatio, quam Meierus exhibet, de migrationibus & de origine Boiorum, in gratiam viri celeberrimi Phil. Ludov. Böhmeri, Superintendentis apud Cöttingenses Generalis, exarata videtur : qua de munere scilicet ipsi, deque migratione sua ad Cöttingenses gratulatur. Böhmeros enim cum ex Boiis exortos credat, per breves easque elegantes de Boiis dissertationes præmittit. In alterius vero quasi præfamine de modernorum Bohemorum, quos ipso Czecho ductore ex Dalmatia saltus Hercyniæ aggressos primum, Bohemiam tandem occupasse dicit origine, deque præcipuis rerum Bohemicarum scriptoribus agit. In ipsa dissertatione de Boiorum tradit origine. Boios scilicet Galliæ Celticæ fuisse gentes, appellatosque a Boio, gentis quodam vel Duce, vel Rege. Eos vero in Bohemiam tandem duxisse Sigovesium. Cui alios ex clarissimis scriptoribus, Polybio, Livio, Cæsare & Cluvero, reges Ducesque adjungit. His gentis addit migrationes, quarum numerat VI. Primam suscepisse Sigovesium ait ex Gallia in Germaniæ saltus Hercyniæ : alteram in Norici & Vindeliciæ partes : tertiam factam in Italiam fuisse, e qua etiam agrum Boicum derivat : quartam vult eam, qua post expulsionem ex Italia, in Illyricum Pannoniamque concessere : quintam, qua Asiam Gallatiamque cum Gallis atque Germanis fuerunt aggressi : sextam, qua Vindeliciam sibi subjecere. Varias tandem urbes, atque loca subnectit, quæ Boiis suas deberent appellationes, in Italia,

lia, Gallia atque Vindelicia. Et hæc de migrationibus gentis Boiorum in prima parte dissertationis. Quam in parte altera clarorum Böhmerorum catalogus sequitur. Dissertatione secunda primum de fabulosa Boiorum, quam quidam asserunt, origine tractat, deinde de iis, qui secundum Boios dicti fuere Boii vel Boionii, tum pauca de eorum cultu, tandem de fabulosis etiam fictisque gentis migrationibus. Ultimo loco insignia Boiorum explicat. His clar. Böhmerorum auctiorem addit catalogum, cui nonnulla de comitibus Böhmeneburgensibus in Saxonia, deque Ephoris generalibus Ducatus Calenbergæ, & Wunstorpiensibus inserit.

FLAVII JUNII, ANDRIENSIS, CENTUM VENERES, sive Lepores, ad Illustr. D. Franc. Tufum, Marii filium, per MICHAELEM RICHEUM.

Hamburgi, apud viduam Benj. Schilleri, 1714, 8.

Plag. 4.

CL. Richeus, in Historia literaria literisque ad humanitatem spectantibus versatissimus, hæc Epigrammata in Germania curavit divulganda, dedicavitque Viro Consultissimo, Joan. Sculto, affini suo conjunctissimo, quippe cujus beneficio ex quadam Etruriæ Bibliotheca se accepisse, lubens meritoque fatetur. Flavium Junium vero, natione Italum, & arte salutari, & oratoria, & poesi, quam maxime floruisse, inter omnes constat. Hæc Epigrammata primum Florentiæ A. 1603, in forma quarta, deinde Fogiæ, prelo Laurent. Valerii cura laboreque Car. Ciccarelli, artis medicæ Doctoris, A. 1645 in forma octava prodierunt. Videntur vero & ipsi Ranutio Chero, vel qui sub hoc nomine latet, Jano Grutero, Directori quondam Bibliothecæ Palatinæ celeberrimo, & antiquitatum peritissimo, hæc Veneres nunquam visæ, alias principem locum suis in Delitiis obtinuissent. Certe ingenii acumine plenæ, perfectum epigrammatis exemplum sistere, seque ob suavitatem pariter & puritatem videntur commendare. Accedit ingeniosa inventio & nervosa rerum adductarum, vivisque coloribus depictarum, expressio, quæ unicuique legenti non possunt non arridere.

ACTORUM
ERUDITORUM,
Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA,
Tom. VI Sect. III.

*JOACHIMI LANGII, S. THEOL. IN REGIA
Fridericiana Prof. Ord. Exegesis Epistolarum S. Johannis,
qua supervacuis omiſſis, præter ostensam ſingulorum mem-
brorum συνάφειαν & ἀνάλυσιν, cujusalibet loci vocis que ac lo-
cutionis genuinus ſenſus, nec non emphasi ac Parallelismus
ſecundum fontem Græcum ſolide ac perſpicue eruuntur ac
proponuntur, omniaque ad Chriſtianismi Praxin, cum ube-
riori ſapientiæ ac prudentiæ ſtudio conjungendam, ſin-
cere applicantur; cum indice rerum ac ver-
borum emphasiologico.*

Halæ Saxonum, literis & impensis Orphanotrophei, 1713, 4.

Alph. 5.

Simillimus hic Summe Rev. Autoris factus est illi, cujus
in his Actis A. M DCC XII M. Septembri p. 391 seqq.
mentionem fecimus, qui (ut id obiter moneamus,)
non duo, quod typographi errore positum, sed quatuor
complet alphabeta. Nam, ut cetera, quæ tum prolixius com-
mendavimus, prætermittamus, singularum Epistolarum
Analyſis generalis, unde in *prima* ſingulorum capitum, in *binis*
poſterioribus commatum quorumlibet analyſis petenda, & hic
præmittitur. Deinde poſt appoſitam certam Græci ſermonis
particulam, luculenta verſione redditam, 1) ſingulorum mem-
brorum connexio commonſtratur, 2) ἀνάλυσις, unumquodque
textus membrum in minora diſtinctum ſuccincta tabella exhi-
bens,

bens, additur: hanc 3) Exegetis emphasiologiam ac parallelismum accuratum complexa, tum singularum vocum *θεῖωσι* tum verborum ac rerum divinitus conspirantem harmoniam & sacræ, imprimis in exegeteos studio utilissimæ, Synonymiæ observationem declarans, excipit: 4) Porismata ad genuini Christianismi Praxin tendentia numero ordine sequuntur. Secundæ ac tertiæ Epistolæ ἀνάλυσις partium numero ac ordine epistolis recepto traditur; in prima res paulo impeditior Autori videtur. Ordinem enim hujus epistolæ nec nullum omnino agnoscit, nec talem, qui accuratiorem Analytin admittat, quique in plerisque reliquorum Apostolorum Epistolis inveniatur. Quare uti hanc Epistolam nequaquam arguit confusionis; sic nec connexionis rationem in ea semper secundum vulgares regulas requirendam esse existimat; quippe quæ necessaria quidem fuerit in aphoristico tractandi genere, utpote in quo sufficiat singula, saltem plurima, latentiore nexu, qui in ipsarum rerum cognatione est, cohærere, sive ad didascaliam sive ad prædiam pertineant, aut hæc illi mista fuerit. *Duodecim* igitur aphorismos Autor ponit, ad eosque reliqua omnia primæ hujus Epistolæ refert: quos, quia rerum summam continent, paucis hic excerptos legere operæ pretium fuerit. *Primus* igitur de Christi persona istis verbis exprimitur: Salvator noster est *θεῖὸν Θεῶν* Ⓞ, verus Deus & verus homo, de quo prioribus 4 capituli primi capitulis. *Secundus*, de natura Dei per Christum patefacta: Deus est mera lux per Christum *θεῖὸν Θεῶν* mundo in tenebris posito ad communionem sui illucescens c. I v. 5 ad 9. *Tertius*, de officio Christi sacerdotali: Christus est paracletus & propitiatio pro peccatis totius mundi c. II a v. 1 ad 6. *Quartus*, de Johanne doctrinæ qualitate: doctrina Johannis diverso respectu vetus est & nova, a v. 7 ad 16. *Quintus*, de doctrinæ Apostolicæ corruptoribus Anti-Christis: Ultima hac mundi hora multi jam Anti-Christi orti sunt, a v. 18 ad 29. *Sextus*, de filiorum Dei dignitate: Summa est filiorum Dei seu sincerorum Christianorum dignitas in regno gratiæ atque gloriæ; de quo tractatur c. III a v. 11 ad 24. *Septimus*, de probatione Spirituum: Spiritus sine credulitate probandi sunt c. IV a v. 1 ad 6.

ad 6. *Octavus*, de dilectione fratrum: Inter Christianos vigere debet *Φιλὰδελφία*, a v. 7. ad 21. *Nonus*, de regeneratione & ejus criteriis: Regeniti diversis agnoscuntur criteriis c. V. a v. 1 ad 6. *Decimus*, de testibus in cœlis & terra: Sunt tres testes in terris tres in cœlo a v. 6. ad 13. *Undecimus*, de parrhesia in precibus: Christianorum parrhesia erga Deum se in precibus exserit v. 14 ad 16. *Duodecimus*, de beneficio regenerationis: Regenerationis beneficium memori mente servandum est cum fuga peccatorum diaboli & mundi, v. 18 ad 21. Ad hos XII aphorismos omnia primæ Johannis epistolæ momenta refert: de quibus nunc pauca delibabimus. In limine quidem ipso primoque primi capituli commutate dogma *περὶ λόγου ὑποστατικῆς* pleniore deductione pertractatum, indeque eruta porifinata 41 ad rem ipsam textusque viscera pertinentia non sine tanti admiratione mysterii videas. Exhibetur ibi mysterii hujus *ἀνεξέρευνήτης καὶ ἀνεξίχνιστος* fundamentum quoddam in anima nostra analogicum: multaque e sacris literis ad illam adumbrationem declarandam momento afferuntur, ita tamen ut, quia cum infinito hic finitum comparatur, æternum cum eo quod in tempore cœpit, defectus simul aliquot insignes recenseantur in illa comparatione occurrentes, ideoque quam caute in hujus mysterii adumbratione versandum sit, lectores moneantur. Origo compellationis *τῆς λόγου* biblica e creationis historia atque imprimis e sæpius ibi repetito *ἄνωγει* deducitur, accurataque demonstrationis ferie argumento a priori ac posteriori luculenter prorsus confirmatur. Synonymia denique sacra vocis *λόγου* in compellatione *ὁὸς τῆς Θεῆς* non solum ratione essentia, sed etiam ratione characteris hypostatici, qui in æterna Patris generatione æternaque Filii nativitate consistit, latens explanatur, simulque quomodo e voce *λόγου* Spiritus S. atque Patris in SS. Trinitate natura involvatur, illaque cognita & imagine animæ nostræ aliquo modo declarata, hujus etiam distinctiori cognitioni lux aliqua accedat, cum Socinianis tamen non ultra fines debitos extendenda & extollenda, ostenditur, totque luculentis porifinatis ad varios usus salutariter applicatur. Sic c. II v. 3 emphasis *Φράσεων* Johannearum: *γινώσκων τὸν Χριστὸν & τηρεῖν τὰς*

τὰς ἐπιτολὰς αὐτῆ̃ data opera expenditur, omnisque ambitus & gravissima earum significatio pluribus exponitur. Generatim quidem de verbo γινώσκεν notatur: illud cum synonymis verbalibus & nominalibus suis non tantum de intellectu sed etiam de voluntate dici, ejusmodique intellectus habitum, qui omnino cum voluntatis habitu conjunctus sit, significare. Fundamentum hujus emphaseos tum e *subiecto* seu homine cognoscente, tum ex *objecto* seu rebus cognoscendis adstruitur: cum *ille* in & cum facultatibus suis ita se habeat, ut illas non possit solum, sed debeat etiam ac soleat simul exserere, *hæc* vero non unam aliquam facultatem, sed plures & conjunctim afficiant, & divina quidem inprimis objecta, quando homini proponuntur, ita in intellectum agant, ut simul & voluntatem moveant nec ordinarie in adultis voluntatem movere possint, nisi præeunte intellectus pædagogia & conjuncta ejusdem operatione: quæ conjunctio non in cognitionis modo initio, sed & in ejus progressu incrementoque perduret, adeo ut quemadmodum in naturalibus rebus percipiendis & v. g. cibo ac potu accurate cognoscendis, visus, odoratus & præcipuus qui in gustu & concoctione sensus est, necessario conjungi debet, ita res divinæ ad Christianismi interiora praxinque pertinentes, & in sacris sub cibi, potus ac alimenti spiritualis nomine commendatæ, omnino sub spirituales gustum seu experientiam cadant, soloque intellectu seorsim agente recte ac solide cognosci & adjudicari non possint. E perpetuo emphaseos hujus in voce γινώσκεν (ubi scil. de genuina probandaque Christianis cognitione sermo fit) usu jam dudum axioma illud hermenevticum omniumque exegetarum calculo comprobatum, scil. *verba notitiæ, memoriæ ac sensuum in sacris in genuino sensu sumpta intelligenda esse cum affectu immo & cum effectu*, originem habuisse, inque hac emphasi cum Græco codice egregie Hebræum convenire, aliquot exemplis declaratur, hancque regulam de emphasi verborum videndi, cognoscendi & synonymorum in exegesi tantæ necessitatis, tantique præcipue in lectione Prophetarum usus esse, ut reliqua habilitas hermenevtica omnis sine ea quasi claudicat, observatur, eque N. etiam T. e Joh. III, ubi Christus φρά-

σιν, videre regnum Dei, quæ v. 3 occurrit, ipse v. 4 explicat per τὸ ingredi regnum cælorum, & contra de æterno exitio loquens c. IX v. 51, *Φράσιν videre mortem* v. 52 interpretatur per *gustare mortem*, illustratur. Si quis quærat, ecquid præter generalem hanc verbi emphasin hoc præcipue loco speciatim illud sit, quod præter intellectum in voluntate eo connotetur? respondet Autor, esse *fidem*, atque ita *Christum cognoscere*, esse in *Christum credere*, Christum fide suum facere sibi que applicare, idque cum e contextu tum e parallelismo biblico & re ipsa ac librorum nostrorum symbolicorum testimonio p. 68 confirmat. Parè ratione *Φράσις* Johanni usitatissima τὰς ἐντολάς τῆ χειρὸς τηρεῖν p. 137 seqq. explicatur: ubi quidem per *præcepta Christi* intelligi ait & conciones Christi publicas, admonitiones privatas officiorum Christianissimi singulorum complexum in amore erga Deum & homines situm & cum nostri abnegatione Christianique imitatione conjunctum commendantes; quæ quidem præcepta nequaquam a *præceptis Moysi* diversa, sed tantum a Christo, non novo legislatore, sed legis jam latæ at per *Ψευδεγμηνείαν* variam varie depravatæ interprete ac explanatore sapientissimo, ut e concione montana Matth. V, VI, VII liquet, purgata sint ac vindicata, hoc tamen notabili discrimine distinguenda, quod *Moses* citra virium suppeditationem præceptorum servationem urget perfectam, & hinc tanquam causæ cui-dam mediæ vitam æternam tribuit, eosque, qui eam suis viribus præstare nequeunt, cogit, terret, ac damnat; cum Christus contra Evangelio suo fidem accendat, vires spirituales suppeditet, proque harum mensura exigat obedientiam non ad salutem ullo modo promerendam, sed in salutis gratis donatæ atque porro donandæ ordine: quanquam *præcepta Moysi* ratione νομοθεσίας etiam κατ' ἐξοχήν vocari *Christi præcepta* posse, e legis latæ historia attentaque locorum Exod. XX, 1, 19, 20, Deut. IV, 12, V, 4 cum Act. VII, 30, 38, collatione abunde constet. Hæc igitur Christi præcepta quando Christiani dicantur τηρεῖν, ea plurimè generatim quidem vigilantem ac sollicitam curam operantique in præstanda obedientia a lege seu legislatore requisita notari Autor perhibet, speciatim vero in hujus verbi usu notando ad

diversum Dei *ſædus legale* & *Evangelicum* respiciendum eſſe obſervat; cum ſecundum *ſædus legale* Deus ſummam & abſolutam hominis perfectionem in ſanctimonia requirat, & cum in homine poſt lapſum nihil minus deprehendat, ſummam eundem *ἀδυναμίας* atque *ἀνομίας* arguat & condemnet: unde hujus legalis poſtulati reſpectu *τὰς ἐντολὰς τηρεῖν* proprie ſit ea ita exſequi, ut obedientiam noſtræ plane nihil deſit, nullaque pars nec ullus gradus deſideretur: ſecundum *ſædus Evangelicum* contra Deus homini, quem propter Chriſtum in gratiam recepit, ſimul vires largiatur ſpirituales, ut & velit & poſſit præcepta Dei ſervare; quam obedientiam ſinceram omnino, licet admodum imperfectam Deus ex miſericordia ſua in Chriſto fundata ratam habeat, eamque intuitu fidei perfectiſſimam Chriſti juſtitiã apprehendentis merito Chriſti tectam pro perfecta acceptet. Ut adeo *ſæderis Evangelici* reſpectu *τὰς ἐντολὰς τηρεῖν* ſit veram & ſinceram Deoque gratam, eſi imperfectam, legi divinæ obedientiam præſtare: quo ſenſu ea frequentiſſime a Johanne in Evangelio & hac epiſtola adhibeatur, ſemperque fidem in ipſo etiam primo decalogi præcepto, ubi Deum habere pro noſtro Deo jubemur, requiſitam ſupponat, & in quibusdam etiam locis directe ad fidem reſpiciat, cum v. g. hoc dicitur *præceptum Dei, ut credamus nomini Filii ejus Jeſu Chriſti, & nos mutuo diligamus*, 1 Joh. III, 23. Quibus ita expoſitis Autor etiam ſynonymiam hujus *Φράſεως* ſacram in vocibus *πληρώω, πλήρωμα, πεπληρωμένοι* &c. e Rom. XIII, 10, Gal. VI, 2, Rom. VIII, 4, Phil. I, 11, Col. IV, 12, & *perfectionis* notione regenitiſ in ſacra Scriptura quam ſæpiſſime tributa (ubi ſuppoſita perfectione & partium & graduum ſumma a lege per ſe requiſita partium perfectio e viribus gratiæ præſtanda & propter Chriſtum grata intelligitur) ſubjungit, tandemque de uſu hujus *Φράſεως* eccleſiaſtico monet: *eſi in ſenſu biblico proprie intellecto implere & ſervare Dei præcepta* ſit unum idemque; tamen in ſermone de impletione legis inchoata ordinariæ adhiberi ſolere phraſin *ſervare mandata* præcipue germanicam, *Gottes Wort oder Gottes Geboth halten und bewahren* (*τηρεῖν καὶ φυλάσσειν*) tum quia in ſacro codice eſt frequentiſſima & altera de imple-

tione

zione rarior, tum quia nostris Germanorum auribus est mollior ipsique rei convenientior. Denique omnis hæc doctrina de genuina Dei cognitione deque ingenua præceptorum Christi observatione plurimis porisomatibus ad varios usus accommodatur, de quibus hic vigesimum ad v. 3. excerptisse sufficiat: Tria præcipue sunt momenta, quæ *doctrinam de servanda lege* in integritate sua omnis erroris experte conservant: 1) *Fons*, non naturæ sed gratiæ vires: 2) *modus*, sincerus quidem & genuinus sed imperfectus tamen: 3) *finis*, non meriti ullius, sed purus divinæ gloriæ ex debito nostro in constituto salutis ordine amplificandæ respectus: quippe quæ tria momenta lateant vel pateant potius in conditione, subjecti sc. hominis præcepta Dei servantis, si hic fide sit præditus ac justificatus, cum supposita fide 1) ponantur vires ipsa fidei accensione & corroboracione concessæ: 2) facile intelligatur finis sinceritas, siquidem homo gratis justificatus salutem suam nullo opere mereri potest: qui vero nihil mereri potest, & fidei corroboracione eget quotidiana adversus peccatum luctante, is 3.) non possit præcepta Dei *perfecte servare.*

Non minus commemorari merentur, quæ Autor ad Joh. II, 15, 16, 17 de *κοσμοφιλία* fugienda observat: ubi non solum emphasis ac parallelismus verborum ac *Φράσεων* ubertim traditur, sed etiam quatenus tum ipse mundus *φυσικῶς* & secundum substantiam consideratur, tum *τὰ ἐν τῷ κόσμῳ* sive res in mundo vel *necessariæ*, vel *utiles*, vel *superflua*, vel *plano noxiæ*, non amandæ sint, item quam late prohibiti hujus amoris subjectum & objectum *ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τῆ βίης* pateat, quod ejus causa in perversa lapsu hominum *φιλαυτίᾳ* ponenda sit, quod in summa sui inconstantia æternam tamen *τοῖς κοσμοφίλοις* miseriam sola viva fide in præceptorum Christi observandorum ordine statuque evitandam pariat, luculenter ostenditur, inprimisque in sæcundissima Porisomatium ex hac materia deductione discrimen inter *mundi amorem ordinatum ac moderatum* ita inculcatur, ut doceatur *moderate mundum amare* esse amorem mundi vitiosum a majori vitio seu ab extantiore *ἀσωτίᾳ* temperare; sed *ordinate amare*

amare esse vitio ab amore sejuncto soli Deo adhærere & hoc a-
mandi ordine omnia quæ in mundo non per se vana seu mala
sed a Deo & bona sunt, genuino usu ad solum Deum referre:
unde omnem mundi amorem bene ordinatum simul esse mo-
deratum, sed non omnem amorem moderatum esse bene ordi-
natum deducitur, & practica hæc materia 128 confectariis ad
Christianismi varios usus accommodatur.

Porro locus 1 Joh. II, 27 de Theodidascalia e Spiritus S.
unctione proveniente, quæ per *ψευδοπροφητείαν* vulgo vel ad pu-
blici ministerii, quod Deus in Ecclesia ordinavit, contentum &
neglectum trahitur, vel a profanis hominibus susque deque ha-
betur, ex professo ab utriusque generis abusu ita vindicatur, ut
ex una parte *ministerii Ecclesiastici* *osoribus Fanaticis* eam ne-
quaquam patrocinari, ex altera vero genuinum veritatis ac pie-
tatis studium excitare ac insigniter promovere demonstratur,
verbaque illa, quæ potissimum in perversum sensum detor-
quentur, *καὶ ἔχρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς*, pluribus evi-
dentissimis argumentis & *συναφείας* scopique Apostolici potis-
simum ratione hunc in modum explicentur: ut **QVISQUAM**
nimirum Antichristorum istorum, qui vobis ut lupi rapaces
ovibus insidiantur, suaque doctrinarum *ἑδελύγματα* pro singu-
laribus fidei mysteriis venditant, immo obtrudere volunt, **VOS**
tanquam adhuc rudes & ignaros, aut a veritate aberrantes ac se-
ductos, **DOCEAT**, nimirum nova dogmata antea nondum a
nobis Apostolis præcepta, aut potius mendacia v. 21, & quidem
cum dictatura quadam ac dominatu in conscientiam, ita ut un-
ctione vestra, per quam spiritus probare potestis, veramque
θεογνωσίαν habetis, posthabita, ab affectata ejusmodi pseudo-
didascali autoritate cæca obedientia post nostrum Apostolorum
obitum pendeatis: **HOC VOBIS NEQUAQUAM**
NECESSÈ EST, ἔχρείαν ἔχετε. Quæ postea B. Lutheri
» verbis ex Art. Smalcald. p. 332 illustrantur: Hoc in universum
» antiquus est Satanas ac serpens, qui etiam Adamum & Evam in
» Enthusiasmum conjiciebat, & ab externo verbo Dei ad spiritua-
» litates & proprias opiniones abducebat; id quod tamen & ipse
» per alia externa verba perficiebat: perinde ac hodie nostri En-
thu-

thufiafte externum verbum damnant, & tamen ipsi non filent, sed mundum garrulitatibus & fcriptionibus implent; quasi vero Spiritus per scripta & vocale verbum Apostolorum venire nequeat, sed per ipsorum verba & scripta primum veniat. Cur ergo non ipsi etiam omittunt suas conciones & fcriptiones, donec Spiritus ipse ad homines sine ipsorum scriptis & ante ea veniat, quemadmodum gloriantur, Spiritum se accepisse sine prædicatione Scripturarum, hæc tenus Lutherus. *Fanaticus* igitur Autori is proprie esse dicitur, qui institutione humana etiam recta posthabita, verbique divini scrutatione & meditatione neglecta commercium affectat cum Deo arcana inspiratione plenum; & quia hoc nec habet nec invenit, pro imaginationis suæ deceptione illud ipse fingit, ideoque intra se superbit, & per morbidos hosce animi affectus variis Diaboli illusionibus patet. Hujus erroris labyrinthus uti ab Autore pluribus ex II. 4. Porismatibus, quæ e. v. 27 deducuntur, detegitur; ita non minus profanorum ingeniorum in sola humana institutione, contempto divino Christinate, acquiescentium, eoque ipso Pharisaismum & Pelagianismum promoventium, pericula ingenue aperiuntur. Lectoresque circa *θεοδιδασκαλίαν* medio tutissimi ituri a dextra Pelagianismo, quo etiam impii *ἀμετανόητοι* pro *θεοδιδάκτοις* habentur, & a sinistra præcipitio fanatico in Scripturam sacram & ministerium Ecclesiasticum iniquo digne evitato, non aliam quærere *θεοσοφίαν* jubentur, quam qualem *θεοδιδασκαλία* in *θεογενείας* seu regenerationis ac renovationis ordine efficiat.

Plura adducere possemus laboris hujus circa varia doctrinæ Christianæ momenta specimina, si spatium id & receptæ nobis brevitatis ratio pateretur. Quare B. Lectorem ad ea, quæ circa loci c. III. v. 9, quo ex Deo geniti *ἀμαρτίαν ἔποιον καὶ ἐδύνασθαι ἀμαρτάνειν* dicuntur, difficultatem expediendam p. 441 seqq. quæ c. V. v. 6, 7, 8 ad *γνησώτῆρα* testimonii divini v. 7 adversus Arianorum strophas probandam atque declarandam a p. 676-701, quæ c. V. 16, 17 circa naturam *peccati ad mortem* & intricatam de *peccato in Spir. S. doctrinam* distinctis X propositionibus subjunctisque iisdem demonstrationibus, exegetis atque usibus explicandam inde a p. 727 ad 749 afferuntur, ablegamus.

SOME BRIEF OBSERVATIONS AND REFLEXIONS
on Mr. Whiston's Primitive Christianity reviv'd.

i. e.

*BREVES QUÆDAM OBSERVATIONES ET
Animadversiones in Whistoni nupera scripta, sub titulo
PRIMÆVUS CHRISTIANISMUS RESUSCI-
TATUS edita; Autore JO. EDUARDO,
Theolog. Doctore.*

Londini, impensis J. Lawrence & reliquorum, 1712, 8.
Plag. 6.

CUM doctrina de SS. Trinitate, & in specie de Deitate Salvatoris nostri præcipua quædam & necessaria pars sit Theologiæ, haut immerito Venerandus Autor, jam aliquoties in Actis nostris laudatus, in *Præfatione* harum Observationum magnum exitium Ecclesiæ suæ metuit a nuperis Whistoni scriptis, quibus doctrinam illam labefactare atque evertere conatus est. Suum ergo zelum contra illum æque ac alios, qui luculenta Scripturæ oracula ad probandam Deitatem Salvatoris nostri semper allegata vel non curant, vel aliter plane interpretantur, testatus, de his exempli loco adducit Dan. Whitbyum, ejusque Annotationes in loca Apostoli Phil. II, 6, Col. I, 15, Ariani favere ostendit, & refutat. Inter alia vero observat, Whitbyum verba, *ἔχ' ἀεπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ*, vertentem, *nolebat similis Deo haberi*, ex parte sequi Grotium, qui pariter verba illa ex phrasi in Liturgia Syriaca occurrente explanare conetur; quamvis parum ad rem, cum magna differentia sit inter *ἀεπαγμὸν ἀπαύξεν*, & *ἀεπαγμὸν ἡγήσασθε*. Grotium tamen & ulterius progredi, & comparare phrasin cum parallela Plutarchi, quam Whitbyus quidem non in illo, sed in Heliodoro invenisse, ibique idem significare ac *vehementer appetere* fateatur, & hoc sensu etiam apud Apostolum accipi debere, existimet. Sed phrasin Heliodori non eandem cum Paulina notionem habere ostendit Noster, (1) quod *ἀεπαγμα* Heliodori denotet rem vel objectum, *ἀεπαγμὸς* autem Apostoli actum ad

rem

rem pertinentem: (1) quod Heliodorus L. VIII c. 21 ἀρπαγμαίε ἡγεῖσθαι commutet cum ἀρπαγμα ποιῆσθαι, quod alia plane res sit: (2) quod ipso allegato loco pro ἡγεῖται in aliis Codicibus legatur ποιῆται: (3) quod sensus phrasos Heliodori L. VII c. 20 sit, violentem impetum facere, cum violentia aliquid profsequi. Nihil ergo phrasin illam facere ad propositum Whitbyi. Optimos interpretes locum Apostoli reddidisse, non rapinam existimavit clamare aequalitatem cum Patre, i. e. non alieni usurpatio, neque injuria, sed æquum & justum est. Similes locutiones Paulo aliisque Apostolis alias etiam solennes esse, ut Ζημίον ἡγεῖσθαι Phil. II, 7, 8, σκύβαλα ἡγεῖσθαι, ibid. ἀναγκάϊον ἡγεῖσθαι, Phil. II, 25, ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι, 2 Thess. III, 15 &c. His præmissis Rev. Autor scopum Animadversionum suarum declarat, id potissimum se agere dicens, ut auctoritatem, qua Whistonus in *Primævo Christianismo Resuscitato* (quem in Act. A. MDCCLXIV p. 26 sqq. enarravimus) ad doctrinam præsertim de SS. Trinitate evertendam nitatur, minus validam esse ostendat. In ipsis itaque *Observationibus* I. observat, Whistonum ad probandum, Salvatore nostrum creaturam esse in tempore factam, allegare priorem Epistolam ad Corinthios, quæ sub Clementis nomine circumferatur, Barnabæ Epistolam, Hermæ Pastorem, Tatianum, Athenagoram, Theophilum Antiochenum, Canones Apostolorum, Recognitiones Clementinas. Hæc tamen omnia scripta partim apocrypha, partim ob parum tutas & hæreticas opiniones, quas Auctores illorum foverint, & si Melitonem spectemus, imperfecta fragmenta, & nullius auctoritatis esse, testimoniis potissimum tam Veterum quam Recentiorum evincit. II. Epistolas Ignatii prolixiores plurimum apud Whistonum valere. Sed ipsum æque ac alios, qui pro diverso scopo modo breviores, modo prolixiores pro genuinis habeant, frustra auctoritate illarum niti, cum omnes corruptionis & interpolationis suspectæ sint. Isaacum Vossium adhuc juvenem, & antiqua MSta avide anhelantem, exemplum Epistolarum Ignatii in Bibliotheca Medicea inventarum in Angliam secum attulisse, & ipsius *Ἑρηνία* fecisse, ut illæ statim summa admiratione exceptæ sint. Usserium, quamvis

pag. 2.

3.

4. 5.

6.

8.

9.

2. 10. Vossii laqueo irretitum, tam obscure de illis loqui, ut sibi met ipsi non satisfecisse videatur. Eundem dissentire a Vossio circa Epistolam ad Polycarpum, cum pro fictitia illam habeat. Imo ipsum Vossium non negasse, quædam in illa occurrere, quæ suspectam illam faciant. Illum præterea, qui tam genuinas quam supposititias, quæ dicantur, epistolas legerit, facile intellecturum esse, has præ illis majora *γνησιότητι* indicia habere. Illas manifeste imperfectas & decurtatas esse. Primum librarium labori pepercisse, cogitantem, satis esse, si potiora describeret ex Epistolis illis, quas verisimile sit illum pro Ignatianis non habuisse, atque adeo non opus judicasse, *ἀκριβέστερος* in describendis illis versari. Non autem incredibile esse, quod Vossius atque Usserius imperfectum exemplar perfecto prætulissent, cum nullis facilius imponi possit, quam antiquitatis studio addictis.

11. Pearsonum, Cestriensem Episcopum, produxisse testimonia pro *γνησιότητι* illarum ex scriptoribus diversæ ætatis, sed non probare, easdem illas esse epistolas, quarum mentionem autores illi faciant. Totidem quoque testimonia pro Dionysii Areopagitæ scriptis, ab ipso Pearsono rejectis, produci posse. Sic & eundem Pearsonum multa loca allegasse pro Herimæ Pastore, cum tamen librum pro genuino non habeat. Reliqua argumenta ejus non esse alicujus ponderis; ipsumque ingenue fateri in Proœmio Vindiciis præmissis, spurias Ignatii Epistolarum partes a genuinis difficulter dignosci posse, & ipsas septem Epistolas interpolatas & corruptas esse. Porro illum Usserio circa Epistolam contradicere. Hisce præmissis, & aliorum de Epistolis Ignatii sententiis subjunctis, Noster de illis ita sentit. Nempe dubitandum non esse, fuisse aliquas Epistolas ab Ignatio conscriptas, cum Eusebius, Hieronymus, Athanasius & Chrysostomus mentionem illarum faciant; postea tamen illas misere corruptas & mutatas esse, & multa illis inserta, quæ & pio martyre indigna sint, & cum stylo & statu illorum temporum minus conveniant. Hinc & illos, qui paulo curatius illas examinaverint, illas maxima ex parte spurias pronunciasse. Ita fecisse Nicephorum, Anastasium, Magdeburgenses, Parkerum in Politia Ecclesiastica, & Cookum in Censura in Ignatium, & hunc

hanc maxime solidis argumentis illas esse supposititias probasse. III. Neque minus Constitutiones Apostolicas imbecillum esse argumentum, quo Whistonus nitatur; cum probabile sit, eandem, quæ Epistolas Ignatii, manum illas composuisse, vel ad minimum magnam Epistolarum Ignatii partem eundem cum Constitutionibus autorem habere. Hoc demonstrasse Ufferium, & in eandem sententiam discessisse Pearsonum. Eusebium præterea, Gelasium, secundum Canonem Sextæ Synodi Trulensis, Zonaram pro spuris illas habere, Photium male de illis sentire, & Bzovium ipsum, qui alias Clementi eas tribuat in notis ad L. V. c. 18, agnoscere quod loca in illis occurrant adulterata, nova, & eliminanda, tanquam præceptis Apostolorum contraria. Possesvinum denique, Bellarminum, Cotelerium, Blondellum simile de illis iudicium ferre. Whistoni vero pro *γνησιότητι* illarum argumentationem, quod alias Christus Ecclesiæ suæ certum aliquod Systema legum, quibus ducatur & regatur, non reliquerit, Rev. Autor confutat, scripta N. T. sufficientem & perfectam fidei & morum regulam, & modum, quo doctrinæ in illis propositæ sint, Systematico artificio longe præstantiorem, esse offendens, & præterea observans, non solum Scriptores Orientales laxiori & minus artificiali scribendi methodo usos esse, sed etiam optimorum Philosophorum paucissimos placita sua ad fixas artis regulas revocasse. Denique cum Whistonus ipse fateatur, multa loca in Constitutionibus esse spuria, & tamen dicat, se in versione sua illa omittere, & genuinis supplere, quærit Noster, quis ipsum solum in hac causa iudicem constituerit. Ipsum quoque non accuratum esse in versione sua sive Ignatii sive Constitutionum, mutare verba pro lubitu, & in doxologiis *ὁ* pro *καὶ* ponere, observat. IV. Whistonum contra Papisimum sæpe zelum suum declarasse, & iam defendere Constitutiones Apostolicas, Recognitiones, & alia spuria scripta, quæ Pontificiorum praxi & ceremoniis faveant; idololatriæ se cum illis reum facere, cum non minus Deum Patrem tanquam supremum Deum, quam Filium & Spiritum S. tanquam inferiores Deus divino cultu prosequendos esse doceat; & ad Anti-Christum pertinere, juxta 1 Joh. II, 22, 23. V. Whistonum plus vice

p. 15.

15.

17.

18 sq.

20.

21.

22.

23.

25.

26.

23.

- simplici profiteri, quod non sit Socinianus, & tamen dogmata
 illorum tueri. VI. Eundem in allegationibus suis valde esse par-
 tium studiis addictum, & arbitrarium, nec solummodo obtru-
 dere nobis spuria Herimæ, Barnabæ, Clementinarum Constitu-
 tionum & Recognitionum scripta, & Canones Apostolicos, sed
 etiam Tatiani, Athenagoræ, Theophili Antiocheni, Irenæi, O-
 rigenis, Justini Martyris &c. testimonia. Rationem vero, cur
 illos præferat Athanasio, Hilario, Epiphanio, Hieronymo, Chry-
 sostomo, Augustino, Optato Milevitano, Basilio, Gregorio Nyf-
 seno, & Nazianzeno, Vincentio Lirinensi, Cyrillo Alexandrino,
 Isidoro Pelusiotæ, Concilii item Nicæni Patribus plus quam tre-
 centis ex omnibus Christiani orbis partibus selectis, aliam dare
 non posse, quam quod illorum autoritatem ex suis præjudiciis
 æstimet. Rursus illum in ipsis Scriptoribus Ante-Nicænis multa
 omittere, quæ Arianae doctrinæ contradicant, Bullo & Petavio
 31 sqq. in magno numero observata; quibus Noster loca ex Constitutio-
 nibus Apostolicis & Epistolis Ignatii, quibus imprimis nicitur
 Whistonus, addit, & quædam Ignatii testimonia, quæ in suam
 sententiam allegat Whistonus, sensu orthodoxo exponi posse,
 40 sqq. exemplo quodam ostendit. VII. Whistonum, quamvis pro-
 vocet ad Patres Ante-Nicænos, tamen excipere Clementem A-
 lexandrinum, & Tertullianum; illum quidem, ut putat Noster,
 quod multa luculenta de Divinitate Christi testimonia habeat,
 hunc vero, quod in Apologia adv. Gent. asserat, verbum ejus-
 dem esse cum Patre substantiæ, & Patrem & Filium unum esse:
 quod librum de Trinitate scripserit, & in libro adv. Praxeam
 pariter doctrinam de Trinitate defendat. VIII. Nonnulla Pa-
 44- trum testimonia male a Whistono selecta esse ad probandam
 45. 46. doctrinam, quam defendat. Talia esse Origenis, Irenæi, La-
 ctantii, Arnobii, Minutii Felicis. Priores enim duos multos er-
 rores habuisse, posteriores vero libros suos scripsisse, antequam
 principiis Christianæ religionis recte imbuti, & in Scripturis
 exercitati fuerint. IX Whistonum in genere male agere, quod
 47. Patres ad firmandas opiniones suas alleget. Illos dissentire &
 a semet ipsis & ab aliis, esse obscuros, & ut videatur, industria lo-
 qui incaute, & multa obiter saltem proferre. Athanasium ipsum

non semper accuratum esse. Quo antiquiores Patres sint, eo minus nos autoritate illorum niti posse, cum ut plurimum ex Philosophorum scholis egressi corruptas inde notiones secum attulerint. Neminem illorum esse, qui non falsas in religione opiniones habuerit. Præterea scripta Patrum in illorum manus incidisse, qui illa corruerint. In controversia de Trinitate Patres non intellexisse terminos, quibus usi sint, vel ad minimum modo hoc modo alio sensu usurpasse. Patere hoc ex diversa acceptione vocabulorum *ἰσότης* & *ὑπόστασις*. X. Ut Patrum modus explicandi semet ipsos ita sæpe sese habeat, ut de vera illorum sententia iudicium formare, atque illam fidei nostræ fundamentum facere nequeamus, ita illis, qui testimonia illorum adducant, solenne esse, ut male illa in causæ suæ patrocinium interpretentur. Ita non solum processisse Doctores Pontificios, sed inter Anglos etiam Thorndickium, Dodwellum, Bullum, Whistonum, & Grabium. XI. Pariter Canones & Concilia in rebus Theologicis parum præfidii nobis dare posse. Editores illorum inter se non convenire, quinam veri, quinam adulterati sint, & multo minus adhuc in explicationibus eorundem consentire. Canones quoque unius Concilii contradicere Canonibus alterius Concilii, & Annotationes in Canones sæpe sensum illorum pervertere. XII. Optimam ergo & tutissimam viam esse Scripturam Sacram iudicem nostrum facere. Quam etiam ut solam pro illo agnoscamus, Rev. Autor ultimo loco prolixè hortatur, & in Whistonum, Canonem Scripturæ imperfectum esse, asserentem invehitur.

P. 48.

49.

50.

51.

55.

56.

57.

59.

60. 199.

VITRIARIUS ILLUSTRATUS, SEU INSTITUTIONES JURIS ROM. GERM. ANTEHAC A PHILIPPO REINHARDO VITRIARIO 3to editæ, nunc vero denuo revise & novis Notis auctæ a JO. FRIDERICO PFEFFINGERO, Equestris Academiæ Lüneburgensis Inspectore & PP.

Tomus I.

Gothæ, sumptibus Jacobi Mevii, 1712, 4.

Alph. 8.

Quod

Quod longo tempore post restauratas literas inexcultum, inimo ex Academiis in Imperio nostro proscriptum fuit, Juris publici studium, id majori industria hoc seculo tractari merito lætamur. Verum plurimi Germanorum juris periti opus desiderarunt, ex quo omnia, quæ ad nobilissimam hanc disciplinam pertineant, faciliore labore hauriri possent. Namque licet nobis sit librorum copia, ex quibus genuina Germanorum juris fundamenta peti posse videantur; ab aliis tamen patriæ historia omiſſa, ab aliis vero leges peregrinæ copiose sunt adductæ, quibus nostra Jurisprudencia mirum in modum corrumpitur. Quo nomine diu est, quod optaverint eruditi, ut tam historiz, quam legum peritus absolutius opus aggredereetur, quod harum elegantiorum literarum amantibus satisfacere posset. Idem fuit jam per quinque & quod excurrit lustra institutum Consultissimi *Pfeffingeri*, qui etiam omnibus adhuc palmam præripere visus est; prout jam eruditi confessi sunt, doctissimi Autoris nostri operam copiosos *Limnæi* commentarios superare, quos etiam ob τὰ ἀλλότρια, quæ inseruit, haud commendat. Jam novæ eique tertix editioni prioribus, quoad tertiam partem auctiori, addidit, quæ adhuc desiderari potuerunt, & quod multæ sit lectionis, prodidit. Expositum quidem jam fuit *Pfeffingeri* nostri propositum in Actis nostris Anni 1699 Mense Augusto p. 36r, nihilominus tamen de nova hac editione aliquid hic etiam commemorandum esse existimavimus. Non plures quam XV prioris Libri Tituli sunt, qui lucem adhuc adspexerunt, ex quo integri laboris moles potest cognosci. Agitur hisce titulis de Jurisprudencia publica in genere & in specie, de Principiis Juris publici, de Imperatore ejusque definitione, de modo perveniendi ad Imperium, de Capitulationibus & Coronatione, de modis, quibus Imperator esse definit, de Rege Romanorum, de Vicariis, de Statibus Imperii, de Matricula eorum, de Electoribus Imperii universis & tandem de Principibus imprimis ecclesiasticis, quæ argumenta summa industria explanat, & Excellentissimi *Vitriarii* elegantissimum compendium innumeris novis rebus, scitu perquam utilibus, auget Consultissimus Autor noster. Id imprimis se egisse ipse proficitur;

tetur, ut media inter eos via progrediatur, qui Imperatorem Monarcham absolutum existimant, & mundi (quidni Germaniæ?) Dominum esse arbitrantur, ac illos qui eum tantum administratorem Imperii fingunt. Omnia optimis & æqualium & recentiorum scriptorum testimoniis confirmat, & sano consilio a multorum abhorret negligentia, qui ad libros sæpe ne visos quidem provocant, magnisque erroribus materiam subministrant. Noster potius accuratus est in allegandis autoribus adeo, ut non solum capita & sectiones vel paragraphos citet, sed plerumque paginas addat, quo satis ostendit, se maxima industria nullum apposuisse Autoris nomen, quem non ipse evolvisset.

Agit Tit. II de Principiis, quibus solida publici juris notitia nititur, in quorum numero cum consuetudines sint in Imperio observatæ, uberius de illis agit Consultissimus Autor, quoniam bonos mores plus apud Germanos valuisse, quam alibi bonas leges, etiam Tacitus confessus est. Legum Salicarum, Alamannorum, Bojoariorum, Saxonum, Burgundionum, Ripuariorum, aliarumque præcæ Germaniæ gentium, historiam exponit, & post hæc ad leges literis traditas se convertit. Occurrunt primo Recessus Imperii, quos summa industria ab ipsis Francorum temporibus ad Alberti Primi Imp. (an. 1299) Imperium recenset. Quare Indicis loco poterit esse hic Celeberrimi Autoris labor, ex quo cognoscatur, quid in Imperii comitiis a primis statim ejusdem incunabulis circa Regum Electionem, Tutelam, Negotia cum Romanis Præsulibus, bella, pacificationes, Jura Procerum, & similes statum Regni publicum concernentes res, actum sit. Desinit postea, quis in Germania lege: omnes Imperii Cives obligantes possit ferre, & pari diligentia prodit, quid in Aurea Bulla, Pace Religiosa, Profana & Westphalica notatu dignum sit. Illustrat imprimis historiam ac ex optimis antiquioribus & recentioribus scriptoribus sua derivat. §. 15 not. a *Degenhardi Pseffingeri* post alios meminit, qui Friderico Electori Saxoniæ a consiliis fuit, atque quum Lutherus fidei & religionis res reformaret, tantum valuit, ut ipse Leo X Pontifex in literis ad eum datis scripserit: Martini temeritatem ipso potissimum rem juvante ipsoque bono Consultore tolli posse; ad quod illum maxime adhortatur.

P

Tit. IV,

Tit. IV, quum de Titulis Imperatoris sibi agendum sumptit, de *Augusti* elogio multum disputat, omnesque ex veteribus Germanorum Regibus nominat, qui illo usi deprehenduntur. Explicat difficillimum historiarum momentum, quomodo Imperium Romanum translatum sit ad Germanos, item quid, Carolo Crasso Imperatore extincto, usque ad Ottonis I tempora cum rebellibus Italis, Berengario imprimis, actum sit, & quid de Patrimonio Petri, prout dicitur, notandum, observat. §. 5 Caroli Magni jus in Imperatoris Romani titulum deducit, exorsus suam narrationem ab Augustuli ultimi Occidentis Imperatoris imperio: describit barbararum gentium in Italiam incursiones, Longobardorum regnum, Pontificum cum ipsis lites, Francorum bella, Caroli victoriam & ipsius proclamationem a S. P. Q. R. factam. Disputat contra Bellarminum, qui opinatur, translationem Imperii Romani in Francos Romano Præsuli deberi, statuitque, Caroli Imperium in *Romam* coepisse A. 774 cum Patriatiu, inde subactis Beneventanis A. 786 fuisseque anno 788 Græcis, insignia sensisse incrementa, & transmissis ei A. 796 Clavibus Confessionis S. Petri & Vexillo urbis Romæ, additis precibus, ut mitteret, qui Populum Romanum in fidem per sacramentum reciperet, tum per inaugurationem etiam solennem anno 801 publice declaratum, tum tandem per transactionem cum Græcis Imperatoribus confirmatum fuisse. Notatu digna sunt, quæ §. 9 lit. b de vocibus *Dei gratia* in medium profert, ubi non solum Germanorum Reges omnes numerat, in quorum Diplomatis elogium illud occurrit, sed & de Principibus, Episcopis & Comitibus agit, qui antiquissimis temporibus illis uti deprehenduntur, uti ex multis tabulis apparet, licet hodie Comites ab iis abstineant.

Tit. V occurrit Imperatorum, qui a Carolo Magno ad gloriosissimum Josephum usque Imperio præfuerunt, historia, summo utique studio elaborata, cui Genealogiam Caroli Magni & Regum Francorum quinque Tabulis comprehensam, Imp. item Carolingorum & Saxoniorum addidit. In Tit. VI exhibetur, quid de Electione Imperatoris notandum. §. 4 in notissimam Politicorum inquit questionem: num Electio Successione præstantior sit? & Autorum utriusque partis argu-
men-

menta recenset, §. 14 sequ. ceremonias describit, quibus Imperator eligi solet, & quid in Invictissimi Josephi electione actum sit, imprimis exponit. Tit. VII §. 6 variorum de statu Germanici Regni mixto, sive de forma hujus Imperii irregulari opiniones affert. Tit. VIII §. 2 Insignia Imperialia, coronam, gladium, annulum, sceptrum, pomum & pallium Regale describit. Lit. s de Juramenti formula *per Deum & Sanctum Evangelium* agit, quæ in locum veteris formulæ jurandi, *per Deum & omnes Sanctos*, successit, qua occasione Solymanni Turcici Imperatoris juramentum adducit, quo se obstrinxit, quum foedus cum Johanne Hungariæ Rege iniret, his verbis: „Juro ad omnipotentiam Dei Altissimi omnipotentis, Sanctitatem, splendorem, & bonitatem Divinitatis suæ, & firmamentum, Cœli, Solem, Lunam, Stellas, Terram, & superficiem Terræ, ac ad Regnum & sanctissimum Muhametem, Proavum, Avum, Patrem, Matrem & lac maternum, ac panem meum, gladium, animam, & vitam meam, ac omnem Bozerimannorum circumcisorum salutem, quod Te, fratrem meum juratum, Johannem videlicet, Regem, quaque necessitate non derelinquam. Lit. y controversiam exponit: cui inter Germanorum Episcopos jus inaugurandi Regem competat? inter Moguntinum & Coloniensem Electorem graviter agitatam, & adducit suavem concordiam A. 1657 initam, qua lis illa finita fuit. P. 905 monet, quod defuncto anno 1711 Josepho Imp. nondum potuisset constare, quis in ejus locum Imperii throno admovendus foret; quare ea, quæ de electione, capitulatione & coronatione Imperatoris, eo tempore adhuc eligendi, hodie regnantis Invictissimi Caroli VI dicenda essent, ad addenda libri distulit, in quibus ista fusius se expositurum promittit. Tit. IX §. 4 rationes profert, quibus innixi quidam J. P. Doctores Imperatorem deponi posse negant, alii autem affirmant. Tit. XI non solum copiosiore, quam antea, stylo persequitur, quæ de Majoribus Domus & Comitibus Palatinis veniunt notanda: sed etiam vitas & res gestas singulorum Comitum Palatinorum, *Everhardi, Hermannii I, Ezonis seu Erenfriedi, Ottonis, Heinrichi Dn. de Laccu, Sigfridi, Wilhelmi, Hermannii II, Conradi, Heinrichi Ducis*

Saxonia, Ludovici Bavari & Ottonis Illustris, a quo Serenissimi Duces Bavariz ac Comites Palatini descendunt, explicavit. Multa sane occurrunt observatu digna hoc titulo, inprimis hanc Comitum Palatinorum historiam summa industria conscripsit Consultiss. Autor, & e variis antiquis monumentis collegit ea, quæ frustra apud alios quæsieris. §. 3. literas adducit, quibus Serenissimus Johannes Wilhelmus, Palatinus Elector, & Potentissimus Poloniarum Rex, Fridericus Augustus, ratione Electoratus Saxonici, demortuo Josepho Imp. Vicariatus officia se suscepisse monuerunt. §. 4. de origine hujus juris agit, statuitque, Vicariatus jus esse partem dignitatis Comitis Palatii, & quum Germanorum provinciz duplici Jure uterentur, *Francico* seu *Suevico* atque *Saxonico*, inde evenisse affirmat, quod Palatinus Comes Rheni a reipublicæ primordiis Vicariatum per terras juris Francici, & Palatinus Comes Saxoniz per terras juris Saxonici exercuerint, hodieque exercent. P. 975 charta adducitur, qua Carolus IV Imp. anno 1374 Wenceslao Saxoniz Electori ejusque ex fratre Ottone nepoti, Alberto, atque Erico IV Lauburgico facultatem uniendi terras suas concessit, ea lege, ut sibi invicem, si sine mascula prole decedant, succedere debeant. §. 7. illos recenset Reges, qui per absentiam suam alios constituerunt Vicarios Imperatoris, quam Palatinum aut Saxonem, ostendit tamen, quod illis, absente etiam Imperatore, jus Vicariatus competat, & inprimis Saxonis jus defendit. Tit. XII in describendo Statuum Imperii caractere specifico versatur, probatque ex solo voto & sessione in Comitibus Imperii Statum Imp. cognosci. Initio Tit. XIII eleganter de Archi-officialibus Imp. agit, §. 1. quid in nono Electoratu actum sit, exponit, & §. 3. sequ. difficiliorem de origine Electorum controversiam feliciter examinat. Tit. XIV singulos Electores describit, §. 7. de Archi-Cancellariis agit, & catalogum addit omnium Cancellariorum Imperii, qui eodem munere a Carolo M. temporibus ad Fridericum II usque defuncti sunt, ex quo constat, ab ætate Heinrici Aucupis Præfules, qui Moguntinz sedi præfuerunt, ut plurimum etiam Cancellarii munus in negotiis, quæ ad Regnum Germaniz pertinent, administrasse. Tit. XV §. 5. quatuor

quæ-

quæstiones ventilat, quæ non vulgarem in Germanorum jure publico habent usum. Prima est: quo tempore Episcopi Jurisdictionem in Clericos ab Imperatoribus obtinuerint? Quod paulo post abjuratum a Principibus Idolorum cultum factum esse affirmat, quum translatis in Ecclesias bonis secularibus, jam Arcadio & Honorio Impp. extraordinariam & subsidiariam, aut etiam cum ordinario magistratu seculari concurrentem, jurisdictionem ipsis competiisse constet, & l. 7 & 8 C. de *Episcopal. Audientia*, l. 29 eod. *Novel. 86*, Sozomenus L. I *Hist. Eccl. c. 9* documento sint. Secunda est quæstio: quando secularia bona & eorum intuitu Jurisdictionem Secularem consecuti sint? Qua occasione Regum Franciæ atque Germaniæ in clericos munificentiam recenset, & quid ab illis, qui post Clodovæum Magnum usque ad Heinricum Aucupem Franciæ & Germaniæ præfuerunt, donorum in Clericos sit collatum, ex scriptoribus coævus & diplomatibus exponit, ex quibus apparet, jam Francorum ætate Præsules non pauca bona secularia proprietatis jure possedisse, exemptisque a seculari Jurisdictione eorum ecclesiis, nactos esse in Subditos atque Vasallos potestatem judicariam, quibus pedetentim, sub Saxonum imprimis Imperio, sic dicta *regalia*, cudendæ monetæ, exigendi vectigalia, exstruendi castra & munimenta &c. accesserunt, ex quibus tandem *Superioritas Territorialis* constata. Tertia est quæstio: quando Episcopi imperialis banni sive Superiorit. Territ. facti participes? quæ ex antecedentibus facili deciditur negotio; ut & quarta: quando Comitiorum juribus frui cœperint? §. 8 de *Advocatis Ecclesiarum* agit, quibus non solum defensionem sed jurisdictionem etiam competiisse probat. In sequentibus singulorum Archi-Episcoporum, Episcoporum, Abbatum & Abbatissarum historiam atque jura exponit eleganter. §. 18 explicat controversias, quæ ante aliquot annos circa electionem atque jus protectionis sive *Advocatiæ* Abbatissæ Quedlinburgensis motæ fuerunt, & §. 19 de Episcoporum Electione agit, Regumque circa eandem jura exponit atque defendit, quibus tractationem de *Concordatis Nationis Germanicæ*, *Annatis* & *Pallio Episcopali* addidit.

Appendicis loco Invictissimi Caroli VI Capitulatio adje-

est, qua huic Commentationi finem Autor imposuit. Nos nihil magis optamus, quam ut brevi tempore doctissimi hujus operis continuatio prodeat.

*INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ, AD
faciliorem veterum ac recentiorum Philosophorum lectionem
comparatæ, opera & studio V. Cl. EDMUNDI PUR-
CHOTTII, Senonensis, Juris Licentiati, & in Univer-
sitate Parisensi emeriti Philosophiæ Professoris. Editio
tertia locupletior. Tomus primus, complectens
Logicam & Metaphysicam.*

Lugduni, apud Antonium Boudet, 1711, in 12 reg.

Alph. 1 plag. 2.

QUæ in vulgaribus Philosophiæ veteris systematibus pertra-
ctari solent, ea Autor Clarissimus eodem ordine persequitur,
sed ita ut ubique principiis *Cartesii* utatur. Æmulatur vero
quodammodo methodum Geometrarum, ita ut in singulis ca-
pitibus terminis explicatis propositiones subjiciat, probationibus
suis munitas, & hinc inde corollaria inferat. In Præfatione de
sectis illustrioribus Philosophorum discurrit, & Philosophiam
scholasticam disputatricem & contentiosam vocat, quæ sermo-
nis barbariem secum in scholas invexerit. Generalia disciplina-
rum omnium principia tradere intendit, quibus per biennium
eruditi inoffenso pede ad secretiora arcana disciplinarum natu-
ralium & ad facultates superiores progredi possint: metaphysi-
cas vero subtilitates, vel minutias physicas, vel inutilitates Mathe-
maticas studiosius consèctari, inanem gloriam & laborem inu-
tilem judicat. Ea potissimum sectari decrevit, quæ ad utilitatem
communem & ad Dei inprimis ac nostri notitiam virtutumque
nostrarum augmentum quidpiam conferre videbuntur. Proœ-
mium in quatuor capita distinguit. Primo docet, quomodo in-
vestiganda veritas, quæque Philosophiæ operam daturo sint
prænoscentia: ubi pleraque ex *Cartesii* Meditationibus repetun-
tur. Secundo de nomine, notione & existentia; tertio de ori-
gine & causis; quarto denique de divisione seu partibus Philoso-
phiæ

phia agit. Specialiora non addimus, cum aliunde jam satis nota sint.

Logicam Autor more consueto dividit in quatuor partes; quarum prima de perceptione vel idea; secunda de iudicio & enunciatione; tertia de ratiocinatione; quarta de methodo agit. Quid sit idea, per se clarum esse arbitratur, ita ut facilius intelligatur, quam definiatur. Ait tamen, eam esse primam cogitationis speciem, qua quidpiam concipitur tantum, nihil autem de eo affirmatur, vel negatur. Duas etiam distinguit perceptionum species. Alteram *intellektionem puram*; alteram *imaginationem* vocat. Illa citra speciei corporeæ subsidium mens quidpiam cognoscit; hac vero imaginem in cerebro veluti depictam percipit. Discrimen exemplo edocet. Nimirum imaginatio 10000 hominum clare ac distincte simul representare nequit: intellectus tamen purus discrimen illud accuratissime novit, quia numerus ille per calculum determinari potest. Disquirit hinc de idearum veritate ac falsitate; universalitate, particularitate ac singularitate (ubi *Porphyrii* doctrinam de quinque terminis universalibus exponit;) de distinctione & claritate idearum; de categoriis cum *Aristotelis*, tum recentiorum; tandemque de idearum signis seu nominibus, quibus exprimuntur. Veritatem idearum consistere ait in sola consensione cum re percepta: *universalem* vocat, quæ multa exhibere potest singularia, sive actu existentia, sive tantum possibile; *particularem*, quæ rem singularem, sed indeterminatam representat; *singularem*, quæ rem singularem & determinatam exhibet. Claram cum *Cartesio* dicit, quæ lucet per se ac sola mentis attentione innotescit; distinctam vero, quæ quidpiam ab omnibus aliis ita sejunctum exhibet, ut minime cum iis confundi possit; *obscuram* denique, quæ menti attendenti non statim liquido apparet; & *confusam*, quæ multa simul permiscet. De *Categoriis Aristotelis* definitiones vulgares affert; actionem tamen & passionem clarioribus terminis defini posse negat. De idearum signis dum agit, non modo octo partes orationis Grammaticorum definit, sed & synonymorum, homonymorum & analogorum indolem expendit. Iudicium duplici modo confide-

fiderat, vel prout in mente existit, vel prout verbis effertur. Priori modo ipsum definit per secundam cogitationis speciem, qua consentientes ideas per affirmationem conjungimus, repugnantes vero per negationem sejungimus. Fontes errorum in judiciis constituit partim præjudicia, partim præcipitantiam. *Præjudicium* vocat anticipatum quoddam judicium ex sensuum præsertim impressionibus ortum: *præcipitantiam* vero præceptum & inconsideratum de re ignota, vel non satis explorata judicium. His addit vitiosam hominum locutionem & sermonis ambiguitatem. Remedia errorum tria præscribit: 1. mentem esse exuendam præjudicatis opinionibus, nec in posterum quicquam admittendum esse tanquam verum, quod non maturo prius examini fuerit subjectum: 2. præcipitationi medendum esse cunctatione & diligenti ad ideas attentione: 3. voces singulas esse definiendas, quibus utimur, & ab iis, quibuscum agimus, ut idem præstent, postulandum esse. Judicium verbis prolatum enunciationem vocat, de cujus natura, proprietatibus, (quantitate scilicet, qualitate, oppositione, conversione, veritate ac falsitate,) speciebus, consueto more tractat, & doctrinam de definitione ac divisione tandem subjungit. Ratiocinationem per tertiam cogitationis speciem definit, qua judicium aliquod ex prioribus aliis inferitur. Si verbis exprimitur, argumentationem appellat, quæ ipsi est oratio ad exprimendam ratiocinationem instituta. Hic doctrinam syllogisticam proponit, legens in primis vestigia Autoris Artis cogitandi, ex quo per artem combinatoriam modorum arguendi numerum demonstrat. Invenies etiam ibidem doctrinas veterum de reductione syllogismorum secundæ ac tertie Figure ad primam, de inventionem medii seu locis dialecticis & de fallaciis Sophistarum. Methodum definit per viam & rationem inquirendi veri, quod adhuc latet, & illius explicandi, cum jam inventum est. Illam analyticam; hanc syntheticam appellat. Utriusque regulas quasdam proponit passim prostantes. Tantum de Logica.

Metaphysicam (quam & Philosophiam primam vocat) in duas partes, Ontologiam scilicet atque Pneumatologiam, distingu-

stinguit. In illa, de ente & modo entis generatim dicit, mox de attributis tum ipsi enti, tum entis modo communibus, hinc de attributis soli enti propriis, tandemque axiomata ex primis entis generatim attributorumque illius ideis conflata subjungit. In hac de spiritu agit, tum infinito, nempe Deo, tum finitis, angelis nimirum ac mente humana. Entis attributa tantum unita explicat, modoque (quod ab omnibus hactenus fieri consuevit) satis obscuro; disjuncta prorsus insuper habet. Axiomata octo recenset, nimirum 1 quicquid in idea clara & distincta rei alicujus comprehenditur, id de ea re certissime posse affirmari: 2 quicquid clare & distincte concipitur, id vel existere, vel existere posse: 3 nihilum non posse esse ullius rei causam: 4 nullam rem aut perfectionem existentem habere posse nihilum pro sua causa: 5 quicquid est perfectionis in aliqua re, id in prima totaque illa causa vel formaliter, vel virtualiter contineri: 6 corpus neque aliud corpus movere posse, nisi ab alio prius moveatur: 7 non minorem causam requiri ad rem conservandam, quam ad illam primum producendam: 8 eam esse vim evidentiae, ut non solum verum patefaciat, sed etiam falsum admota luce veritatis detegat. Pneumatologiam Autor dividit in tres sectiones: prima earum de Deo, secunda de angelis, tertia de mente humana agit. De Deo octo potissimum explicare conatur, nempe 1 quid Dei nomine in mentem omnibus veniat, & quomodo a nobis cognoscatur: 2 quibus rationibus existentia Dei demonstratur: 3 quid sit immensitas ac aeternitas: 4 quid infinitas: 5 quid praescientia, & qualis voluntas Dei: 6 quanam de creatione, & 7 de conservatione atque providentia, tandemque 8 de concursu divino tenenda. Per vocem Dei omnibus denotari eus omni perfectionum genere cumulatissimum contendit, & hanc ideam neque adventitiam, neque factitiam esse, argumentis Cartesianorum probat. Argumenta, quibus existentiam Dei probat, in metaphysica, physica & moralia distinguit. Ad priorem censum refert argumenta Cartesii ab idea Dei innata & ab existentia necessaria in idea entis perfectissimi contenta desumpta: quibus addit tertium D. *Thomae* in differentia entis necessarii & contingentis fundatum. Concludit nempe S. *Thomas* ab existentia contingentium ad existentiam necessarii, quamvis hoc

argumentum non sufficienter evolvatur. Inter argumenta physica primo loco comparet, quod corpora organa sensoria ferientia vel voluptatem, vel dolorem in nobis excitent, non tanquam causæ physicæ, sed saltem ut occasionales. Unde supponi arbitratur, ad hoc phænomenon explicandum, ens aliquod, quod talem legem constituerit, ut quosdam corporis motus dolor, quosdam voluptas consequatur. Alterum est *Aristotelis* a motu corporum ad primum motorem concludens. Tertium est *S. Thomæ* ex causarum efficientium serie deductum & inde ad causam omnium primam ascendens. Inter moralia primo loco comparet, quod desumitur a finibus rerum. Alterum ex artibus & inventis non pridem apud homines notis mundi in tempore ortum infert. Tertium periculum urget, in quod se conjiciunt Athei, nullo ex sententia sua lucro sperando. Attributa divina pleraque, puta unitatem, simplicitatem, spiritualitatem, immutabilitatem, veracitatem, bonitatem, justitiam, misericordiam, immensitatem, æternitatem, infinitatem cum *Cartesians* ex summa Dei perfectione concludit. In scientia, voluntate & omnipotentia Numinis explicanda *D. Thomam Aquinatem* sequitur. De creatione docet, 1 solum Deum esse increatum, quia solus est ens perfectissimum, ubi contra possibilitatem creationis mundi ab æterno disputat: 2 creaturam posse esse causam occasionalem creationis, quia fieri potest, ut Deus aliquam creaturam producat ad votum alterius: 3 nullam creaturam virtute propria aliquid creare posse, quia nihilo esse non potest dare. Conservationem pro continuata creatione habet & sine ea creaturas in esse suo perseverare non posse censet, quia existentiam a voluntate Dei habent. Quæ de providentia & præscientia Dei habet, non abhorrent ab iis, quæ vulgo de hac materia traduntur. Concursum vero divinum his propositionibus explicat. Nimirum 1 Deum corpora omnia movere physice, quia omnem motum iisdem tribuit: 2 motionem corporis non esse actionem Dei a creatione & conservatione corporis distinctam, quia est successiva corporis in diversis locis conservatio: 3 Deum physice movere intellectum creatum, quatenus ipsum indefinenter illuminat, quia movere intellectum idem est ac ipsum determinare ad percipiendum. 4 Deum voluntatem creatam physice movere & præ-

& præmovere præmotione generali, qua nempe ad bonum generatim contendit, cum creatura nihil, adeoque nec hanc propensionem ad bonum habeat a se ipso: 5 Deum etiam physice movere voluntatem humanam motione speciali per gratiam ad actus bonos & supernaturales fidei, spei ac charitatis, quia operatur in nobis & velle & perficere pro speciali sua benevolentia: 6 Deum movere voluntatem humanam motione speciali ac morali, quia modo justæ suæ vindictæ, modo misericordiæ exempla nobis ob oculos ponit, modo sacrorum præconum ministerio ad meliorem vivendi rationem nos adhortatur: 7 Deum concurrere cum voluntate creata ad singulos actus illius, quia in singulis momentis mentem in esse non inodo simpliciter, sed etiam in esse tali, nempe in esse volentis conservat, & ad illius votum organa corporea disponit, ut ipsi obsequantur: 8 Deum non præmovere physice præmotione speciali, ut statuunt *Thomistæ*, voluntatem creatam in actibus liberis, quia alias eam ad peccatum determinaret: ubi & in sequentibus contra *Thomistas* de præmotione physica fusius disputat. De angelis pauca tradit, tum quia hoc argumentum non plane philosophicum est, tum quia magna ex parte conjecturis potius, quam veris rationibus est subnixum. Examinat definitionem angeli scholasticam, qua esse dicitur spiritus creatus, suo modo completus, & deinde ad quæsitam nonnulla, nempe utrum angelorum existentia ad fidem Christianam pertineat nec ne, an existentia angelorum ratione naturali demonstrari possit, num angeli ante mundum corporeum fuerint conditi, num diversæ angelorum species a Deo fuerint procreatæ, num singulis hominibus datus sit angelus custos, num angeli sint in loco, num moveri possint, num visibilia simul & invisibilia cognoscant, qua ratione sese invicem alloquantur, vulgata responsa subjicit. De mente denique humana disquirat, quid ea sit, quomodo se ipsam cognoscat, an demonstrari possit immortalis, quid sit intellectus, quid voluntas & libertas, quid habitus naturales. Animam definit per substantiam spiritualem & cogitantem, ad imaginem & similitudinem Dei creatam. Spiritualitatem corporis probat, qua notionem substantiæ cogitantis & substantiæ extensæ sunt diversæ,

ita ut una alteram positive & complete excludat. Mentem humanam cognoscere se ipsam per sensum intimum ait, quò sibi conscientia est existere se & cogitare. Vitam ejus consistere in cogitatione, cum Cartesianis statuit. Ipsam immortalem esse probat, quia a corpore sejuncta subsistit & vivit, nec 2 inferioris conditionis est, quam alia inferioris ordinis substantia, etenim e. gr. ramum a trunco avulsum, etiam combusto trunco debere remanere. Addit 3 consensum omnium sanæ mentis hominum & quod impiorum in hac vita sæpe sint prospera, piorum autem sinistra fata. Negat in nobis extare intellectum agentem, quia mens fabricare nequit ideas, antequam percipit: mentem adeo humanam extrinsecus ideas recipere, nempe a Deo, quia ab objectis in eam immitti nequeunt. Defendit ideas innatas inducti-
one plurium exemplorum usus & quatuor modos percipiendi, quos *Malebranchius* in opere de inquisitione veritatis commemorat, explicat. Ideas adventitias vel nullas esse pronunciat, vel falsas aut confusas; factitias ex innatis componi, vel ex conjunctione sensationis intinæ cum idea clara produci. Voluntatem cum Scholasticis definit per facultatem, quæ bonum generatum ab intellectu exhibitum prosequitur & averfatur. Libertatem duplicem distinguit, quarum altera est libertas a coactione, altera a necessitate inclinationis naturalis. Priorem menti tribuit; posteriorem minus. Judicium cum *Cartesio* ad voluntatem refert, non ad intellectum & omne judicium voluntarium pronunciat. Denique habitum appellat qualitatem primæ speciei advenientem potentiz eamque juvantem ad operandum.

TRAITÉ DE LA POLICE.

h. e.

TRACTATUS DE CURA FELICITATIS ET discipline civilis, ubi historia magistratuum, quibus illa demandari solita est, eorumque jura & officia, leges item ac edicta, quibus continetur, explicantur: accedit Descriptio historica & topographica urbis Parisinæ, & collectio statutorum, quibus sex mercatorum, & reliqua omnia opificum & artificum Collegia reguntur. Tomi II.

Pari-

Parisiis, apud Jo. & Petrum Cot, T. I 1705, T. II 1710,
fol. reg.
Alph. 18.

Nunc demum operis hujus recensioem datus, quod cum
hactenus imperfectum fuerit, spes ejus continuandi nuper
demum affulsit. Proposuit sibi Autor, quem ex privilegio agnosci-
mus esse Du. de la Mare, Consiliarium Regium in judicio Castellii
Parisiini (*Conseiller commissaire du Roi, en son Chastelet de Paris*)
quicquid ad felicitatem vitæ civilis conducit, & vel ad animi, vel
corporis ac fortunæ bona pertinet, opere isto complecti. Singula-
rum rerum, quæ in hoc campo occurrunt, naturam primum
& ad reipublicam relationem expendit: postea ex antiquitate
sacra & profana illa illustrat, & sic denique Gallorum suorum
leges & instituta, quorum præcipue causa labor omnis susce-
ptus est, depromit. Facile credimus Nobiliss. Autori, tædii &
difficultatis plenam fuisse operam, tot veteres chartas ex archi-
vis scriniisque variorum Collegiorum eruere. Sed laudat ami-
corum duorum auxilia, in Græcis & Latinis Cl. Baudelotii, in Gal-
licis autem Domini Rousséau, Auditoris Regii in suprema ratio-
num curia, (*Auditeur des Comptes*) Parisinarum rerum periti-
tissimi. Primus itaque liber inquit, quibus consiliis & magi-
stratibus veteres populi, Ebræi in primis, Græci, & Romani, ci-
vilis vitæ disciplinam sanciverint, ac tum per quos gradus Fran-
ci sensim sensimque ab antiqua barbarie ad politioem vivendi
habitum pervenerit. Cum vero Parisinæ urbis disciplina ante
alias semper aulæ, cui domicilium præbuit, ob nobilitatem &
magnitudinem suam curæ fuerit, ac reliquarum regni urbium
judicia & instituta ad hujus instar fere composita sint, Autor
quoque metropolin illam in exemplum producit, jungitque to-
pographiam, & octo tabulas ichnographicas, quibus diversa
ejus facies delineatur.

Liber II sacris destinatus est. Probare primum nititur,
ab omni tempore, sub Veteri & Novo Testamento, curam ex-
terni cultus, cujus tanta in Republica necessitas, peculiari Ma-
gistratui fuisse demandatam. Tum quomodo sacra Christiana

Galliis illata, & quæ Romanæ Ecclesiæ causa adversus Valdeses, Reformatos, & Jansenistas acta sunt, persequitur, quæque circa externa pro sancte habenda die Dominica, & diebus festis, pro jejuniis, pompis, peregrinationibus, sectis & sodalitiis religiosis boni ordinis causa, ut ad finem religionis accedant, constituta sunt.

Liber III de moribus inscribitur. Tituli 1, 2, 3 & 4 agunt de luxuria, cui homines indulgere solent in cultu corporis, ædificiis, suppellectile & epulis, tum & de spectaculis ac ludis, quorum historia exponitur. Addidit cuius malo remedium suum, leges sumtuarias Græcorum, Romanorum, & quibus vel licentia theatri coercita, vel ludorum pars prohibita. Titulus 5, 6 & 7 continet, quæ in mulieres corpore merentes, blasphemos, magos, hariolos, & omne id divinatorum genus statuta sunt. Non minus enim interest reipublicæ, vitia & noxias artes coercere, quam frugi homines ad virtutem & industriam præmiis excitare.

Post animorum curam, liber IV corpori consulit, qui curandæ civium valetudini dicatus est. Quæ cum fere ex aeris, aquæ, & alimentorum natura pendeat, collecta sunt hoc libro edicta, quibus prohibetur, ne animalia, opificia, ac operæ, quæ fœditatis aliquid habent, in urbe tolerantur, ne sordes ejus & purgamenta in fluvium deriventur, & quæ panis, carniæ, piscium, butyri, lactis, pomorum, vini, & cerevisiæ, ne quid inde detrimenti capere sanitas corporum possit, curam gerunt.

Liber V ad victum spectat hominum pecudumque. Agricultura, piscatura, vini cultura, ac horti cultura originem, varias partes, modosque explicat, ac quomodo ad illa excitari homines possint, & quibus finibus circumscribi commercia illa debeant. Digna in primis lectu sunt, quæ adversus sterilitatis miserias excogitata fuerunt remedia, & quanta cura, quantisque sumptibus Rex Christianissimus famem, qua exeunte sæculo præterito Gallia affligebatur, expugnaverit.

Hæc est priorum Voluminum materia, sed non inopportunum forte est, reliquorum etiam, quæ, ut accepimus ab amicis, proxime sequentur, augmentum in antecessum delineare, ut integri operis conspectus luculentius prodatur, quamadmodum ad
singul-

singula civium commoda atque incommoda attemperari leges debeant. Docebit itaque liber VI officium Magistratus politici, circa ædificia, vias publicas, ubi de tabellariis agetur, & plateas, earumque pavementum & elegantiam.

Liber VII securitati publicæ destinatur, quæ belli tempore & hostili vi, & seditionum audacia, & licentia militari turbari solet, ac sæpe etiam ab occultis exploratoribus: in pace autem casibus fortuitis, improvidorum hominum culpa, furum, impostorumque scelere, aperta vi, clandestinis fraudibus, libellorum audacia, contentionibusque & grassationibus nocturnis frequenter violatur.

Librum VIII occupabunt scientiæ, artesque liberales, & subsidiariæ illarum. Ad Medicinam instituta Pharmacopolarum, tum & Chirurgorum leges referet; liberalibus artibus typographiam, geographiam, scribendi, pingendi, sculpendique artes comites dabit. Inde ad commercia transibit liber IX & X, quæ in artium mechanicarum vigorem & incrementa excogitata sunt, tradet. Descendet tandem liber XI ad famulitium & operarios homines, ac liber XII ad curam pauperum, quam & religio & disciplinæ ac securitatis publicæ studium Principi commendat, & magni inde in commercia insuper & operas manuaras redundantes fructus.

JOANNIS BAPTISTÆ VERNA, LANCIANENSIS, Phil. ac Med. Doctoris & Vigiliensis Physici primarii, Princeps acutorum morborum Pleuritis.

Venetis, quod Laurentium Basilium sub signo auroreæ. 1713, 4.

Alph. 1 plag. 2½.

Pleuritidem principis morborum titulo dum Auctor Cl. insignit, Hippocratis vestigia non minus quam in toto hujus scripti de-
 cursu videtur pressisse, quod ille Naturæ librum præ ceteris veterum Medicorum optime calluerit. Omnem vero de tali affectu morbo tractatum Noster sex absolvens partibus, in prima harum Pleuritis naturam, in altera causas ejusdem, in ter-
 tia

tia diagnofin, in quarta prognofin, in quinta curam variis capitibus expendit, & in fexta Pleuriticorum XV hiftorias ex Epidemiis Hippocratis, commentario dilucidat. Ex omnibus tamen fpeciminis gratia duo tranfcripfiſſe fufficiat, quæ præ aliis principaliora & magis paradoxa, pro totius operis geminis veluti cardinibus ab ipfo reputantur Autore. Prius contra vulgatiffimam & communem Medicorum fere omnium ſententiam habetur, de via modoque, quibus ſputum pleuriticorum excernatur, deque ejus natura; poſterius autem opponitur Recentioribus, qui ad Eriſiſtrati & Helmontii ductum a miſſione ſanguinis in pleuritide penitus deprehendantur abhorrere. Nempe qui ſanguis, ſub principio pleuritidis veræ & ſingularis five ſolitariæ, in qua ſola pleura inflammatur, aliquando cum ſalute multus & purpureus obſervatur excerni, cum neſtquam a pulmonibus cum pleura plerumque non cohærentibus, ſed ab arteria potius, vel bronchiali, vel carotide; pariter ac ſputum cruentum, in quo cruor iſte proportione diverſa humori viſcido, in trachææ atque oris glandulis ſecreto, admifcetur, fuſius Noſter deducit. Si namque ſanguinis motus per pleuræ arterias intercoſtales inferiores ſufflaminaretur, per ramulos arteriæ bronchialis, ab aortæ trunco deſcendente cum iſdem arteriis intercoſtalibus inferioribus eruta, & non tam a Ruyschio, quam ab Eriſiſtrato ſub arteriæ concavæ titulo inventæ, a ſanguine lento, ibidem non minus ſucceſſive congeſto, parari exitum, cum vice verſa ſanguis, per superiores pleuræ arterias intercoſtales influere impeditus, alteram potius arteriarum Carotidum, communem cum illis exortum ab arteriæ magnæ aſcendente vulgo dicto trunco habentium, ſub tuſſi ſoleat perrumpere. Nec diſſimili ratione ſanguinem ſubinde in pleuriticis per nares, vomitum, hæmorrhoides, uterum &c. ſalutariter exonerari adjungit, in liſtema tantummodo fibroſum validius, cauſam rejiciens, quoties ordo inverteretur, & cruor v. g. e ramis arteriæ carotidis emitteretur, etiamſi pleura, ſub coſta quarta ramulos arterioſos ab intercoſtalibus inferioribus obtinens, exiſteret inflammata. Hinc quemadmodum venæ ſectionis, etiam repetitæ, inſignem in pleuritide utilitatem, ratione, autoritate & autopſia five experientia

con-

confirmat atque ab Helmontii objectionibus vindicat, ita inter alia ad Monialem aliquam in sexagesimo octavo ætatis anno constitutam provocat, in qua, ex pleuritide lateris finisri decumbente, sanguis non modo ex pede ac brachio ad uncias viginti arte chirurgica, sed & per mictum cruentum atque hæmorrhoides a natura ipsa eo successu fuisset evacuatus, ut ægra post decimum quartum diem perfecte convaluerit.

THE MATHEMATICAL AND PHILOSOPHICAL Works of the right Reverend JOHN WILKINS &c.

h. e.

OPERA PHILOSOPHICA ET MATHEMATICA Viri summe Reverendi JOANNIS WILKINSII, nuper Episcopi Cestriensis.

Londini, apud J. Nichollson, B. Tooke & R. Smith, 1708, 8.

Alph. 1 plag. 15.

CONTinentur in his operibus Tractatus quinque. Primus Georum A. 1638 in 4 primum lucem aspexit, nunc quinta vice recusus. In eo Autor probat, non improbabile esse, quod in Luna dentur animalia & homines, atque prolixè persequitur ea, quæ de Luna hodie in Astronomia ostenduntur, scilicet quod sit corpus solidum, compactum & opacum, quod lumine Solis ac Telluris mutuatio resplendeat; quod in ea sint maria, montes, valles, planities; quod atmosphæra Lunam ambiat, & quæ his gemina existunt. Hic Tractatus anno superiori 1714 in Germanicam linguam fuit translatus. Secundus A. 1640 in 8 primum & nunc quinta vice prodiit. In eo probatur, Tellurem esse e numero planetarum: ubi ea reperies, quæ ab Autoribus disputari solent, quando systema mundi *Copernicanum*, hoc est, verum contra vulgi somnia defendunt. Tractatus tertius A. 1641 prius, nunc tertia vice publicatus, stenographica artificia nonnulla explicat. Quartus denique, sub splendido titulo *Magiæ Mathematicæ* A. 1648 editus, & nunc quinta vice recusus,

R

sub

sub *Archimedis* nomine potentias mechanicas simplices, & sub *Dedali* titulo varia automata describit, qualia sunt currus a vento promovendi, columba *Archite*, aquila *Regiomontani*, machinæ ad volandum necessariæ. Sub finem ex Transactionibus Anglicanis A. 1668 subjungitur Autoris tentamen de lingua philosophica & caractere reali. Specialiora non addimus, quia aliunde jam constant, quæ in his Tractatibus habentur.

*JO. LAURENTII LUCCHESINII, E SOC. JESU,
Encyclopædia, Panegyrici & Satyræ. Libri III.*

Romæ, typis & sumptibus Georgii Plachi, 1708, 8.

Alph. 1 plag: 2 $\frac{1}{2}$

Quæ Clarissimus Lucchesinius in volumine hoc exhibet carmina, nitida omnino sunt, & comprobant, eum varii Poetarum celebriorum styli sedulum æque ac felicem fatis imitorem esse. Quandoquidem non unum solum Poetarum, sed Virgilium nonnunquam, quandoque Horatium, Propertium, Ovidium, Lucretium, Persium, Lucanum, Statium, & Claudianum est æmulatus, de quibus, ubi de Carminis Hercici Idea Prolusionem præmittit, concinna judicia promit. Tanta & in pangendis versibus ejus alacritas attendenda est, ut, cum Romæ A. 1662 in honorem nati Galliarum Delphini a Cardin. Antonio Barberini ignes festivi ederentur, & luna nubibus velata se solennibus hisce subduxisset, ipse hac instante nocte carmen satis prolixum elaboraverit & sequenti mane in Collegio Romano dixerit; ubi quoque alia plurima tum ab Autore, tum ab Alumnis Collegii istius variis pronunciata sunt. Cui jungendum aliud in Iridem, quæ prope Vaticanum effulsit A. 1676 eo die, quo coronatus est Pontif. Clemens IX, quod intra septem horas ex tempore, quod ajunt, elaboratum, Clementi post meridiem traditum est. Liber I antea seorsim editus, jam cum reliquis recusus tantum est, ubi in principio contendere nititur Autor, Philosophum aut Theologum nullum esse posse, qui non sit præclarus etiam Rhetor; nec Oratorem aut Poetam numeris omnibus absolutum, qui non præstet humanis omnibus divinis-

æse

que doctrinis. Quam etiam ob rem Encyclopædiæ nomen his meditationibus imposuisse videtur. Librum claudit Ars Rhetorica, Locis Topicis, Figuris, & Præceptis quibusdam Aristotelis, carmine comprehensis, absoluta. Quæ duo in medio concludunt varia: Satyras, ut in Criticos; Epinicia, ut in Victorias Jo. Casimiri Polon. Regis, de Moschis 1661 relatas; Carmina in annum Censum Regni Neapolitani Alexandro VII Pontifici 1663 delatum, &c. Neque minus illis, qui sacra Poesi delectantur, Autor satisfecit, qui Librum II totum his consecravit. Tandem Lib. III alias quasdam Heroum & factorum heroicorum laudationes exhibet, ut Ludovici XIII capta Ruppella; in Carolum II Hisp. Genethliacon; in Vexillum Turcicum a Jo. Sobieskio, Polon. Duce, postea Rege, 1674 Clementi X consecratum, &c. Quæ omnia, genere plurima Heroico, Elegiaco paucissima, scripta deprehendes.

*CHRISTIANI SCHOETTGENII DE SECTA
Flagellantium Commentatio.*

Lipsiæ, apud Jo. Christ. Martini, 1711, 8.

Plag. 9.

Effugerat diligentiam nostram opusculum hocce; quum vero summis viris non displicuisse, & præcipue a Celeb. Lantant, ut ex Actis nostris M DCC XIV mense Jun. p. 286. constat, commendatum esse videamus, inter omnia illud repetere liceat. Quæ in dedicatione de antiquitate urbis Wurensis proferuntur, jam mittimus, quia Chronicon ejus urbis, quod Autor promissit, brevi ad umbilicum perveniet. In Præfatione discrimen ostenditur inter laborem Abbatis Boileau, *Histoire des Flagellans*, & hoc opusculum. Illud quippe integram Flagellationum historiam delineat, inde a temporibus V. T. hoc vero sectam saltem, quæ seculo præcipue XIII & XIV floruit.

Abolvitur libellus capitibus quinque, quorum primum varia Flagellantium nomina enumerat, qui dicebantur Plagiferi, Cruciferi, Crucifigeri, Crucifratres, Circumcelliones, Regardi, Fratres in albis &c. Ubi tamen notandum, Flegelorum

R 2

& Ben-

& Benglerorum nomina, quæ Autor adduxit, huc non quadrare, quippe qui peculiare tumultus, eodem tamen tempore, concitauerunt. Occasionem & causas sectæ Flagellantium enarrat c. 2, quales sunt vel generales; ut Satanas, qui & suos in his terris habet martyres; Romanorum Pontificum tyrannis, qui homines a vero cultu ad persuasionem de operum suorum bonitate abducebant. Huc accedebant seculi ruditas, quæ non permittebat de omnibus recte sentire; cleri malitia, & magistratus quoque politici vitia, quibus omnia pessum ire cogebantur. Ad speciales vero causas pertinet spontaneæ flagellationis inventio, quæ seculo XI, autore, ut quidam volunt, Petro Damiano, ortum traxit. Tum quoque bella Italix intestina, & ingens per Germaniam & Galliam pestis, quæ homines atrocitate sua ad novam hanc religionem compellebant. Actiones flagellatorum c. 3 leguntur, ubi 1 eorum personæ describuntur; fuisse nempe inter eos plures maleficos, sub religionis specie varia crimina committentes, mulieres item, viros nobiles & doctos, pueros, qui quæ ab aliis fieri videbant, more solito imitabantur, nec non ex clericis aliquos, qui velut fax & tuba, totius rei fuerant autores. 2 Requisita, quorum tria præcipue memorantur. Nemo enim inter illos recipiebatur, nisi ad quem singulis diebus quatuor denarii, h. e. tres fere grossi Misnici redirent, ne mendicando aliis esset molestus. Tum quoque requirebatur, ut inimicis omnia condonaverint, & peccata omnia confessi essent, & ne conjux sine alterius consensu ordinem ingrederetur. 3 Habitus, qui erat tristis & peccatorum pœnitentiam præ se ferens, in quo tamen pallium cum crucibus observabatur, & flagellandi tempore dimidia corporis pars denudata. 4 Ipsa flagellatio, quæ fiebat in morem processionis, ut bini procederent, lugubre carmen concinerent, & flagellis se mirum in modum lacerarent. 5 Dogmata, quæ numero LVI afferuntur, in quibus quædam non improbantur, a Papismo quippe abeuntia, quædam vero mirum Fanaticismum sapiunt. 6 Facta quædam alia; eaque tum mala, ut adulteria, cædes, & alia, quæ sub religionis prætextu perpetrabantur: tum bona, ut quidam illorum temporum historici volunt, qui referunt, mul-

multas in ipsis eluxisse virtutes, humilitatem, seriam criminum confessionem, odium usurarum & rapinarum &c. Quæ tamen non immerito Autori nostro, ex superstitione quippe ortæ, pro suspectis habentur. Capite quarto historia hujus sectæ pertextitur, quæ A. 1269 Perusiæ in Italia cœpit, auctore Rainerio quodam, monacho, qui occasione motuum inter Guelfos & Gibellinos tunc vigentium homines ad veram agendam pœnitentiam adhortatus est, suoque exemplo reliquos ad flagellationem infligavit. Incessit statim ista religio multorum animos, ut per varias Italiæ civitates flagellatorum processiones frequentarentur. Eodem & sequente anno trans Alpes in Bavariam, Bohemiam & Misniam pervenerunt, nec postea, nisi raro admodum, visi sunt. Sequenti vero seculo A. 1348 & 1349 occasione pestis rigidioris revocata est flagellandi consuetudo, primum quidem in Franconia, perrexit vero Basileam, Argentoratum, Treviros, Spiram, ex altera vero parte in Bohemiam, Misniam, Thuringiam, Magdeburgensem & inferioris Saxoniz terras: tandem quoque ad exterarum provincias & regna pertigit, Galliam, Flandriam, Angliam, Poloniam & Italiam. Seculo XVI Henricus III Galliarum Rex isto flagellandi more delectatus cum aulae suæ proceribus & reliqua multitudine hoc pœnitentiæ genus publice sustinuit. Ex quo tempore non amplius Flagellatorum vel nomen vel ritus inauditus est. Ultimo capite variorum de hac secta judicia exponuntur, quorum quædam ipsis favent, inter quæ est Vincentii Ferrerii ordinis Prædicatorum, qui mirifice Flagellatoribus favit, unde in Constantiensi Concilio de ipso ad meliorem frugem revocando actum est, & Joannes Gerson id ipsum epistola ad eundem perscripta, quæ integra inseritur, facere conatus est. Alii vero sequens de ipsis judicaverunt, eosque Antichristi præcursores statuerunt. A Romanis quoque Pontificibus excommunicati, ab Academia Parisina damnati, & a magnis eo tempore viris, Jo. Gersone, Hermanno de Schildis Osnabrugensi Theologo, & Joanne ab Indagine scriptis publicis refutati sunt. Gersonis opusculum integre hic insertum est, reliqua vero duo, quæ nondum edita sunt, rogat Autor, ut eruditi, quibus eorum copia facta est, secum communi-

cont. In Gallia vero Seculo XVI flagellatio quidem ab Edmundo Angerio, qui Regi a sacris confessionibus erat, defensa est, posteaque Arresto Servini, Advocati Generalis, eruditissime prudentissimeque conscripto, plane prohibita.

ORIGO ET GENEALOGIA GLORIOSISSIMORUM Comitum de Habsburg, ex antiquis monumentis cenobii Murensis demonstrata; Autore DOMINICO, dicti monasterii quondam Abbate.

Typis veteris Principalis monasterii Murensis, 1702, 8.

Plag. II.

Libellus iste, ut ex concessione imprimendi apparet, jam A. 1651 editus erat, sed quia monasterii typis prodiit, non admodum cognitus est Viris eruditis, neque ad nos iterata editio, nisi nuper, perlata est, unde paucis ejus faciem delineabimus. Autoris nomen integrum erat *Dominicus Tschudi*, Monasterii jam dicti Abbas, qui ex Murensibus monumentis, diplomatibus scilicet & libro foundationis, sequentem Habsburgensium Ducum seriem contexit,

Guntraanus, Comes de Altenburg, cogn. Dives A. 950.

Kanzelinus, Comes de Altenburg

Radeboto, Radolfus. Lancelinus. Werenharius, Strasburgensis Episc. & castri Habesburch fundator, qui jussu Werenharii castrum Habsburg exstruxit.

Wernherus I Comes de Habsburg Richenza Comit. de Lenzburg. cogn. Pius † 1096.

Otto Comes de Habsp. cogn. Doctus. Adelbertus. Ita de Thierstein.

Wernherus II Comes de Habsp. Adelheidis de Huncburg. Adel-

Adelbertus I. Com. de Habsp. Gertrudis de Richenza de
 eogn. Dives †. circa A. 1199. Mompelgard. Fierrito.
 Conjux Ita Com. de Pfalendorff.

Rudolphus I. Com. de Habsp. Comitissa de
 Conjux Agnesa filia Gottfridi Liningen.
 de Stœffen.

Albertus II. Comes de Rudol- Wern- Helwiga, Gertrudis,
 Habsp. postea Canon. phus. herus. uxor Her- uxor Lu-
 Argentinensis & Basile- manni dovici
 ensis, cogn. Sapiens. Com. de Com. de
 Conjux Helwiga filia Froburg. Froburg.
 Ullici Com. de Chiburg
 circa A. 1240.

RUDOLPHUS II. Comes de Habsp. Hartmannus.
IMPERATOR RÔM.

Quod si quis conferat hoc schema cum tabulis aliorum Habspurgensem familiam exhibentibus, videbit, quanta sit inter illas diversitas, & quo jure Habspurgensium Comitum titulus jam seculo VII obtinuerit, quum castrum Habspurg nondum esset exstructum. Alia ex eodem libello petenda sunt, unde tabulæ hactenus vulgatæ suppleri & emendari commodissime poterunt.

Jure ergo Autor noster Habspurgicarum rerum autoribus succenset, Lazio, Gerh. de Rôd, & præcipue Guillimanno, quem sæpius refutat, & p. 97. hæc de illo profert: *Hæc Guillimannus, quem virum sane præstaret, aut monasterii nostri Murenfis archivum nunquam lustrasse, aut ea, que inde hauserat, majori studio, cura, & fide tractasse: nam vel unico isthoc tam pernicioso errore parum absuit, quin antiqua & authentica scripturarum documenta, quibus ubique in suis Habspurgiacis utitur & gloriatur, vitris doctis de veritate suspecta redderet.*

Alia occurrunt in hoc scripto ad historiam earum regionum facientia, quæ vero a nobis del bari non possunt. Unicum saltem circa Advocatiam Murenfis monasterii proferemus. We-
 renha-

renharius Argentinensis Episcopus ejusdem fundator, Abbati facultatem concedit, ut ex familia Habsburgica Advocatum eligeret, & si quis monasterio injuriam faciat, hoc abjecto alium ex eadem familia assumere possit. *Hoc adjecto*, sunt ejus verba p. 12, *ut, si masculinus sexus in nostra generatione defecerit, mulier ejusdem generis, quæ eidem castro Habesburch hereditatis jure præsideat, Advocatiam a manu Abbatis suscipiat, quam Advocatiam neque ab Rege, neque alia persona, nisi a solo Abbate, cuique suscipere liceat.* Sub finem p. 124 exstant quædam carmina a Cantore Murenensis monasterii in Rudolphum Imp. concinnata, quæ seculi illius simplicitatem & ruditatem satis ostendunt.

In appendice occurrit primo notitia eorum Comitum Habsburgicorum, qui in laudato monasterio humati sunt, deinde Actus quidam scenicus, qui sub titulo Pandoræ in honorem gloriosissimæ domus Austriacæ in theatro dicti cœnobii A. 1702 præfente Comite de Trautmannsdorf fuit exhibitus.

SOME ACCOUNT OF THE LIFE AND WRITINGS
of the late pious and learned M. JAMES OWEN.

i. e.

*RELATIO VITAE ET SCRIPTORUM PII
doctique Viri, JACOBI OWENI, verbi Divini
nuper Ministri Salopiensis.*

Londini, apud Johannem Lawrence, 1709, 11.

Plag. 10.

p. 21. **O**peræ pretium fecit Vir Cl. Johannes Evansius, quod vitam Jacobi Oweni, doctissimi nuper in Anglia Theologi, a Carolo Oweno conscriptam, publicavit. Natus is est A. 1654 1 Nov. Brynii, in Diœcesi Abernantensi, prope Carmarthiniam: patre D. Joh. Oweno, Viro tum autoritate & probitate in illa regione, cum singulari liberis educandi cura celebri, qui filium hunc privatæ primum D. Pictonii, mox publicæ concedidit informationi. Tantus vero in illo discendi ardor notatus, ut tredecim annorum puer, neglectis omnibus, quibus gaudere solet hæc ætas, oblectamentis, non modo constanter librorum inhæreret

reret lectioni, sed & raræ pietatis ederet specimina. Audita enim concione a Presbytero quodam in Malach. IV, 1 habita, ita se commotum esse fassus est, ut ex illo tempore vitam ad verbi divini normam serio instituerit: ab hisce studiorum primitiis ad Academica progressus, primum se contulit Clamorganiam in Wallia Australi, ubi assidue incubuit studiis. Hinc ad reverendum D. Jac. Howelium secessit, qui multum allaboravit, ut nostrum ad Episcopalia pertraheret partes, sed frustra, quandoquidem dissentientium (sive, ut vulgo vocantur, Non-Conformistarum) cultum sacrum Scripturæ sacræ admodum conformem agnoscebat. Quare ministerio Presbyterorum associatus, primum prædicare cœpit Evangelium Swanseji in Comitatu Clamorganensi, sed mox a consistorio ejectus in magnum incidit periculum, ex quo ope D. Henrici Mauritiæ liberatus, in loca Borealis Walliæ secessit. Illic pluribus innotuit, quorum sibi conciliavit amorem, præsertim jam dicti Mauritiæ, M. Hughefii, & Thomæ Gugii, quorum studium in propaganda veræ religionis praxi, juvandisque pauperibus illo tempore præ aliis eminebat. Jactatus post hæc variis gravissimisque periculis, A. 1676 Swineum vocatur, ad prædicandum Evangelium, quod munus cum summa administraret industria & fide, accidit, ut iter faciens viam, qua eundum esset, inquireret, ubi ignotus quidam sed magnus Non-Conformistarum hostis, in quem inciderat, simulat, se ipsi viam monstraturum, cum vero habito colloquioprehenderet, Owenium Presbyteranorum addictum esse partibus, rem aliis prodit, qui expiscati, ubi concionaretur, templum armata ingrediuntur manu, ipsumque male habitum captivum abducunt, & Judici tradunt, a quo in carcerem detrusus fuit, cumque multi visitatum ipsum accederent, quos e carcere docere & hortari solebat, custodes additi fuere, qui aditum omnem intercluderent. Liberatus inde primas celebravit nuptias Oswestriæ, d. 17 Nov. A. 1679 cum lectissima piaque virgine Sara Georgia Oswestriensi, ex qua septem suscepit liberos, qui exceptis duobus statim mortui sunt, ipsa vero diem obiit supremum A. 1691. Mortua hac, A. 1693 ad secunda transit vota. A. vero 1700 tertiam duxit uxorem. Oswestriæ per viginti sex annos Evangelium docuit,

P. 5.

21

- docuit, intimamque illic cum reverendo D. Philippo Henrici contraxit amicitiam. Orta circa A. 1680 magna in Anglia tempestas, quæ Protestantibus ruinam minabatur, non desistit Owenus commissum sibi gregem contra persecutiones Pontificiorum præmunire, & ad constantiam hortari. Quo tempore simul scripsit libros pro vindicanda Divinitate JESU Christi, ut & autoritate S. Scripturæ. Secutum est postea colloquium cum Episcopo Worcesteriensi, habitum Oswestriæ. Præsul iste ut miti erat ingenio, ita dissentientes sive Non-Conformistas placide in viam conabatur reducere, invitabatque Owenum ad publicum hoc colloquium, qui volente ita Episcopo, secum duxit Phil. Henrici, & Jonathan. Robertum; Episcopus vero socium adsciverat Henricum Dodwellum. Præcipua quæstio erat de Ordinatione per Episcopos & Presbyteros, Episcopis successionem ordinationis Canonice ab Apostolis ad ipsos translata ita defendentibus, ut Ecclesiam, in qua illa non adhiberetur, plane rejicerent; Presbyteranis contra e sacris Literis & antiquitate affirmantibus & probantibus, auctoritatem Episcopalem in Ecclesia nullo plane niti fundamento, cum neque Christus, neque Apostoli, Episcopos & Seniores Presbyteris præpouerint. Colloquio finito, libertate quidem domi docendi usus, sed mox novam expertus est persecutionem. Accusabatur
29. A. 1680, quod faveat haud obscure Pontificiis, coneturque religionem Protestantium extirpare, quam calumniam A. 1687 novem solidis refutavit rationibus. Ino & revolutionis illius magnæ, quæ A. 1688 in Anglia evenit, quamque totus orbis non sine stupore intuebatur, nunquam sine gratiarum actione recordabatur. Ceterum doctrinam de non-resistentia, sive obedientia passiva, laqueum esse dicebat, quo ad Papismum & servitutem traherentur homines. Ceterum ut temporis erat parcissimus, ita & alios, præsertim studiosos Theologiæ, a chartis lusoriis, & similibus ludis gravissimis rationibus dehortabatur; Ministris vero Ecclesiæ ab omni ludorum genere abstinendum esse, e Canone septuagesimo quinto Eccles. Anglic. demonstrabat.
38. Magnam felicitatis Eccles. Angl. partem in eo ponebat, quod tam cito, anno scilicet sexagesimo tertio a N. C. Evangelium acce-

accēperint, ut quidam putant, per Josephum de Arimathia, nec minoris habendum putabat, quod Deus ipsos a Pontificiorum jugo per Regem Wilhelmum liberaverit. Cumque videret, societates de reformandis moribus in Anglia institui, bonum omen id fecuturæ melioris disciplinæ augurabatur. Quæ sequuntur, corporis & animi exponunt dotes. Statura fuit mediocri, ingenuo vultu, gestibus ad modestiam compositis, sic ut ab omnibus diligeretur, judicio valuit in pernoscendis & dijudicandis rebus peracri, linguas calluit diversas, præsertim Græcam & Latinam, Hebræam quoque probe didicerat, nec hospes erat in Arabica, Syriaca, Saxonica, Gallica. Historiam ita comprehenderat, ut celebriores Epochas, Nationum & Rerumpublicarum origines, mutationes, earundemque causas prompte recensere posset. Concilia & Patrum scripta cum Græcorum tum Latin. assidue tractaverat. Studium Biblicum vero omni præferebat lectioni, in quo tantos fecerat progressus, ut non difficillima tantum loca solvere, sed & verbum Dei optime *ὁρθορῶμεν* posset. Quamvis vero illius modici admodum reditus fuerint, decimam tamen eorum partem in usum pauperum servabat. Paucis, ut vita ejus omnium virtutum speculum, sic mors patientiæ singularis fuit exemplum; calculi enim & dyfuricæ doloribus afflictus animam Salvatori spe & fide plenus reddidit Salopiæ A. 1706 d. 11 April. cum annos explevisset quinquaginta duos. Libros edidit varios & Wallica quidem lingua scripsit librum, cui titulum fecit: *Gratia & judicium*, in quo collegerat singularia Dei in sceleratos judicia, & exempla divinæ gratiæ sanctis exhibita. Hunc sequebatur versio Catechismi in linguam Britannicam. Tertius agit de officiis *Ministri, & auditorum*. Quartus continet *defensionem Baptismi Infantum*. Quem quintus excepit: *Vindiciæ* scilicet *prioris de Baptismo Infantum*. Anglice quoque edidit A. 1699 Apologiam pro ordinatione Scripturaria, ubi decem probat argumentis, ordinationem Presbyterorum sine Episcopis esse validam. A. 1696 Concionem, qua gratiæ Deo pro conservatione Regis Wilhelmi aguntur, A. 1697 Vindicias pro Ordinatio. contra Thomam Gipsium, quibus novas A. 1699 addidit, A. 1701 Præfationem scripsit, Delmeri Methodo concionandi præmissam.

p. 66.

97.

100.

A. 1703 impressus est tractatus, de virtute Moderationis, in gratiam Non - Conformistarum. A. 1704 defensionem hujus libelli edidit. A. 1706 lucem adspexit Historia Consecrationis templorum & altarium. Inter ineditos recensentur Vindiciæ Britannicæ, opus dignum, ut lucem adspiciat, quod sperat Autor futurum, cum Owenus illud ad finem jam produxerit. De *Historia ejus Imaginum* vide Acta nostra A. 1713 Mense Sept. p. 407. Eodem tempore totam historiam Ordinationis 21 Propositionibus includere constituerat, sed 10 saltem ante mortem absolvit. Quæ in recensione vitæ sequuntur, continent elegantissimam Epistolam, qua studiosis Theol. & Ministris Eccles. cum dignitatem tum gravitatem sacri muneris proponit, ita ut loco Enchiridii Evangelici esse possit, sed hæc perinde ut quæ tribus contra Socinianos & Deistas inclusit sectionibus, cum ita argumentis connexa sint, ut divelli non possint, harum rerum cupidis legenda permittimus.

TWELVE DISCOURSES CONCERNING THE
Wisdom and Godness of God &c.

h. e.

*DE SAPIENTIA ET BONITATE DEI O. M.
in Providentia sua & Justificatione peccatorum per fidem in
Jesum Christum Tractatus duodecim dissertationibus
comprehensus; Autore GUIL. SCOTTI, A. M.*

Londini, apud Georg. Strachan, 1701, 3.

Alph. 1 plag. 5.

QUod priori loco sibi pertractandum sumfit Cl. Autor argumentum, octo Dissertationibus exequitur. In iis ostendit, totam Dei potentiam sapientiamque in providentia eo vergere, ut bonitas ejus ac munificentia, cujus neque modus neque finis est, in clarissima ponatur luce debitisque laudibus extollatur, legem naturæ creaturis ratione vel gaudentibus vel destitutis inditam earundem felicitati, quantum earum natura capit, sufficere, prætereaque Deum cuncta & singula curare in providentia sua perinde ac in creatione prima. Objectiones quoque divi-

divinæ bonitati tenebras affundentes diluit. Quatuor dissertationes, quæ sequuntur, doctrinæ de justificatione peccatorum per fidem impendit explicandæ. Agit ibi cum de fide, quam in sanctificantem & justificantem dispelcit, tum & de justificatione ex fide, prout opponitur justificationi ex operibus legis, ubi vocabula & loquendi modos in hac controversia contra Judæos & Christianos in Judæorum dogmata procliviores usurpata octo distinctis observationibus explanat Cl. Autor, controversiæque statum eruit. Nempe controversiæ summam redire ad quæstionem de legis observatione & operibus. Observandum esse, ex sententia concilii Hierosolymitani Act. XV Christianos Ethnicos a necessaria observatione legis liberari, adeoque eam ad salutem haud duci necessariam: neque tamen statui, eam esse gentilibus simpliciter illicitam. Haud pariter absolvi Christianos Judæos; neque decerni tamen, legem ab iis necessario esse observandam. Quod cum illi obstinato animo crederent: nihil contra persuasionem decerni, quæ mentes eorum obsidebat. Patere hinc, observationem legis tum moralis tum ceremonialis & omnem obedientiam per fidem in Jesum Christum Deo placere. Fideles tamen justificari haud ex operibus obedientiæ sed ex fide in Christum, unde opera illa, tanquam fructus spiritus, profluunt. Ethnicos non circumcisos per fidem in Christum credidisse, observationem legis ceremonialis haud esse necessariam, sed sinceram obedientiam legi justitiæ summo studio præstandam. Utramque hanc fidem fertilè operum obedientiæ placuisse Deo justificanti fideles circumcisos & non circumcisos Rom. III, 30. In Apostolica Ecclesia duo fuisse fidelium genera, fidem habuisse circa quædam discordem Rom. XIV, & diversos observasse cultus religiosi modos & ritus. Utrosque Deo gratos justificatos esse. Ceterum illos, præsertim Judæos, non habuisse animos satis magnos & satis humiles ad charitatem Christianam inter se colendam. Controversias & contentiones circa externos cultus ritus & formas hinc exordium traxisse: continuari & augeri odiis, æmulationibus, cœco zelo, partium studio & aliis humani ingenii vitiis sævientibus, decrecente fide & charitate languescente. Ostendit denique,

Judæos errasse, credentes se posse justificari & salvari ex operibus legis sine fide in Jesum Christum, ut & Christianos Judaizantes, se justificari non posse per fidem in J. C. solam sine operibus legis credentes tanquam diversa & dissociata causa justificationis & salutis: adeoque fidem solam insufficientem & redemptionem per Christum haud satis esse nisi opera legis confocientur, & suas partes eo usque diversas agant. Docere Apostolum, hanc falsam persuasionem esse & perniciosam. Fidem enim per se solam sufficere, neque legis opera valere quicquam, nisi perfecta obedientia toti legi & ab omni peccato immunis præstetur: adeoque justificationem ex operibus legis tanquam disjuncta causa, Christi gratiam irritam reddere: atque hoc modo neminem justificari posse. Dehinc argumenta Apostoli ad suos locos & classes reducit. In prima classe sunt argumenta, quibus probat, nos justificari per fidem sine operibus legis. Primum argumentum petitum est a justificatione Abrahami per fidem sine operibus; secundum ab electione & justificatione Jacobi & rejectione Esavi Rom. IX, 10, 11. Id argumentum evincere ostendit electionem & reprobationem hanc haud fuisse ex operibus, cum liberi nondum nati essent, neque mali quidquam aut boni fecissent; interpretationem proinde Calvinistarum falsam esse, cum intentioni Apostoli haud faveat sed causam adversam adjuvet. Fidem esse conditionem ad salutem necessariam; ceterum nostræ naturæ vires eidem haud sufficere sine auxilio gratiæ divinæ, nos præveniente, excitante & adjuvante. Si enim hæc conditio a nobis per naturæ vires perficeretur, Jacobum haud electum fuisse, aut Esavum rejectum, priusquam ille conditionem perfecisset & hic non fecisset. Ac Deum remunerantem hoc modo facientes, & castigantem non facientes, judicem agere non salvatorem. Sed auxilium gratiæ esse Dei donum gratuitum & concessum ex ipsius beneplacito iis, qui sunt grati & idonei receptores. Haud idoneos & ingratos ob lpretam Salvatoris gratiam eum plectere. Omni scientia sua præcivisse eum & dignovisse idoneos & gratos ab ingratis & haud idoneis; atque ex hac præcognitione elegisse & rejecisse ante mundum conditum *αὐτοὺς ὁικονομῶν τὸ θεῶν διὰ χριστοῦ*. Præcognitione.

tionem divinam non esse causam, quod alii idonei & grati, ἀξιόιοι, ἐκλεκτοί, ἐκκροί, alii vero haud idonei, ingrati, ἀνάξιος καὶ ἀδύκιμοι. Sed ipsorum capacitatem & gratitudinem vel incapacitatem & ingratitudinem esse δικονομικῶς causam præcognitionis divinæ. Deum operari quidem per vires & facultates naturæ & rationi nostræ inditas, prout cum gratia sua concurrant; haud tamen inde sequi causam primam dependere a secunda, aut efficaciam gratiæ divinæ a nobis. Deum enim esse autorem naturæ & omnium virium & facultatum ad eam pertinentium, & totam œconomiam sanctificationis & salutis nostræ esse in potestate ejus & pendere ab æterno consilio & proposito beneplaciti divini & supremo dominio liberi arbitrii ipsius. Hinc argumenta secundæ classis & tertiæ sequuntur & quædam de consensu Pauli & Jacobi in doctrina de justificatione, quæ in ipso libro Lectoribus examinanda relinquimus.

MEMORIÆ PHILOSOPHORUM, ORATORUM, Poetarum, Historicorum & Philologorum, nostræ ætatis clarissimorum, renovatæ cura FRIDERICI CASPARIS HAGEN.

Francos. & Lips. apud Nathan. Lumscherum, 1710, 8.

Alph. 1 plag. 2.

Singulare seculi nostri studium in excolenda historia literariâ occupatur, cujus cum haud postrema pars sit, quæ eruditissimorum virorum memoriam ab interitu & oblivione vindicare studet, haud paucos in eo labore operam atque industriam suam collocare deprehendimus. Horum exemplo Cl. Hagenius incitatus, suo quoque loco rem literariam adjuvare præsentis scripto annisus est. Cum enim cœptas ab Henningio Wittenio Theologorum Memorias cura Virorum summe Reverendorum, deque re literaria meritissimorum, Pippingii atque Gœtzii, ulterius continuatas esse perspiceret; quoad Ictos autem, Medicos atque Philosophos laudatissimum hoc studium desiderari doleret, manum operi admovit, duasque Philosophorum, Oratorum, Poetarum, Historicorum & Philologorum decades in futurum

futurum Witteniani operis supplementum evulgavit. In his sigillatim biographiæ Jo. Khunii, Jacobi Schalleri, Jo. Ittigii, Christiani Trentschii, Francisci Junii, Christiani Friderici Franckensteinii, Thomæ Hobbessii, Jo. Alphonfi Borelli, Christophori Schraderi, Johannis Pauli Felwingeri, Sigismundi a Bircken, Georgii Friderici Behaim de Schwarzbach, Octavii Ferrarii, Danielis Casparis Stolbergii, Christiani Daumii, Georgii Ernesti Heldbergii, Andreæ Sennerti, Jo. Friderici Waltheri, ductu programmatum, orationum, inscriptionum, & epistolarum, quæ hunc in finem publicam lucem aspexerunt, recensentur. Ceterum hoc ipso specimine Lectorum explorare benevolentiam voluit, quam si fuerit expertus, non modo integram Philosophorum centuriam in posterum se exhibiturum, sed & Jctorum ac Medicorum Memorias publicæ luci expositurum promittit. Quod ut in certissimum rei literariæ incrementum præstet, publico eundem nomine compellamus.

Addenda ad pag. 136 hujus Sectionis.

Scripseramus jam & typis quoque tradideramus ea, quæ supra de Habsburgensium Comitum Genealogia dicta sunt, quum ad nos perfertur tertia ejus editio, VVratislaviæ hoc ipso anno 1715 procurata. In qua, satis quidem nitide excusa, illud nobis peccatum videtur, quod librorum Murensum & aliorum Autorum verba, quæ maximam opusculi partem constituunt, eodem cum verbis Autoris caractere sunt impressa. Præfationem eruditam præfixit Christianus de Hellwich, in qua quædam de Serenissimæ Domus Austriacæ originibus profert. Sententias viginti de iisdem operose jam congeffit Jo. Ludov. Schoenleben in libro de Origine Habsburgico-Austriaca: Nostervero de tribus potissimum est sollicitus. Prima est, quæ ex Romana Aniciorum & Perleoniorum familia deducit, quam quidem sententiam Petr. Laubecius in Commentariis suis proposuerat, & ipsi quoque Augustissimo Leopoldo persuaserat. Altera VVolfg. Lazii, qui a Francorum occidentalium Regibus Habsburgenses derivavit. Tertia Guiliamanni, de quo supra, & Gerardi de Roo, qui Alemannica, h. e. Suevica stirpe prægnatos dixerunt Austriacos. Sed omnium conatus vicit Dominicus noster, ob exemplorum raritatem plurimis aliis ignotus, Schurzfleischio tamen probe cognitus, qui etiam ex Italico itinere redux ipsi Augustissimo Leopoldo monumenta Murenfia explanavit, & scripto quodam, quod nondum prodiit, ulterius exposuit.

*
•
*

ACTORUM ERUDITORUM,

Que Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA,
Tom. VI Sect. IV.

APOLLONII PERGÆI CONICORUM LIBRI
*octo & Sereni Antiffensis de Sectione Cylindri &
Coni Libri duo.*

Oxoniz, e theatro Sheldoniano, 1710, in fol. reg.
Alph. 5 plag. 16.

CUm *David Gregorius* A. 1703 *Euclidis* Operum editionem sane præstantem dedisset; tum ipsum, tum celeberrimum *Hallejum* hortati sunt amici, ut alium e veteribus Geometris adjungeret. Operam igitur in edendis *Apollonii* Conicis ita partiti sunt, ut *Gregorius* quatuor priores Conicorum libros cum *Eutocii* Commentariis Græce Latineque prelo pararet, *Hallejus* autem tres posteriores ex sermone Arabico in Latinum verteret, atque octavum (quem temporis injuria desideramus) ex proprio ingenio restitueret. *Gregorio* primum ad manus erat *Apollonii* codex MSC. Græcus ex Bibliotheca *Savilii* Mathematica, ipsius calamo hinc inde emendatus: postea accessit alter a R. D. *Baynard* S. T. P. communicatus. Monet tamen celeberrimus editor *Hallejus* in præfatione, eadem fere utriusque fuisse communia vitia, unde utrumque ex eodem codice descriptum suspicatur. Ad *Eutocium* publicandum inserviit exemplar Græcum *Baroccianum*, quod in Bibliotheca *Bodlejana* asservatur. Sed exiguam duntaxat partem absolverat *Gregorius*, cum rebus humanis eximeretur: unde reliquum absolvit *Hallejus*. In libro quinto, sexto & septimo edendo idem *Hallejus* usus est apographo *Bodlejana*

T
Codi-

Codicis Arabici ex versione satis antiqua a *Thebit Ben Corab* facta, sed annis abhinc circiter 450 a *Nasir Eddir* recensita. In consilium adhibuit codicem MSC. Arabicum alium, itidem *Bodlejanum*, qui continet epitomen ejusdem versionis ab *Audolmlec Schirazita* Persa ante 500 annos confectam, a *Christiano Ravio* ex oriente advectus & ab eodem barbare traductus. Quandoque etiam adjumento fuit altera Conicorum *Apollonii* Epitome ab *Abalphath Isphahanensi* adornata, quam haud ita commode traduxit *Abrahamus Ecchellensis* & Commentariis illustravit *Joh. Alphonsus Borellus*. Interpretatione absoluta, *Golianum* exemplar antiquissimum, quod ab heredibus *Golii* redemerat, vir S. R. *Narcissus Marsh*, Archi-Episcopus Armachanus, ex Hibernia transmisit. Inde versionem suam emendavit *Hallejus* & lacunas aliquot supplevit.

Singulis libris *Pappi* Lemmata præfixit ex duobus Codicibus MSC. *Savilianis*, quæ Commentarii instar sunt in loca difficiliora. *Sereni* libri duo de sectione Cylindri & Coni, ob affinitatem materiæ adjecti, nunc primum Græce prodierunt, quos e tribus codicibus Bibliothecæ Regiæ Parisiensis describi curavit *Henricus Aldrichius* S. T. P. Ædis Christi Decanus. Editionem operis multum promovit celeberrimus *Hudsonus*, Bibliothecæ *Bodlejanae* Præfectus, cujus humanitatem & studium promovendi bonas literas prædicat Editor.

**INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ AD
faciliorem veterum ac recentiorum Philosophorum lectionem
comparatæ, opera & studio V. CL. EDMUNDI PAR-
CHOTII Senonensis, in Consultissima Juris utriusque
Facultate Licentiati & emeriti Philosophiæ Professoris,
Tomus Secundus, quo Elementa Geometriæ & Physica ge-
neralis continentur, & Tertius, qui Physicam specia-
lem comprehendit.**

Lugduni, apud Antonium Boudet, 1711, 12.

Alph. I plag. 21 Tab. æn. 33.

Autor doctissimus, cujus Tomum I supra Sect. III p. 118 sequi recensuimus, in Elementis Geometriæ de lineis rectis & angulis,

gulis, triangulis, quadrilateris, pentagonis, hexagonis & polygonis reliquis, circulo, solidis & proportionibus palmaria quædam theoremata, neglecto veterum rigore, laxioribus subinde demonstrationibus confirmat & nonnulla Geometriæ practicæ problemata subnectit.

Phyficam definit per scientiam rerum naturalium & corporarum, quæ in hac universa mundi compagine continentur. Partem generalem, quam Tomo secundo complectitur, in quinque sectiones distribuit. Prima corpus physicum in se spectatum considerat cum quoad existentiam, tum quoad essentiam. Essentiam corporum in extensione consistere cum *Cartesio* sentit: existentiam eorum argumento *Cartesii* probat, a veritate Dei petito, sed minus valido. Addit alia nonnulla, sed minoris roboris, e. gr. quod sæpe audiamus voces blasphemias ab aliis prolatas, quæ a Deo citra ullam causam occasionalem in nobis produci nequeant, quasi vero Deus in mundo ideali sancte permittere non posset, quod in actuali ex hypothefi dogmaticorum permittit. Urget quoque absurda nonnulla placitis Theologorum adversa; sed quæ in foro philosophico exiguæ sunt autoritatis. Sectione secunda de primariis & insensibilibus corporis naturalis principiis agit, nempe de principiis Pythagoræorum, Platoniorum & Peripateticorum metaphysicis, de materia & forma secundum *Aristotelem*, de principiis *Democriti*, *Epicuri* & Epicureorum tam veterum, quam recentiorum, tandemque de tribus *Cartesii* elementis, quæ magna probabilitate defendi posse statuit. Sectione tertia principia sensibilia & secundaria corporum naturalium & mixtorum expendit, ubi de igne, aere, aqua, terra, sale, sulphure & Mercurio, de elementorum horum mixtione & mixti resolutione agitur. Ex quatuor Peripateticorum elementis tria tantum admittit, aerem scilicet, aquam & terram, quia in hæc elementa resolvantur animalia, vegetabilia & fossilia, aer vero purus, aqua & terra pura in diversas specie naturas sensibiles dividi nequeunt. Sal, Sulphur & Mercurium Chymicorum inter elementa secundaria admittit, quia per primam & proximam corporum mixtorum resolutionem prodeunt. De igne *Cartesii* sententiam probat, item-

que de aere. Aquæ particulas oblongas statuit, teretes, læves & flexibiles, quia hæc forma phænomenis aquæ explicandis maxime accommodata. Sectione quarta considerat simplices corporis naturalis affectiones, ex illius natura proxime fluentes, magnitudinem puta, divisibilitatem, figuram & situm, motum & quietem. Urget argumenta Epicureorum adversus materiæ divisibilitatem in infinitum, ubi bene imaginaria Geometrarum a realibus naturæ distinguit, ut adeo miremur, Cl. *Keilius* in Diario Hagiensi sibi persuasisse, Mathematicos nonnullos Germaniæ ideo non admisisse theorema quoddam ipsius, quo unico granulo arenæ totum systema planetarium ita repleti posse asseruerat, ut distantia particularum sint dato quovis intervallo minores, quod ex admissa extensi in infinitum divisibilitate hæc sequi non comprehenderent. Negant enim, quod facit *Keilius*, imaginaria Geometrarum ad explicanda realia Naturæ promiscue transferri posse, quia in Metaphysicis non minus, quam in Geometricis sunt versati: ut passim jam notatum & in his Actis. Demonstrat itaque *Keilius*, fictiones Geometrarum essentia realia, atque notionem *continui* distinctam exhibeat principiis demonstrationis suæ faventem: tum enim Germani demonstrationem forsitan admittent, cujus principia jam concoquere nequeunt. Sane, quæ principiorum instar assumit, compositionem ac divisionem continui, Philosophorum labyrinthum, supponunt: demonstratio autem niti debet principiis evidentibus atque concessis. Noster quoque recenset argumenta Epicureorum adversus atomos seu corpora insectilia, cum Epicureorum responsis, tandemque cum *Cartesio* concludit, materiam in indefinitum esse divisibilem. De motu dum tractat, primum definitionem *Aristotelis* explicat, quod sit *actus entis in potentia, quatenus in potentia*. Distinguit deinde triplicem motus speciem, nimirum 1 mutationem a loco in locum, seu motum localem; 2 a qualitate ad qualitatem, seu alterationem; 3 a quantitate ad quantitatem, seu accretionem & decretionem. Explanat porro definitionem *Cartesianam* motus, eamque ab objectionibus vindicat. Probat denique, quietem tanquam modum aliquem realem & positivum corporis

poris concipi posse, quia permanſio in eodem loco concipi poſſe videtur tanquam ſtatus corporis : non tamen concipi debere ut vim aliquam, qua corpus agere aut motui reſiſtere valeat, quia non concipitur ut aliquid activum, ſed tantum ut ſtatus paſſivus. Tempus definit per ſucceſſivam rei cujuſcunq; durationem, quæ initium habuit finemque habere poteſt. Probat eſſe aliquid reale, ſi pro rebus durantibus ſumatur, quia in rerum natura exiſtit; non tamen eſſe entitatem a rebus durantibus diſtinctam, quia entitas ex præterito, præſenti & futuro componi nequit. Locum more conſueto diſtinguit in externum & internum: externum vero, hoc eſt, ſuperficiem corporis ambientis, eſſe locum proprie ſic dictum ſtatuit, eumque mathematicæ ſpectatum ut immobilem concipi poſſe, phyſice tamen mobilem eſſe. Inter affectiones motus refert 1. quantitatem, quam explicat per id, quod reſpondetur ad quæſtionem, quantus fit motus ſive id, quo motus quilibet cum altero comparatus vel major, vel minor eo dicitur, æſtimandam cum ex pondere mobilis, tum ex velocitate: 2. determinationem, h. e. directionem in unam potius partem quam in aliam, a modo, quo fit impuſſio, derivandam: 3. reflexionem, h. e. reſreſſum corporis mobilis ex alio corpore, quod penetrare non valet, reſilientis: 4. refractionem, h. e. curvationem, qua corpus mobile ob majorem minoremve liquidi, quod oblique ſubit, reſiſtentiam a recta, quam inſiſtebat, linea deſlectit. Deum ſolum veram & propriam omnis motus cauſam effectricem pronunciat, quam etſi non formaliter, eminenter tamen in poteſtate ſua continet; creatas mentes motum in corporibus proprie producere, eumque ab ipſis corporibus proficiſci poſſe negat: omnem tamen motum majorum corporum a materia ſubtili & fluida, quæ in perpetuo motu ab autore naturæ contineatur, initium ducere cum *Carteſio* defendit. Hinc corpus aliquod eſſe alteri corpori tantum cauſam occasionalem motus, cum ejuſdem ſectatoribus infert. Conſervationem motus Deo itidem tribuit & , dum de cauſa motus reflexi agit, elaterium a materia ſubtili per poros corporis fluente repetit: hoc vero motus reflexi cauſam eſſe contra *Carteſium* propugnat, quod ſine ea cauſa nulla idonea ratio